

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

DANES:

Ivan Kristan: NE GRE LE ZA OBVEŠČANJE, AMPAK ZA ODLOČANJE

Mitja Svab: IZ INTERVJUJA: »KAM BOMO PRIŠLI, ČE BOMO DELALI PO ZAKONU?«

Dušan Kralj: NA TEHTNICI

Sestanek v uredništvu: GOSTINSTVU NI POSTLANO Z ROŽICAMI

Bojan Samarina: ASOCIACIJE NA ZAGREBSKI MOTIV

Sobota, 28. januarja 1961
štev. 4, leto XIX.

V OKVIRU

Ne morem trditi, da je bilo rečeno prav »sindikalni namig«. Lahko je tudi »sindikalni nasvet« ali kaj podobnega. Pa vse to sploh ni važno, ker gre le za smisel. Zdaj, v prvem mesecu novega leta so se v mnogih podjetjih lotili popravljanja svojih pravilnikov o nagrajevanju ali pa sestavljanja sploh prvega ta-

»Sindikalni namig«

kega pravilnika. To je zelo dobro, da kolektivi dopolnjujejo svoja pravila o nagrajevanju ter vključujejo vanj izkušnje, ki so si jih pridobili v minulem letu.

In pri tem smo zvedeli tudi o tistem sindikalnem namigu, ki je lahko zelo pomemben za sestavljanje novih pravilnikov. No, le takrat, če ga bomo pripravljali upoštevati. V nekaterih manjših podjetjih, točneje, v nekaterih trgovinskih podjetjih (ki so po številu zaposlenih sicer majhna, po prometu pa včasih zelo velika), menijo nekateri, da ni več posebnih razlik med odgovornostjo na posameznih delovnih mestih. Da, celo ta-

ko mislijo, bi sklepali po njihovih predlogih za nove pravilnike, da je direktor, čigar funkcija je »podpisovanje aktov«, lahko s svojimi prejemki neke v zlati sredini. Tu ne gre za nerazumevanje, na primer za napačno razlago razprave o vodenju in samoupravljanju. Sploh ne! Ker je preveč očitno, da gre za denar,

ne pa za principe dobrega nagrajevanja. Ko so posamezniki ugovarjali takim »novim principom«, ki odrekajo vodilnemu kadru sploh odgovornost, pomeni to, pa so se ponekod sklicevali na avtoriteto:

»Tovariši, to, da je predlagani pravilnik tak, kakršne je (komisija treh, štirih članov), je sindikalni namig« (prav gotovo je mišljen neki sindikalni forum).

Upamo, da je kolektivom jasno takole prozorno namigovanje na »nove razprave«. So ribiči (toda ne pravi), ki mislijo, da se v bistri vodi ne da ribariti!

MITJA ŠVAB

KOLIKO ČASA SE STANOVANJE VPRAŠANJE ŠT. 1

SPREGLEDANI DINAR

Maribor dobi vsak dan 6 novih prebivalcev. Od teh odpadeta na račun prirodnega prirastka dva, štirje pa na račun že odraslih novopriseljenih oseb.

Maribor bi moral zgraditi vsak dan vsaj eno, če že ne dvoje stanovanj!

V prihodnjih petih letih naj bi se povečalo mesto za 3400 novih stanovanjskih enot.

Danes leži samo v občini Maribor-Center okoli 1700 nerešenih prošelj za stanovanja; ob današnji hitrosti (počasnosti) gradnje in glede na razpoložljiva denarna sredstva, pa se bo ta številka še povečala za 2000 novih prošelj do leta 1965!

Denarna sredstva, s katerimi razpolaga stanovanjski sklad, niso samo že razdeljena za dve leti vnaprej, pač pa so tudi tako nezadostna v primeru s potrebami, da ne zadostujejo niti za rešitev ene tretjine vseh stanovanjskih vprašanj.

Ce pomislimo še na nujnost gradnje trgovinskih lokalov — v 15 letih je zgradilo mesto le 4 ali 5 novih trgovin — potem smo kaj hitro v slepi ulici.

Očita stanovanjska stiska v Mariboru pa ne izhaja samo iz dejstva, da je bilo v mestu med tretjino vseh stanovanjskih vprašanj, ampak nanjo opozarja tudi statistika, ki pravi, da se vozi

k pospešenemu uvajanju mehanizacije in tipizacije, k intenzivnejši izdelavi gradbenih elementov, skratka k tako zelo pogrešani — gradbeniški industriji!

Vendar pa so ti problemi manj važni ob vse bolj izrazitem pomanjkanju denarnih sredstev. To pomanjkanje gre v dobršni meri na račun občinskih skladov za stanovanjsko izgradnjo, ki se v mnogih primerih dokaj neodgovorno izgubljajo za vse kaj drugega, samo za stanovanja ne!

Senca te odgovornosti pa seveda pade na podjetja in na raznovrstne oblike zbiranja »gradbenega dinarja«, ki so slabo organizirana, površna. Misel sicer ne zadeva v kakšno združevanje sredstev, opozarja le na smotnejše izkoriščanje tistih izgubljenih dinarjev, ob katerih se ni doslej še nihče obregnil.

Gre namreč za privatni dinar!

Danes marsikdo kupi Fiat 600 ali pa televizor! Postopek je na dlani: kredit po enostavnem postopku, mesečni obroki in v do-

ganizacijam, ki imajo denar, nikakor pa ne — posamezniku!

Tako torej ne vsebuje ta, danes osamljena možnost, da bi prišel delavec z lastno udeležbo v doglednem času do stanovanja — prav nobene izpodbude.

Morali pa bi najti možnost, da zainteresirani prispeva določena denarna sredstva (lahko tudi v materialu, delovni sili — kar je enako denar!) za svoje stanovanje. Stanovanje je del družbenega standarda. Je dobrina, ki po ustavi pripada slehernemu državljanu. Odgovornost za to dobrino v odnosu do posameznika pa le ne more nositi samo družba, pač pa se mora ta odgovornost zrealizirati tudi in predvsem v umevni pripravljenosti vsekega posameznika, da za svoje stanovanje nekaj prispeva iz svojega žepa. Družba pa mu potlej omogoči, da ne ostane njegov delež osamljen predlog, pač pa je osnova za nabavo kredita!

Kot je misel enostavna, pa je sicer težko izvedljiva! Tako sodijo v Mariboru, kljub temu pa ne

OB ZDRUŽEVANJU KMETIJSKIH POSESTEV IN ZADRUG IN PROBLEMIH SAMOUPRAVLJANJA

KRUHA SI NE REŽEMO SAMI

Slišal sem, da bodo naše posestvo (»Haloze«) združili s posestvom »Ptujsko polje«, menda pa še z »Mlekarno«, »Žago« in Kmetijsko strojno postajo in da bomo postali kmetijski kombinat.

Nekega dne pa mi je tudi direktor dejal: »Združitev je sklenjena stvar. Ti si predsednik delavskega sveta in boš to pojasnil ljudem.«

Kaj sodita kolektiv in delavski svet o tem, ni nikogar zanimalo. Pa smo le pojasnili, ljudje so razumeli.

Cez nekaj dni pa sem zvedel, da je »fiksno«, da združitev ne bo. Splet bi morali pojasnjevati ljudem, da bo ostalo kar pri starem.

»Počakajmo malo,« sem si dejal, »morda bodo zopet spremenili mnenje...«

To je pripovedoval na zadnji seji predsedstva republiškega odbora sindikata kmetijskih in živilskih delavcev Slovenije — o »vpadanju« za kolektive v ptuj-skem okraju — tovariš Jože Križanič s posestva »Haloze«.

»Našemu posestvu (gre za »Pohorje«) so predlagali, da dokupi govejo živino. Prej smo imeli 500, posled pa naj bi jih imeli 2600 glav. Na Stajerskem je vzreja krav mlekaric nova panoga. Delavski svet je zato sodil, da ne bi bila smotrna takšna naglica, saj toliko živine za sedaj ne bi mogli pošteno oskrbeti. Vendar je obveljala »direktiva« in posestvo je kupilo zahtevano število govedi. Posledice tega so seveda prizadele naš kolektiv. Za to vrsto govedi nimamo dovolj primerne krme, proizvodnja mleka pa ni takšna, kot so »planerji« pričakovali. Ta obrat ima sedaj izgubo, nadomestiti pa so jo morali kolektivi drugih obratov našega posestva. Namesto povečanih osebnih dohodkov za boljše in večje delo smo doživeli razočaranje. Zaradi tega delavci odhajajo s posestva. Imamo več krav, a ljudi, ki bi skrbeli zanje, pa ne...« Tako je razložil razmere na posestvu »Pohorje« tovariš Stan-ko Kos iz Maribora.

IZJEMA ALI PRAVILO

Opisana primera naravnost poučno ponazorujeta položaj kmetijskih delavcev. Vmešavanje »od zunaj« v pristojnosti delavskih svetov, določanje proizvodnih nalog v polnem smislu besede, združevanje in razdruževanje posestev brez vednosti kolektiva in podobni pojavi resno ovirajo gospodarjenje in samoupravlja-

oblikovanju in delitvi dohodka, pri čemer je sleherni delavec zainteresiran za uspeh pri delu in gospodarjenju.

Medtem ko gre družbeni razvoj to pot, res v industriji hitreje kot v kmetijstvu, pa smo vendar, kot govori primeri v uvodu, priča pojavom, ki nimajo s tem ničesar skupnega.

Združevanja kmetijskih posestev (združevanja posestev in zadrug ter podobno) so velikokrat ekonomsko upravičena, nujna in potentakem koristna. Toda — ali res ni mogoče (niti delavskim svetom prizadetih posestev) razložiti, zakaj bi bilo konkretno združevanje potrebno, kakšne prednosti prinaša in podobno. Pri tem ne gre za pavšalne razlage, temveč za skrbno izdelano analizo, podprto s podatki in izračuni. Dvomim, da bi kjerkoli delavski svet po proučitvi predloga nasprotovljal združitvi. Če pa to nekateri urejajo (in sklepajo) mimo njega, bodisi na občini ali okraju, če člani delavskega sveta le sli-

šijo, da se je nekdo odpeljal v Ljubljano, kjer bodo odločili o usodi njihovega kolektiva in posestva, njih pa ni nihče nič vprašal, niti jim pojasnil, tedaj lahko sodijo, da posamezniki podcenjujejo delavsko samoupravljanje.

Kaj naj potem sodijo o takšnem urejanju zadev ostali delavci? Najbrž, da njihov delavski svet ni kos nalogi (v omenjenih dveh primerih jih ni smel niti predstavljati, kaj šele, da bi njih vprašal za mnenje). Zato so zahteve o neposrednejšem odločanju toliko bolj upravičene. Ko bo namreč sleherni delavec lahko povedal svoje mnenje — in to bo lahko ob dosledni decentralizaciji upravljanja — bodo pojavi, ki so bili doslej v kmetijstvu bolj pravilo kot izjema, postali redke izjeme ali jih ne bo. Tedaj bo tudi manj pritožb, češ »nekdo je nekaj sklenil namesto nas«, kajti o vsaki stvari bodo sklepali kmetijski delavci sami in tudi sami sebi pripisali posledice svojih odločitev.

DANILO DOMAJNKO



Tudi v tem — v organizirani delovni akciji, v kateri sodelujejo bodoči lastniki stanovanj — je skrit »gradbeni dinar«, ki smo ga doslej kaj radi prezrili!

Minuli teden so bila v nekaterih naših industrijskih središčih — Maribor, Kranj, Jesenice — posvetovanja političnih delavcev in gospodarstvenikov o vprašanju stanovanjske izgradnje. Pobudnik posvetovanja je Republiški odbor Zveze sindikatov, ki preko občinskih sindikalnih svetov uveljavlja takšen sistem zbiranja privatnih sredstev, ki edino lahko pospeši gradnjo stanovanj in intenzivnejše rešuje v bodoče številne prošnje za stanovanja. Izhodišče razgovorov je v dejstvu, da je tudi stanovanje potrošna dobrina, ki si jo mora poedinec prislužiti ob pomoči družbe, ki pa mu to dobrino zagotovi v dogovorjenem času. V vseh teh krajih so bila posvetovanja dokaj različna glede na vsebino. Očitno pa je, da nekeje že uveljavlja praksa teorijo, ponekod pa se še vedno teorija izmika praksi z različnimi pomisleki! Danes — pripoveduje Maribor o svojem posvetovanju.

menjenem času je »fičo« ali TV tu!

Na ta način bi tudi marsikdo kupil stanovanje! Toda — kdo mu bo dal kredit po enostavnem postopku, kdo mu bo zajamčil, da bo stanovanje res dobil v dome-njenem času, kdo mu ga bo ponudil, sploh prodal? Nihče in še enkrat — nihče!

Stanovanjski sklad se opogumi enkrat na leto ter razpiše natečaj. Njegova zahteva je — pol na pol! Interesent naj prispeva 50% v gotovini, 50% denarnih sredstev da sklad na kredit. Ta natečaj, ki je številčno sila skopo omejen, pa je pristopen samo nekaterim, predvsem podjetjem, or-

odstopajo od prizadevnega iskanja nekega določenega »predplačilnega sistema za stanovanjsko izgradnjo«, ki bo v bodoče lahko speli ugodnejše reševanje stanovanjskih problemov.

Ta sistem naj bi slonel na osnovi načrtnega zbiranja gradbenega dinarja, pri katerem bi morali sodelovati vsi: od posameznika, ki želi in potrebuje stanovanje, pa do podjetja in do družbe.

Predsednik Republiškega sveta sindikatov Slovenije Leopold Krese je na posvetovanju političnih delavcev in gospodarstvenikov v Mariboru dejal:

»Pogovarjamo se o takšni akciji, ki bo zainteresirala našega delovnega človeka, da bo zavestno začel zbirati denar za rešitev svojega stanovanjskega vprašanja! Tu ne gre za enkratno denarno vlogo, pač pa za kontinuirano, programsko vlaganje denarja, ki rešuje stanovanjsko stisko v perspektivi. Najti moramo način, ki bo omogočil delavcu, da s tem, ko vloži določeno vsoto denarja, glede na njegov dohodek, ne dobi samo pravice do stanovanja, to že ima, pač pa tudi — stanovanje! Podjetje in družba sta mu dolžna pomagati! V pomislek povedano pa je, koliko časa bo vlagal in koliko bo vložil. Delavec lahko vloži svoje prihranke, lahko varčevanje pospeši na ta ali na drugi način, lahko pa tudi vlaga dvajset let, v tem primeru ne zase, pač pa za svoje otroke! Naša skupnost pa mora tistemu, ki vlaga, ki si prizadeva, dati nekakšno garancijo, točno opredeljeno jamstvo, ki jasno pove, kje, kdaj in kakšno stanovanje bo zainteresirani dobil!«

Garancija za stanovanje — tako pravi v Mariboru — pa je dandanes še dokaj neboljšen otrok, ki ga pestujejo kaj malomarne tetke:

(Nadaljevanje na 2. strani)

7 dni
v sindikatih

POČITNIŠKE SKUPNOSTI NA DNEVNI RED

PRAZNE POSTELJE IN POLDRUGI MILIJON

Recept, kako brez loterije in nagradnega žrebanja prideš do poldruga milijona, ne da bi se tisti, ki ga je dal, tega ovedel.

Dve želji ima vsak dopustnik, pa naj ima že dvanajst dni ali cel mesec dopusta: da bi prijetno in udobno preživel dopust in da se ne bi vrnil domov s — prazno denarnico. Prve želje ni ravno težko izpolniti, z drugo je pa malce težje, če letujemo na svojo roko. Zato je tudi v domovih oddiha, pa naj so last posameznih podjetij ali počitniških skupnosti, zmeraj večja gneča. Tako imenovani delavski turizem na široko razpreza korenine in bi kazalo bolj organizirano skrbeti za njegov razvoj ne samo v okviru posameznih počitniških skupnosti, ampak v okviru republike. S tesnejšo povezavo med podjetji, ki imajo lastne domove oddiha in med počitniškimi skupnostmi, bi lahko popestrili življenje dopustnikov s kulturnimi in športnimi gostovanji, z gradnjo skupnih športnih igrišč, z izmenjavo gostov itd.

Naj bo dovolj o tem. V kratkem bo namreč širše posvetovanje o delavskem turizmu. Mi pa se omejimo na en sam, droben (?) problem na relaciji počitniška skupnost—podjetje, ki pa najbrž ni osamljen.

Dogovori za zasebne sobe v letoviških krajih so vsaj tako tvegane zadeve kakor dogovori o odkupu kmetijskih pridelkov. O pride boljše ponudnik, pade vse skupaj v vodo. Res mora biti velik mojster, da eno sezono drži roko nad sto petinidesetimi sobami ob morju. Zato klobuk dol pred spretnostjo počitniške skupnosti občinskega sindikalnega sveta Ljubljana-Siška, ki ji je to že več let zaporedo uspelo. V Selcah in Krilu blizu Splita si je predlaskim in lani zagotovila toliko prostora, da je vsakič letovalo ob morju nad tri tisoč ljudi. Prosilci je bilo seveda več, pa so jih morali zavrniti, ker so bila vsa ležišča zasedena, točneje, ker so mislili, da so zasedena. Ob koncu počitniške sezone se je namreč izkazalo, da podjetja niso izkoristila 12.000 oziroma 28% plačnih nočnin...

VELIKODUŠNA POMOČ IN SAMOPOMOČ

Da lastniki najetih sob ne bi delali gostom preglavic, je počitniška skupnost plačala najemnino za vso sezono, skupno za štiri mesece in pol. Pravzaprav denar ni šel iz njenega žepa, ker so šišenski kolektivi vnaprej poravnali račune za ležišča. Po 27 tisoč za vsako posteljo. Hvale vredna pomoč, združena s samopomočjo. Konec koncev bi bili sami najbolj prizadeti, če bi lastniki najetih sob pokazali počitniški skupnosti hrbet. Nekatere gospodarske organizacije so plačale ležišča celo za pet let naprej. S tem so svojim delavcem za pet let preskrbele poceni letovanje, hkrati pa napravile skupnosti veliko uslugo: večmilijonski znesek je zadoščal, da se je vsaj delno znebila gostančenja. Resda četrti vogel počitniškega doma v Selcah in Kranjski gori, ki ju je lani kupila, še ni plačan, vendar dolg ni tolikšen, da se ga ne bi mogla kmalu znebiti. Zlasti, ker so jo večanjena podjetja še naprej pripravljena podpirati s predplačili.

RDEČI SIGNAL

NA IMAGINARNEM SEMAFORU

Do tod je vse lepo in prav. In bi pri tem tudi ostalo, če ne bi prišlo do nereda v samih kolektivih, ki so najeli ležišča. Kakor smo že omenili, namreč od 36.600 plačnih nočnin niso izkoristili dvanajst tisoč, medtem ko je počitniška skupnost vztrajno zavračala nove prosilce.

SPREGLEDANI DINAR

(Nadaljevanje s 1. strani)
■ pomanjkanje gradbenih materialov;
■ neizpolnjevanje pogodb strani gradbenih podjetij;
■ pomanjkljivi načrti;
■ slabe obrtniške usluge;
■ neodgovorno razmetavanje sredstev iz stanovanjskih skladov;
■ togost našega kreditnega sistema;
■ neurejenost cen in tako

dalje, in tako dalje...

Vse te slabosti (pomanjkljivosti) se zopetavljajo dobremu namenu. Treba se jim bo izogniti ali pa, kar je pametneje, treba jih bo odpraviti. Temeljna misel, sprejeta na posvetovanju v Mariboru, na katero se vsekakor lahko nasloni težnja po zbiranju prirediteljskih sredstev, je v odločitvi, da naj v bodoče nihče več ne dobi stanovanja zastonj! Vsak mora za svoje stanovanje nekaj prispevati. Ta več, oni manj!

Ta misel, ki bi morala zveneti kot nekakšen nenapisan zakon, šele lahko vzbudi v zainteresiranih zasebniku interes, željo po varčevanju, kot tudi spodbuditi delavske svete v podjetjih in občinska vodstva, družbene organizacije, da se vsi skupaj resno zavamejo za uvedbo tovrstnega sodelovanja pri reševanju stanovanjskih problemov!

Maribor ima danes jasen koncept! Cesar se Maribor že loteva, o tem Kranj živo razpravlja. Jesenice pa so že daleč, daleč naprej!

DUŠAN KRALJ

Pogosto slišimo očitke, da ponekod podcenjujejo vlogo in pomen mladinske organizacije. Če je to — neredkokdaj — točno, prihaja do takih pojavov predvsem v podjetjih, kjer so neurejeni odnosi, kar pa mladi delavci seveda najbolj občutijo. Ob vseh takih in podobnih primerih pa seveda velja razmisliti o tem, ali je mladinska organizacija res vselej našla take metode in oblike dela, da lahko izraža in uveljavlja mnenja, predloge in hotenja mladih ljudi, kadar se ti, vsak dan bolj, zanimajo za probleme upravljanja in gospodarjenja v podjetjih, kjer so zaposleni.

Mnoge mladinske organizacije po podjetjih se namreč še vedno preveč ukvarjajo z raznimi »mladinskimi« vprašanji: s socialnimi in materialnimi problemi mladih, s kulturnimi, prosvetnim in zabavnim delovanjem itd. Prav je, da mladinske organizacije ne pozabljajo na svoje osnovne naloge, ki so: razvijanje mladih upravljalcev bo zbledelo in izginilo šele potem, ko bodo le-ti začeli razpravljati prav ob vseh problemih, ki jih zanimajo, ko bodo »mladi«, če naj jih tako imenujemo, znali zagovarjati svoja stališča, dokazati njihovo vrednost. Razprava v podjetju ali v komuni pa naj potem pokaže, kdo — »stari« ali »mladi« — ima bolj prav. Ko pa bo do tega povsod prišlo, ko bo mladina predlagala konkretne rešitve določenih problemov, tudi ne bo več potrebno ločeno obravnavanje »mladinskih« zadev, niti razlikovanje mladine na »delavsko«, »kmečko«, »vajensko« in »srednješolsko«. Kajti vsi ti mladi ljudje so že, ali pa vsak dan bolj postajajo proizvajalci, ki se skupaj z ostalimi našimi ljudmi prizadevajo, da bi bolje živeli.

Tarnanje ne vodi nikamor

dinska organizacija razpravlja o teh zadevah, toda zato ne sme zanemarjati problemov s področja proizvodnih odnosov. Res je sicer, da mladinske organizacije k omenjeni usmeritvi navajajo nekatera vodstva ZK in sindikatov, predvsem pa uprave podjetij, ki pravijo nekako takole: »Kar ukvarjajo se z »mladinskimi« problemi. O važnih zadevah, o položaju proizvajalcev v proizvodnem procesu, o nagrajevanju, delitvi dohodka in podobnem tako ali tako razpravljajo sindikat, delavski svet, politične organizacije itd.«

Prav ob takih mnenjih, ki ne potrebujejo posebnega komentarja, je kajpak umestno vprašanje, kako oceniti družbeno uveljavitev mladine in organizacije. Dokaz za to ne bo to, če kdo reče: »Pridni so!«, ampak: »Presneta mladina, spet se vmešava. Vse smo že sklenili, pa hoče nekaj svojega, dokazuje, da ima prav.« Drugače rečeno: pod-

PRED USTANOVNIM OBČNIM ZBOROM ZVEZE POČITNIŠKIH SKUPNOSTI IN DOMOV SLOVENIJE

Zakaj ne bi lepše letovali

V soboto, dne 4. februarja, bo v Ljubljani ustanovni občni zbor Zveze počitniških skupnosti in domov Slovenije. Osnovna tema, o kateri bo zbor razpravljala, bo rekreacija in oddih zaposlenih. Občni zbor bo pregledal uspehe, dosežene na tem področju v minulem obdobju, in razpravljala o nadaljnjem delu ter o nalogah, o boljši organizaciji izkoriščanja prostega časa, razvedrila in oddiha delavcev.

Kaj narekuje sklicanje občnega zbora in ustanovitev Zveze počitniških skupnosti in domov Slovenije? Osnovne teze referata, ki ga bo prebral na občnem zboru predstavnik Republiškega sveta sindikatov, opozarjajo na tole: z razvojem gospodarstva je pri nas tudi vse več mehaniziranega načina dela. Delavec je pri tem sicer fizično manj obremenjen, pojavlja pa se drugovrstna utrujenost, to je živčna in duševna prenapetost. Zato je toliko bolj potrebna njegova sprostitve, potrebna je načrtniška organizacija raznovrstnih oblik rekreacije in izkoriščanje prostega časa. Današ-

nje materialne razmere nam v vedno večji meri omogočajo, da lahko uspešneje uresničujemo tudi te naloge.

Ena izmed oblik, omogočiti delovnemu človeku, da se v prostem času sprost, je tudi primerna organizacija dnevnega in letnega oddiha. Toda tudi na tem področju še nismo storili vsega, kar bi lahko. Se so določene slabosti.

Delavski turizem kot najbolj razvita oblika rekreacije pri nas, obremenjuje kljub velikemu napredku še precej pomanjkljivosti. V Sloveniji imamo 209 počitniških domov. Torej je to precejšnja ma-

terialna osnova za oddih. Hkrati ob tem pa velja ugotoviti, da domovi niso povsem izkoriščeni. Ugotoviti velja tudi, da ob počitniških domovih ni dovolj športnih naprav in igrišč, čeprav stane to razmeroma le malo denarja. Pri nadaljnji graditvi in razvijanju počitniških domov tega ne bomo smeli zanemariti.

Vznikla je misel, da bi vključili počitniške domove v počitniške skupnosti. Zakaj naj bi bilo to potrebno? Zato, da bi z načrtnim delom in z združitvijo individualnih interesov domov in komun, ustvarili boljše pogoje za izkoriščanje razpoložljivih zmogljivosti in tako bi postali tudi počitniški domovi dnevno obiskane izletniške točke.

Slabo sodelovanje med kolektivi, ki imajo svoje počitniške domove v istem kraju, kakor tudi premajhna prizadevnost komun, da bi počitniške domove medsebojno povezale, se zrcali tudi v ugotovitvi, da za sorazmerno ve-

lika vložena sredstva prejemajo koristniki v mnogih primerih slabe usluge. Z večjo aktivnostjo bi bilo moč doseči, da bi lahko z manjšimi stroški dosegli boljše rezultate kako v izkoriščanju zmogljivosti kakor tudi, da bi imel delavec, ki pride na oddih, boljše in cenejše usluge. Komune v turističnih krajih naj bi v bodoče pokazale večji interes za razvoj tovrstnega turizma, saj je znano, da so investicije, vložene v turistične objekte, prav tako zelo, zelo donosne.

Iz povzetih misli je moč sklepati, da bo zbor tehtno in vsestransko obravnaval rekreacijo delavcev in delo počitniških skupnosti ter domov. Zbor pa bo izvolil tudi stalno koordinacijsko telo — Zvezo počitniških skupnosti in domov Slovenije, ki bo skrbelo za čim boljše in čim smotrnejše reševanje vseh tistih vprašanj, ki zadevajo izkoriščanje prostega časa, rekreacijo in oddih zaposlenih.

S. G.



— Dajmo, dajmo, mar ne vidiš, da s svojo počasnostjo oviraš aktivizacijo kolektiva!

NE GRE ZA OBVEŠČANJE AMPAK ZA ODLOČANJE

Večina anket, ki so jih zadnji čas naredili v nekaterih gospodarskih organizacijah, postavlja v ospredje problem obveščevanja delavcev. V teh anketah delavci izjavljajo, da niso seznanjeni z delom delavskega sveta, upravnega odbora z ukrepi uprave podjetja, s poslovanjem podjetja itd. V neki okrajni anketi n. pr. samo 16 % anketiranih delavcev izjavlja, da so seznanjeni s sklepi delavskega sveta, 11 % jih izjavlja, da vnaprej vedo, o čem bo delavski svet razpravljal na prihodnji seji, 12 % anketiranih pravi, da so seznanjeni z gospodarsko situacijo podjetja itd.

Slika, ki jo kažejo nekatere ankete je za prizadete kolektive torej vse prej kot razveseljiva. To tembolj, ker zaključek, ki se na osnovi teh podatkov sam po sebi vsiljuje, ne pušča prav nobenega dvoma: v tistih kolektivih, kjer večina delavcev ni obveščena niti o sklepih delavskega sveta, ne more biti govora o aktivnem sodelovanju teh delavcev pri upravljanju podjetja. Neobveščen delavec ne more biti tudi aktiven upravljaev, ker ne ve, s čim in kako upravljati. Pouk, ki bi ga iz tega povzeli, bi torej bil: boriti se za čimboljše obveščanje delavcev, za to, da bodo delavci takoj in čimbolj jasno informirani o sklepih samoupravnih organov, o delu uprave podjetja itd.

Toda, ali gre dejansko samo za to? Nikakor ne! Gre za nekaj bistveno drugega: ne gre za obveščanje, ampak za odločanje.

Sedanji sistem informiranja v delovnih kolektivih (pa tudi izven njih — v komuni) je — kolikor je sploh razvit — izrazito formalno-demokracičen. V sebi ima vse elemente formalne demokracije in tudi utemeljemo ga tako: »Delavcem je treba povedati, delavci imajo pravico, da so obveščeni itd.« Če vsaj v grobem analiziramo obveščanje v naših kolektivih, moramo ugotoviti njegovo enostransko usmerjenost: deluje samo iz centra, iz direkcije in delavca. Delavec je bolj ali manj vedno v položaju, da sprejema na znanje sklepe samoupravnih organov in ukrepe uprave, da mu povemo, kakšne dolžnosti in pravice sledijo zanj iz teh sklepov, kako se mora ravnavati itd. Proizvajalec je torej v glavnem objekt obveščanja. Že sredstva oziroma metode, ki jih uporabljamo za obveščanje, so takšne, da že same po sebi predpostavljajo pasivno sprejemanje obvestil: izobesjanje zapisnikov na oglasne deske, obveščanje po zvočniku, objavljjanje sklepov v tovarniških časopisih, v občasnih biltenih in podobno.

Tu, v položaju, ki ga ima proizvajalec v sistemu obveščanja, je jedro problema. Zato po našem mnenju ni dovolj, če se zavzamemo samo za učinkovitejšo obveščanje, za to, da ne bo v nekem kolektivu n. pr. samo 16 % delavcev seznanjenih s sklepi delavskega sveta, marveč da bodo seznanjeni vsi člani kolektiva, ni dovolj, če se zavzamemo za to, da bodo delavci čim hitreje in čim česče obveščeni o sklepih samoupravnih organov in ukrepih uprave. V takšnem obveščanju je proizvajalec še vedno objekt obveščanja.

Sistem delavske samouprave zahteva več kot to: zahteva takšen sistem informiranja, takšen sistem komunikacij, kjer delavec ne bo objekt obveščanja, ampak subjekt, kjer delavcu ne bomo le po zvočniku ali pa preko oglasne deske povedali, kaj smo sklenili, ampak ga bomo postavili v položaj subjekta, aktivnega tvorca oziroma ustvarjalca sklepov. Gre torej za bistveno drugačen položaj proizvajalca: ali ga obravnavamo kot priključek zvočnika, ki vse pasivno sprejema, ali pa ga vedno postavljamo v vlogo subjekta, v vlogo aktivnega tvorca sklepov oziroma politike. Eno je kolektiv ažurno obveščati o sklepih samoupravnih organov, drugo pa je ustvariti pogoje, da bo kolektiv sam neposredno sprejemal sklepe, oziroma da bo soustvarjalec sklepov.

To pomeni, da je izraz »obveščanje« tako, kot ga pojmujejo, preozek, ker ne gre le za obveščanje, ampak gre za odločanje. Za proizvajalca ni bistveno vprašanje, o čem je obveščen, ampak o čem lahko odloča oziroma sodeluje. Zato se problem obveščanja postavlja v bistvu kot problem demokratizacije delavskega samoupravljanja, kar je najbolj očitno v tistih podjetjih, kjer je sistem samoupravljanja še centraliziran.

V podjetjih, kjer je več tisoč

zaposlenih, a imajo samo en delavski svet, brez oblik neposrednega sodelovanja kolektiva pri upravljanju, predstavlja obveščanje osnovni problem. Iščejo oblike in načine, kako bi to več tisočglavo množico kar najhitreje seznanili s sklepi delavskega sveta, upravnega odbora in uprave podjetja, pri tem se pa pritožujejo, da med kolektivom ni zanimanja za delo samoupravnih organov, kritizirajo pasiven odnos delavcev, apelirajo na politične

postavili v položaj subjekta, položaj aktivnega soustvarjalca sklepov ali je tako daleč od naše zavesti, da enostavno ni v navadi, ali pa člani delavskega sveta sami niso seznanjeni z gradivom oziroma problemi.

Stvari je treba začeti popravljati torej v sistemu dela: postaviti takšen sistem dela, da bo kolektiv bodisi sam neposredno odločal o stvarih ali pa bo sodeloval pri formiranju sklepov predstavniških organov. Šele sedaj, če

odločilni za takšen ali drugačen sklep (ne pa, da kolektiv seznani samo že z dokončnim sklepom). Kolektiv je treba jasno in nedvoumno seznaniti z vsemi činitelji, ki so odločilni za sprejem takšnega ali drugačnega sklepa: predložiti mu je treba dejansko stanje problema, različne možne variante za rešitev problema in ga opozoriti na to, kakšne posledice bi nastopile pri sprejemu prve predložene variante, kakšne pri sprejemu druge variante, tretje variante itd. Tu in v tem je bistvena funkcija informiranja: kolektiv seznaniti z vsemi elementi politike, z vsemi odločilnimi činitelji za odločanje in ga tako postavljati v aktiven položaj upravljalca. V takšnem sistemu dela bodo volivci člani delavskega sveta lahko jasno povedali: mi smo za to in to varianto iz teh in teh razlogov.

Sedaj dobi tudi objavljjanje sklepov delavskega sveta svoj pravi smisel: kolektiv jih spremlja z zanimanjem. Ko pride član delavskega sveta po seji v delavnico, ga vprašajo: »Zakaj ste sklenili drugače, kakšni so razlogi, da niste sprejeli tiste variante, ki smo jo mi predlagali?« itd. Takšno informiranje je potreba in posledica oblasti v rokah neposrednih proizvajalcev. Nikakor pa ne more te oblasti, neposrednega odločanja in sodelovanja, nadomestiti. IVAN KRISTAN

Pred dnevi je začela veljati uredba o deviznem poslovanju, ki jo je pred časom sprejel Zvezni izvršni svet. To je osnovni instrument novega zunanjetrgovinskega in deviznega sistema. Ena izmed najbistvenejših značilnosti novega deviznega in zunanjetrgovinskega sistema, v primerjavi s prejšnjim režimom, je v tem, da je točneje določen položaj gospodarskih organizacij, tedaj ko uvažajo blago in pridobivajo devize za plačevanje uvoženega blaga.

Izhodišče za sedanji devizni in zunanjetrgovinski sistem

vajalci bolj pozorni do oblikovanja cen, to je do znižanja materialnih stroškov.

To, kar je posebno pomembno v novem sistemu devizne deviz, je krepitev položaja gospodarskih organizacij. Gospodarske organizacije niso v dosedanjem sistemu pravzaprav nikoli natančno vedele, s kolikšnim zneskom deviz lahko računajo v letu dni, in tedaj ko se lotevajo novih poslovnih dogovorov, kajti vse je bilo odvisno od tega, kako bodo devize razdeljene na deviznem obračunskem mestu. Sedaj pa gospodarske organi-

POLOVICA UVOZA SPROŠČENA

je bila zamisel, da v danih materialnih pogojih v čim večji meri sprostito možnosti za večji razmah proizvodnje in zunanje trgovinske menjave. Zato je prav na področju razdelitve deviz dosežen pomemben napredek. Velik del, bolje rečeno, skoraj polovica, jugoslovanskega uvoza je sproščen in o uvozu blaga več ali manj svobodno odločajo gospodarske organizacije. Od uvoza reprodukcijskega materiala je odvisen še hitrejši napredek proizvodnje in pestrejša izbira blaga za izvoz kot tudi za notranji trg. Uvoz blaga za široko potrošnjo pa bo nedvomno vplival tako na pestrejšo izbiro blaga kot tudi hkrati na to, da bodo proiz-

zacije za največji del uvoza vnaprej točno vedo, s kakšnimi sredstvi bodo lahko računale v bodoče.

Z novo uredbo o deviznem poslovanju so predvidene tele kategorije uvoza:

- svoboden uvoz;
- uvoz na temelju liberalnega dovoljenja;
- uvoz na temelju generalnega dovoljenja do določene zneska deviz in
- kontingentirani uvoz.

Seveda bo devizni in zunanjetrgovinski režim še tudi vnaprej doživljal določene spremembe, kajti vsklajevanje delitve deviznih sredstev s sistemom svobodnega gospodarjenja je treba razumeti kot določen proces.

SLUŽBA PRAVNE POMOČI PRI REPUBLIŠKEM SVETU SINDIKATOV

IZ INTERVJUJA: »KAM BOMO PRIŠLI, ČE BOMO DELALI PO ZAKONU«

Na primer: Podjetje je brez utemeljenih razlogov odpustilo delavca. V pravniškem jeziku — protizakonito. Delavec se je pritožil in zdaj podjetje (torej ne posameznik, ki je napak delal) plačuje vse sodne stroške in mora povrniti še osebne dohodke za nekaj mesecev nazaj (včasih je to leto in več), čeprav protizakonito odpuščen! Ta čas ni delal. V tem primeru se direktor običajno huduje nad uslužbencem, češ kako je mogel tako storiti. Toda to hudovanje, ta graja, je včasih zelo narejena, zaradi lepšega pač.

Se slabše pa je v temle primeru: Delavcu, ki ga žele odpustiti (velikokrat je treba brati: ki se ga žele odkrižati), dajo v podpis papir, v katerem tako ali drugače pristane na odpust, prizna svojo napako ali kaj podobnega, kar služi pozneje kot »dokument«. Pred tem ni bilo disciplinskega postopka, kaj šele, da bi človeku kdo pojasnil, kaj pojasnjuje ali da se na odločbo lahko pritoži. Ta pravni poduk na odločbi o odpustu običajno ni napisan. Rekli bi: izkoriščanje tega, da državljani-proizvajalec ne pozna dovolj svojih pravic.

To sta dva primera, še zdaleč pa ne najznačilnejša, iz razgovora, na katerem so nam tovariši: tajnik RS France Borštnik, advokat Vlado Vodopivec in advokat Vinko Gregorin pojasnjevali, zakaj dela od 1. decembra 1960 pri RS sindikatu SLUŽBA PRAVNE POMOČI.

Zakaj torej »služba pravne pomoči pri Republiškem svetu sindikatov«, tovariš tajnik?

»Ze dolgo časa delajo pri občinskih sindikalnih svetih pravne posvetovalnice. Le-te naj nudijo zaposlenim državljanom nasvete in pravno pomoč pri zaščiti pravic s področja delovnega in socialnega prava. Mislim, da je treba povedati, da je človek težko dobil nekoga, ki bi mu v takih primerih svetloval ali celo pomagal pred sodiščem. To je nedonosen posel, ki se ga advokati izogibajo. Zato so ostali zaposleni državljani pri vseh sporih okoli delovnih in socialnih pravic velikokrat brez zadovoljive strokovne zaščite! Zato torej, da bi bilo to odgovorno delo čimbolj organizirano, je bila tudi pri Republiškem svetu organizirana podobna služba, ki ima zato še nekaj več nalog kot tiste pri občinskih sindikalnih svetih. Sicer pa so tudi na Republiški svet in na odbore strokovnih sindikatov prihajali državljani po nasvete. Nasvet in pomoč v takih primerih pa mora nekaj veljati. In zakaj bi od nas pošiljali ljudi na nova vrata? Tako zdaj lahko tudi na Republiškem svetu nudimo kvalificirano pomoč in pravne nasvete tistim, ki jih žele in so jih potrebni.«

(Razgovor je pokazal, da se je služba že v teh kratkih dveh mesecih zelo uveljavila. In to že sedaj, ko je bila pisarna pravzaprav nekoliko »ilegalna«, saj zanjo mnogi ne vedo.)

»Mimo organiziranega povezovanja, je dejal tovariš Borštnik, »vseh pravnih posvetovalnic in konkretne pomoči članom sindikata in sindikalnim organizacijam, pa naj bi služba ocenjevala in opozarjala tudi na slabosti, potrebna dopolnila predpisov. Taka strokovna grupa, ki se ukvarja z ožjim področjem in je zato specializirana, bo lahko veliko pomagala pri urejanju predpisov s področja delovnega in socialnega prava.«

Razgovor na temo »zakaj?« pa je med drugim navrgel tudi tole: Nekateri menijo, da taka služba niti ni potrebna, češ saj tu ni toliko nezakonitosti in napadnih postopkov ali vsaj vedno manj jih je (to dokazujejo tudi s statistiko). Če je primerov zares manj, je to obenem tudi dokaz, da se ljudje vendarle vsebolj zavedajo svojih dolžnosti in pravic. Toda to je premalo za dokončno sodbo o tem, kakšen je red na tem področju. Velikokrat je namreč ta »red« lahko navidezen. Kajti, vse le ne vedo, kaj je njihova pravica in še manj je tistih, ki bi vedeli, kako jo lahko dosežejo, kadar gre za omenjene zadeve. Kar poglejte primer (drugi) v uvodu: Navidezno vse v redu, postopek zakonit itd., v preiskavi se izkaže, da delavec ni bil odpuščen ne le protizakonito, marveč tudi po krivici. Nerodno je to ločevanje zakonitosti in pravice oziroma protizakonitosti in krivice, toda to v podjetjih kaj radi delajo.

Vodja službe pravne pomoči pri Republiškem svetu tovariš Vlado Vodopivec in sodelavec Vinko Gregorin pa odgovarjata še na naslednje, približno takole vprašanje:

Kakšni so okviri vašega dela, kakšen je pomen in kakšna, kakšen je pomen in kakšne so naloge vaše pisarne? Skratka, najbolje bi bilo, če bi prosili: povejte kratko malo vse o vaši službi!

Tovariša sta konec koncev zares povedala toliko, da nas je to opozorilo, kako so te stvari pravzaprav važne in kako bo treba o posameznih pisati dosti pogosteje. S tem pa smo bralca že obvestili, da bomo v nadaljevanju zabeležili le del misli, ki sta jih povedala.)

»Služba je organizirana kot samostojna enota pri Republiškem svetu sindikatov. Jedrnatu povedana naloga: Nuditi nasvete in pravno pomoč s področja delovnega in socialnega prava vsem zaposlenim. Se nekaj več: Pomoč tudi kolektivom pri zaščiti njihovih samoupravnih pravic. To pomeni, da služba poleg brezplačnih pravnih nasvetov, pravnega podpuka, zastopa stranke tudi pred sodišči, tudi disciplinskimi in gospodarskimi in v upravnem postopku.

Verjetno je to prvi primer take specializirane pravne službe za delovno in socialno pravo, ki je mimo tega še pri družbeni organizaciji. Pisarna posluje po pravilniku te službe, advokati v pisarni zaračunavajo usluge sicer po uredbi o odvetniških nagradah, toda ne za svoj račun, pač pa za račun Republiškega sveta. Republiški svet pa je zagotovil tudi vsa ostala sredstva za razvijanje službe, ki pomeni zaščito in uveljavljanje pravic za posamezne člane sindikatov. To pomoč pa nudi oziroma bo nudila služba tudi sindikalnim organizacijam, saj je veliko primerov, ko se le-te lahko s pridom obračajo nanjo.«

Kakšne so izkušnje, pravzaprav ali jih je v kratkem času sploh kaj?

(Pokazalo se je, da je izkušenj veliko in precej jih bo ostalo za druge stranke, tako da beležimo le nekatere.)

»Pravna služba v podjetjih. Je poseben problem. Ali je sploh ni, ali je taka, da skuša v vsakem primeru »ščititi« podjetje, ali pa tako slabo pozna predpise, da ni vredna počenega groša. To so seveda trije ekstremi, ki jih ne kaže povsem posplošiti, kajti so tudi podjetja, kjer ta

služba dobro dela (s tako pa tudi nimajo dosti stikov.)

Ponekod si predstavljajo pravice proizvajalca kaj čudno, po svoje. Menda že, če reče direktor: »Kam bomo prišli, če bomo delali po zakonu.« (?)

No, to »čudno« stališče ima svoje korenine in vzroke. Delavca, pravzaprav vsakega zaposlenega, gleda vodja proizvodnje in ob njem pravna pisarna, kot na jermene delavca. Mezdni odnosi se odražajo tudi v teh pravnih odnosih. Se celo tam, kjer so uveljavljali pravilno delitev sredstev znotraj podjetja, so šele pri korenini zla. Tudi od subjektivne spoznanje je odvisno, ali bodo pravne službe prej ali pa pozneje v službi našega samoupravnega sistema, ali pa bodo ostajale na položajih mezdnih odnosov (kot ostanku kapitalističnega sistema). Tam, kjer je tako, zato pravna služba ne raziskuje in ne išče objektivne resnice v teh notranjih medsebojnih odnosih, marveč se preprosto postavlja v vlogo »zaščitnika podjetja za vsako ceno«.

Taki odnosi so končno tudi posledica tega, da so pravne službe tam, kjer so, usmerjene le na vzvzen na odnose podjetij proti podjetju, občini itd., kot da urejanje notranjih odnosov sploh ni važno. Seveda pa je še najboljše, da ne urejajo v teh notranjih odnosih sploh ničesar, če gre samo za tisto »zaščito« pred vsemi, pa četudi pred člani kolektiva.

Kaže, da bo usmerjanje te pravne službe še velika naloga sindikatov, tudi sindikalnih organizacij v podjetjih, ki jim marsikje te stvari prav tako niso jasne. Tudi vodstvo sindikata včasih »ščiti« podjetje. Samo primer: Odpustili so delavca. Vsi se strinjajo, upravnih odbor, delavski svet tudi sindikat (to sta največ predsednik in tajnik) ter organizacija Zveze komunistov (to je sekretar). Majhen pregled stvari je pokazal: Obratovodja je predsednik sindikata in tehnični vodja je sekretar ZK. Nastopali so v imenu organizacij, toda brez posvetoovanja s članstvom itd. Stvar je malodane jasna!

Dovolj in hvala za razgovor! Da, še to: Kaj pravi na novost, na uvajanje take specializirane službe sodišče? Menijo, da je zadovoljno, ker specializirana pravna služba pomeni dobro pripravo za reševanje posameznih zadev.

Gotovo pa je:

»Kam bi prišli, če ne bi bili pozorni tudi na te stvari?«

MITJA ŠVAB

TRIJE PARTIZANI

Pripravili so se trije stari partizani, da si bodo sezidali hišo. Vsi trije so namreč že dolgo moledovali na občini, da bi jim le-ta našla stanovanje. Toda, kakorkoli je prvi pri tem dokazoval svojo stanovanjsko stisko, drugi svojo in tretji, da je večkrat v gosteh pri prvih dveh, so ostali občinski možje gluhih ušes in brez razumevanja.

Tako torej so se morali odločiti trije partizani, da si bodo kar sami z lastnimi dinarji, postavili topel dom. Prvi se zastopi na zidavo, drugi na instalacije, tretji na elektriko. Razmislili so tudi o lesu in o strešnikih, pa o žlebovih in o oken-skih okvirih. Ko so imeli tako rekoč vse pred seboj, so potrkali na občinska vrata in zaprosili tamkajšnje može za košek sveta, kjer bodo zidali.

Možje niso imeli gluhih ušes! Nemudoma so jim dodelili prostorček. Z njim pa so jim pomolili pod nos:

»Dve sto jurčkov boste odšteli, za komunalo!«



Trije stari partizani pa niso imeli denarja. Razšli so se. Nič niso zidali. Pozabili so na opeko in na cement, pa na les, okenske okvire... Danes nihče od njih ne misli več na topel dom, saj mora biti za njih dovolj dober tudi čelbnjak, kozolec...

Občini pa je tudi čisto prav, kdo bi si belil lase na račun treh, ki so si hoteli sami za svoje postaviti hišo!

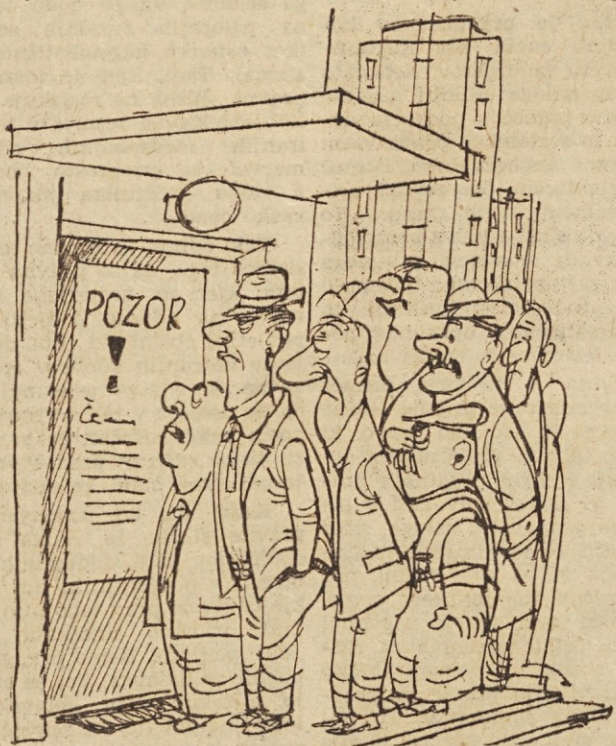
Ustavljeno dvigalo

Prepričljivejšega dokaza se niso mogli izmisliti! Na vhodna vrata včeraj naseljene stolpnice je uprava gradbišča (da bi se lahko čimprej otrsela odgovornosti) pritrčila kričec listič z jedrnatno vsebino:

»Če ne boste vi, stanovalci, do tega in tega dne formirali svoj hišni svet, vam bomo ustavili dvigalo — pa hodite peš v deseto nadstropje — vam ne izročimo ključev od terase — pa sušite perilo nad štedilnikom!«

Pravo, pravico — grozilno pismo! Vseh štirideset predstavnikov stanovanjskih enot, ki so se med seboj le malo ali pa sploh niso poznali, je skomignilo z rameni in emajlo z glavo. Drug drugega so boječe otipavali s pogledi. Kjer je nanese priložnostno srečanje na stopnišču, je vselitveno radost mračila zamolčka plašnost, ki se je utapljala v morečo brigo — kdaj, kje in kako bomo sestavili hišni svet!

Vsaj tako je kazalo in tako je mislil tisti nadobudnež, ki je pogruntal takšen način oblikovanja družbenega upravljanja; saj je menda hišni svet organ družbenega upravljanja? Tako je bilo, kot da ni pod milim nebo primernjšega poziva, vabila k sestavi tega, k čemur ljudje že sami z vso zavestjo teže. Prokleta radovednost nas tare, če se še kje pri



nas, na primer v kakšni tovarni, na ta ali pa podoben način formirajo delavski sveti, upravni odbori? Ali se mora tudi tam najti »nekdo«, ki jim zažvižga nad glavo s kakšno izbrano grožnjo in — delavski sveti kar lete skupaj! Nak, takšnih postopkov doslej še nismo odkrili!

Na koncu: kaj menite, ali bi se prebivalci novonasteljene stolpnice sestali, če ne bi bilo tistega grozljivega pisma? Bi nemara izvolili svoj hišni svet? Ali bi se pogovorili o mnogočem, kar se tiče vseh skupaj in vsakega posameznika?

Takšna ugotovitev — do katere pa ni dolga pot — bi bila poučna, zlasti za tistega, ki se mu je zdel »grozljivi način« formiranja družbenega organa najzbranejši!

Namreč — prebivalci stolpnice so se sestali. Polnoštevilo! Sestanek je trajal pozno v noč. Vse je bilo lepo in prav. Marsikomu pa se je le delo zamalo, da se niso mogli vsi skupaj sestati na drugačen način, brez občutka, da so jih na sestanek »pristili« s pozivom, ki je vse kaj drugega, samo ne — poziv!

NA TEHTNICI

Zaman bi iskali visoko produktivno podjetje, ki bi odklonilo sto parov spretnih rok in bi mu bila malo mar že dozidana zgradba z vrsto pripravnih strojev!

Potemtakem nikogar ne preseneča potegovanje raznih podjetij za »Agroindus«, ki mu je malomarno poslovanje zabilo nekaj krepkih žeblov v lastno rakev. Zamj, za njegove delavce, točneje — za njegove prostore, se potegujejo:

● Tovarna optičnih in steklopihaških izdelkov

● Elektrosignal

● Saturnus,

pa še marsikatero podjetje, ki ve, da ima »Adroindus« v Zalogo prostorno zgradbo in da je danes »Agroindus« v zagati, iz katere ga ne bo izvlekla nobena lastna računica!

Novinar je poiskal odgovor na osnovno vprašanje: Kako kaže z »Agroindusom«?

Prisilni upravitelj: »Slehermo, tudi dobronamerno pisanje bi bilo neumestno!«

Predsednik bivšega delavskega sveta: »Žal, da se nismo našli že tedaj, ko je bilo pri nas najhujše!«

Bivši direktor: »Nadaljevali bomo s proizvodnjo, drugega nam ne kaže!«

Predsednik ObLO Moste: »Gospodarnejšemu računu bomo zapuili zgradbo in proizvodnjo!«

Načelnik za gospodarstvo pri ObLO Polje: »Skupnost si upravičeno nekaj obeta od vsakega, še tako neznatnega tovarniškega dimnika!«

Zdaj pa med vrstice teh petih odgovorov!

Daleč je tisti dan, ko so se člani delavskega sveta v podjetju za izdelavo lahke kmetijske mehanizacije »Agroindus« zbrali na sestanku, na katerem so opozorili vodstvo na neugodne pogoje tržišča. Opozorjali so in opozorjali, a je bilo vse skupaj — bob ob steno!

Žal pa je zaverovanost »vodilnih« v lastno proizvodnjo omalovaževala pravice delavskega samoupravljanja in ga potiskala v stran, kjer koli je le mogla. Nihče od »vodilnih« si ni dovolil ničesar reči!

In so — proizvajali! Nikomur ni prišlo na misel, da bi začel izdelovati še kaj drugega in ne samo — motorne škroplilnice! Takšna misel bi se lahko porodila že ob dejstvu, da imamo pri nas tolikšno proizvodnjo motornih škroplilnic, da je domača kupna moč sploh ne dosega!

Že ta resnica bi morala zaječiti nerazumljivo trgovanje, ki je privedlo »Agroindus« v neviščen položaj. Danes jim tiči v skladišču blizu 800 milijonov v neprodanih izdelkih; milijone imajo v nabavljenih surovinah, v montažnih elementih...

Lani podpisane pogodbe v višini milijarde in dve sto milijonov so zdrknile na pet sto milijonov dinarjev! Naročniki so kratko malo razveljavili svoj podpis!

Smešno, kako hitro so za v koš pogodbe, pa naj imajo še toliko pečatov, da le nekomu ne gredo več v račun! In s tem se mimogrede pomirimo, kot da ni pri nas gospodarskih sodišč, ki bi znala zaščititi tistega, ki ga takšno razveljavljanje gospodarsko prizadene ali celo uniči!

Pravijo sicer, da si mnoga podjetja v odnosu do kupca, ki muhava razveljavlja pogodbe, prav nič ne vznemirjajo! Če bi ga tožili, bi tožbo dobili in kupca — izgubili! Tako jim pa le ostane kanček možnosti, da jim kupec, kakršen že je, ostane za naslednje leto. Mislijo: vsekakor je bolj nesoliden trgovec kot pa nič...

Potemtakem tudi ni osnove za veljavnost letos sklenjenih pogodb, ki sicer ne dosega niti sto milijonov vrednosti v proizvodih, kaj šele, da bi se približevale 350 milijonom, kar je nujno potrebna vsota, če hoče »Agroindus« sploh proizvajati!

Skopo naštevaje kaže na neuračunljivost delovnega kolektiva, ki mu je zaupala družba znatna sredstva v upravljanje, a je z njimi slabo gospodaril. Pravilneje je sicer, da to slabo gospodarjenje ostreje graja vodstvo, ki je zaradi kdo ve kakšnih ambicij pripeljalo proizvodnjo in z njo delovni kolektiv v slepo ulico. (Delovni kolektiv ločimo od vodstva že zavoljo tega, ker so bile njegove težnje eno, težnje vodstva pa drugo, ker je bila njegova beseda nična, vodstvena pa vse!)

Upravičenost misli v oklepaju potrjuje tudi žalostno dejstvo, da je večina ljudi iz vodstva odšla

iz podjetja, kakor hitro se je podjetje znašlo v težavah. Lepo po vrsti! Tehnični kader že snubi drugod! Vsem skupaj ni prav nič mar, kaj bo z »Agroindusom«, kot so jim malo mar delavci, s katerimi so v »času žetve« sedeli na sestankih, jim vsiljevali svoje negospodarske in brezperspektivne koncepte in se na njihov račun »izobraževali« v inozemstvu!

No, po toči zvoniti je prepozno! Zadovoljimo se z razočaranjem in z grenko izkušnjo delovnega kolektiva, ki se danes vprašuje:

»Kaj bo zdaj z nami, z Agroindusom?«

Uprava — kolikor je je sploh še ostalo — se trudi, kar je edino pošteno (kapitan ne sme zapustiti potapljalčje se ladje!), da bi »Agroindus« ostal »Agroindus«! V osnovno proizvodnjo bi vpeljali proizvodnjo potrebnejših izdelkov. Izpopolnili bi strojni park, poiskali bi nov tehnični kader...

Vse to bi, če bi imeli denar! A kdo ga bo dal? Družba? Po izkušnjah sodeč — ne!

Zaradi tega je »Agroindus« malone na razpolago vsaki drugi, prepričljivejši ekonomski računici!

S takšno računico prihaja Tovarna optičnih in steklopihaških izdelkov v Ljubljani.

Nekdaj mala tovarnica steklopihaških izdelkov, potem renomirano podjetje za izdelavo občutljivih optičnih instrumentov, danes že razpolaga s potrebnimi strokovnjaki kot tudi s sredstvi za nabavo strojev, s katerimi bi uvedla proizvodnjo tako imenovanega — plexi-stekla!

Valjblj načrt! Plexi-steklo uvažamo in še drago je!

V naši industrijski dejavnosti bi ustvarili novo, zanimivo proizvodnjo. In zelo, zelo potrebno.

Tudi koncept Saturnusa ni karsibodi!

Med seboj povezuje vrsto dejavnosti, ki bi jo lahko imenovali — bodoči center naše prehranske industrije.

»Saturnus«, gigant za potrebe ambalažne industrije, uresničuje v svojem predlogu obsežen načrt izpopolnitve svoje litografije. Njegov načrt je, da kupi še eno litografsko opremo, ki bi jo postavil v Zalogo, v zgradbo »Agroindusa«.

Ob njem bi zgradil še eno zgradbo za potrebe konzervne industrije, za katero se zavzema Ljubljanska klavnica!

Z uresničitvijo tega načrta bi dobila Ljubljana in z njo naša ožja domovina nekakšen kombinat: klavnica in hladilnica, farma piščancev, tovarna za ambalažo, tovarna za izdelavo konzerv in industrijski tir.



Dva iz kolektiva, ki enako kot vsi ostali, zaman ugibata, kakšni proizvodnji bosta morala prilagoditi jutri svojo delovno usposobljenost!

Tudi o tem velja razmisliti!

Res je, da bi marsikatero podjetje z veseljem seglo po urejeni zgradbi, kjer mu ne bi bilo treba drugo kot postaviti stroje in začeti delati; marsikdo bi se na ta način otresel morebitnih skrbi, kako in kdaj, pa na kakšen način naj razširi svojo proizvodnjo; marsikdo je v takšnem primeru pripravljen z bleščajočimi obljubami »preplačati« kolektiv, ki na koncu koncev ne sme (ali bi vsaj ne smel!) biti neznanka — in tako doseči svoj namen!

Vsem tem ni seveda nič zlega! Važno je samo, s kakšnimi računnicami prihajajo posamezni interesi h komu in za katero proizvodnjo se bo vredno odločiti.

Razmišljanje o tem (vsega ni ti ne utegnemo razložiti — primer »Elektrosignal« itd.) pa bi le ne smelo biti samo stvar občin in še nekaterih neposredno zainteresiranih, ampak bi morali o tem zavzeti razmisli naši gospodarstveniki, ki jim vsekakor ne more biti vseeno, kaj proizvajamo in za katero zvrst proizvodnje se potegujemo.

»Agroindus« je še tu! Njegov kolektiv tudi, pa poslopja! Nenadoma so postala poslopja (kolektiv niti ne, še manj pa »Agroindus« kot predstavnik določene proizvodnje!) središče pozornosti treh podjetij. Ker so ta tri podjetja v različnih občinah, se je, kar je razumljivo, prekrizalo nad zgradbami »Agroindusa« troje občinskih interesov. Vsaka občina vleče na svojo stran! Stvar gospodarstvenikov pa je, da temeljito razmislijo, kaj je lahko najbolj koristno, ne samo za posamezno občino, pač pa za vso našo skupnost!

Druga plat zvona pa opozarja na delovni kolektiv v »Agroindusu«, saj nikakor ne more biti odsoten od tistega, s katerim bo nemara že jutri gospodaril!

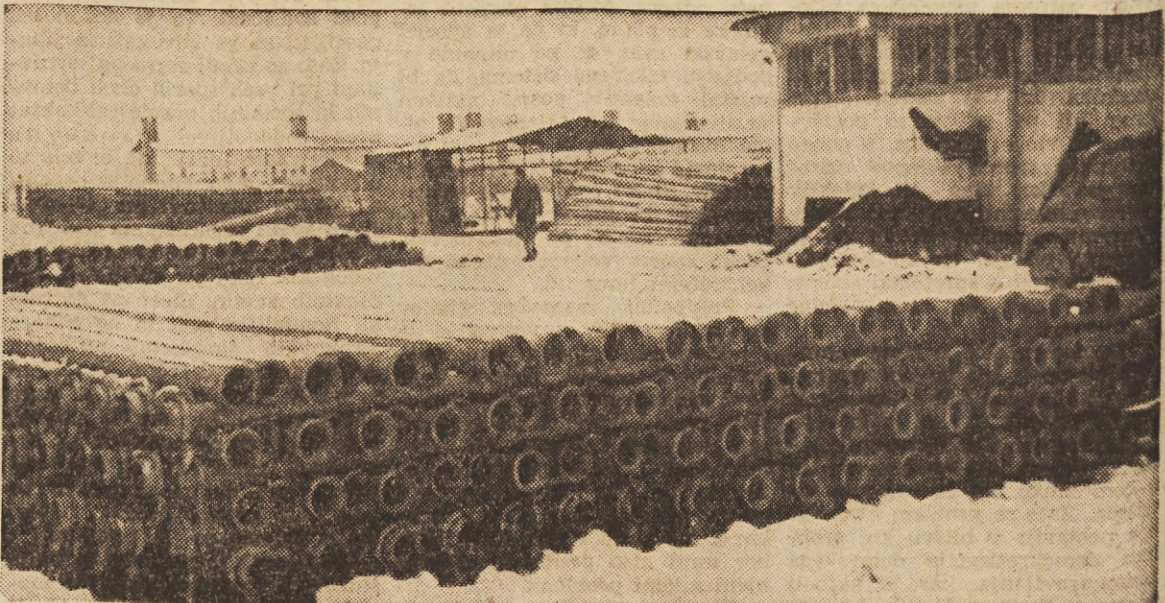
Toda — delovni kolektiv — je pod prisilno upravo in nima prav nobene besede.

Vendar pa bi ob tako pomembnem načrtovanju o bodoči dejavnosti nekega kolektiva, do ločenega števila ljudi z določnim poklicem, morali imeti pred očmi tudi človeka in njegov delovni interes, a ne samo — gole zidove! Delavcu, ki je leta in leta stal ob stružnici, pa res ne moremo že jutri naprtiti na rame proizvodnjo plexi-stekla ali pa konzerv! Če pa že, ga vsaj vprašajmo, kaj meni o tem. Na kraju vsega se ne bi smeli sprijazniti z resnico, da so vsi tisti, zaradi katerih je danes »Agroindus« v nezavidljivem položaju, na primeru boljšem, častnejšem mestu kot pa edino ka-znovani — delovni kolektiv, ki je ostal zvest svojemu tovarni in svojim strojem. Tistih, ki so odšli, se prav nič ne tičejo določila prisilne uprave; zakon velja le na splošno — za delovni kolektiv — tiste, ki ostanejo!

Veljalo bi torej delavcem jasno in odkrito povedati, kaj je za njihovo bodočo proizvodnjo ekonomsko najbolj utemeljeno, kaj jim bo v bodoče ustvarjalo boljše dohodek in od česa si lahko obetajo zeleno perspektivo.

Toda, do danes jih ni še nihče o ničemer niti informiral, kaj šele, da bi jih kdo sploh kaj vprašal!

D. KRALJ



Milijoni, ki tičijo v montažnih elementih kar na dvorišču »Agroindusa«, se ne bodo tako kmalu obrnili v korist delovnega kolektiva in nadaljnje proizvodnje, ker je pač domače tržišče čez mero založeno s tovrstnimi izdelki, s škroplilnicami!

GOSTINSTVU NI POSTLANO Z ROŽICAMI

SESTANEK

V

UREDNIŠTVU

POSTREŽNINA SE OBNESE

Hrup zaradi postrežnine se je že malce polegel. Gostje smo se bolj ali manj sprijaznili z njo, četudi so to novost nekatera gostinska podjetja svojevoli in netaktilno izkoristila za dviganje cen in s tem kompromitirala postrežnino. Vendar so gostinci grobe napake na intervencijo republiškega sindikata gostinskih delavcev in republiške trgovinske zbornice že popravili. Na jasnem so si, da sta cena in postrežnina vsebinsko povsem različna pojma in da postrežnina služi spodbujanju nagajevanju gostinskih delavcev ter večji stimulaciji za delavce in kulturnejšo postrežbo. S tem, da povečuje celotno akumulacijo, pa ustvarja vsaj nekaj več sredstev za enostavno, da ne govorimo o razširjeni reprodukciji. Postaja pa tudi jasno, da je postrežnina pridobljeni dinar s gostince veliko več vreden kakor dinar iz konsumacije za jedi in pijače, ki ga bremenijo razne družbene dajatve.

Nekateri gostinci so postrežnino diferencirali. V lepšem in udobnejšem lokalu je višja. Višji postrežnine pa prilagajajo tudi samopostrežbo.

TONE KOLAR: Pri nas smo na podlagi povprečnih prejemkov iz preteklih let uvedli v restavraciji 5-odstotno postrežnino. Dohodki natakarev se bodo s tem precej povečali, čeprav že lani niso imeli majhnih, ker so bili nagajevani po učinku. V drugi restavraciji, kjer je postrežba na ravni odličnih inozemskih lokalov, je postrežnina temu primerno višja in znaša 15 odstotkov. Enako smo jo uvedli za manjše ali večje bankete v separiranih prostorih. V samem hotelu znaša postrežnina 10 odstotkov, vendar že preišljamo o zvišanju, da bi imela ta ekonomska enota enake možnosti pri nagajevanju kakor druge.

JOŽE BERLIČ: Tudi pri nas imamo različno postrežnino. V lokalu, kjer so mize pogrnjene z belimi prtji in okrašene s cvetjem, plačajo gostje 15 odstotkov postrežnine, se razume, da je zato postrežba klasična (t. j. precej boljša). V lokalu z nekoliko slabšo opremo in pisanimi prtji brez cvetja je postrežnina za 5 odstotkov manjša, v bifeju pa smo jo že nekaj dni po uvedbi ukinili.

S postrežnino bomo zbrali mesečno približno milijon dinarjev. Po mojem bo to zadoščalo za spodbudnejše nagajevanje naših delavcev. Res je že čas, da odpravimo neskladje med dohodki kvalificiranih delavcev v industriji in gostinstvu. Pri nas je doslej dobival izučen natakarev 56 dinarjev na uro, če obvlada tuje jezike, pa 60, torej precej manj kakor kvalificiran delavec v industriji.

VELIKI NAČRTI IN MAJHNE MOŽNOSTI

Kapacitete gostinskih lokalov so premajhne. Kljub številnemu porastu prebivalstva so znatno manjše kakor 1939. leta. Zato so lokali prepolni in strežno osebje preobremenjeno z delom. V takšnih pogojih seveda tudi postrežba ne more biti vedno zgledna. Kakšne pa so možnosti, da si gostinstvo opomore?

FRANCE PLAZAR: Najceneje in hitreje bi povečali gostinske kapacitete, če bi nekdanji gostinski lokali spet služili svojemu namenu. V primeri s predvidevanji petletnega perspektivnega načrta pa bi ta pridobitev pomenila samo kapljio v morje. Treba bi zgraditi nove obrate in stare čim bolj modernizirati ter opremiti z ustrezno mehanizacijo, ki bo olajšala delo in omogočila, da bodo gostje dobro in hitro postreženi. To vse pa bo zelo trd oreh, če Zvezna ljudska skupščina uveljavi predloge za novo delitev dohodka in če občine pri odmeri dajatev ne bodo upoštevale perspektivnih načrtov posameznih podjetij.

TONE KOLAR: Če obvelja predlagani instrumenti, ni misliti, da bi lahko uresničili naše načrte o temeljiti preureditvi vseh

prostorov od kuhinje naprej, in sicer z lastnimi sredstvi. Ob starih dajatvah bi to lahko izvedli. Prav tako pojdejo po vodi vsi načrti o gradnji Turist-ekspresov, nekakšnih snack-barov, ki bi znatno razbremenili gostinske lokale v Ljubljani. Predvsem pa bi tako polno zaposlili kuhinjo!

Po predlagani delitvi dohodka bi morali mi letno plačevati 13 milijonov več obresti na obratna sredstva in 5 milijonov več anuitet kakor lani. Kje pa naj vzamemo teh 18 milijonov dinarjev? Razen tega so bile lani dajatve za socialno zavarovanje pavšalirane. Plačevali smo jih po tarifnih postavkah naših uslužbencev, ne pa po njihovih dejanskih zasluhkih. Če preidemo na redni obračun družbenih obveznosti, se bodo te dajatve povečale za 5 milijonov, skupno pa za 23 milijonov.

Podobno bo z drugimi gostinskimi podjetji. Ta naša zadrega pa bo imela daljnosežne posledice. Hkrati za našimi načrti se bodo namreč podrli tudi občinski, republiški in zvezni načrt za razvoj gostinstva, ker so vsi sestavljeni oziroma naj bi bili sestavljeni na podlagi naših načrtov.

MITJA ŠVAB: Sredstva za preurejanje in novo gradnjo lokalov naj bi zagotavljala občina. Dobivala pa naj bi jih od gostinskih podjetij s sproščevanjem obveznosti. Ali se vam zdi umestno takšno prestavljanje denarja iz vašega v tuj žep, da se potem spet vrne k vam, ali pa bi vam bilo ljubše, da bi sredstva ostala vam in bi jih preko kreditnega sklada posojali gostincem, ki jih pač potrebujejo? Seveda z zagotovitvijo, da jih dobite nazaj v dogovorjenem roku.

TONE KOLAR: Za drugo varianto sem bolj navdušen. Bojim se namreč, da občina ne bi dajala denarja tistim, od katerih ga je dobila. Vprašanje je celo, če bi ga sploh uporabila za gostinstvo.

STANE RENKO: Jaz pa nisem tako nezaupljiv do občin. Vsaj mi imamo v občinskem ljudskem odboru močno zaslombo. Po mojem tudi vrača denar tistim, ki so ga prispevali. Ne razumem pa tegale: V zveznem perspektivnem načrtu je rečeno, da gostinstvo ne bo ničesar več dobivalo iz zveznih skladov. Vrh tega nameravajo v prihodnje pavšalirati samo manjše gostinske obrate, večji pa naj bi šli na redni obračun. Rad bi vedel, katero gostinsko podjetje je v primerjavi z industrijskimi veliko? Ali je na primer gostinsko podjetje, ki ima 160 do 200 milijonov prometa, veliko v primerjavi z Litostrojem, kjer znaša promet morda 20 milijard? Doslej smo vedno poudarjali, da gostinstvo ni akumulativno, nena doma pa postavimo vse skupaj na glavo in zahtevamo, da postane enako akumulativno kakor na primer industrija.

Naš primer kaže, da se v akumulativnosti ne bomo mogli primerjati s tovarnami. Prizidek nas bo stal 400 milijonov. Za sobe bomo dobili letno okoli 24 milijonov. Toliko pa bodo po predvidenih instrumentih znašale samo obresti na osnovna sredstva. Anuitete pa prav tako 24 milijonov. Ležišča bo potemtakem morali zaračunavati po 1600 dinarjev ali še enkrat dražje kakor jih. To pa bi preseгло finančne možnosti naših gostov.

MITJA ŠVAB: Jaz bi se ne bal podražitve, saj podjetja plačujejo poleg dnevnice tudi nočnine.

STANE RENKO: Ne vsa. Marsikaj gost noče v dražjo sobo, ker ne dobiva nočnine. Tovarš dr. Dermastia je sicer na nekem sestanku rekel, naj prenehamo s samaritanstvom in naj se ljudje v podjetjih borijo za povišane dnevnice in nočnine. Toda dokler ne uspejo, jim moramo vendarle iti na roko.

Se to bi pripomnil, da za občino nismo ravno neakumulativni. Od našega podjetja je samo lani dobila 11 milijonov dolarske razlike, kje pa je še davek na promet. Pri 160 milijonih prometa ga je kar precej. Za dolar smo dobili mi samo 400 dinarjev, ostalih 232 pa je participirala občina. Po reformi deviznega sistema bomo sicer dobili za dolar 600 dinarjev, toda od pridobljenih 200 dinarjev bomo morali odvajati 40 odstotkov občini in 30 odstotkov republiki, tako da bo ostalo nam samo 30 odstotkov. Razen tega bo občina avtomatično participirala 150 dinarjev pri dolarski razliki od 600 do 750 dinarjev. Ko bo prizidek dograjen, bo ta participacija še občutno večja. Med našimi gosti je namreč 70 odstotkov tujcev.

TONE KOLAR: Tujci postajajo za nas precejšen problem. Če nam bodo plačevali za sobo 1000

dinarjev, bo ostalo nam le nekaj dinarjev. Po naši kalkulaciji je ostanek precej premajhen za pokritje stroškov. Razen tega je turistična taksa za tujce 100-odstotno povečana. S takšno politiko ne bomo razvili inozemskega turizma.

FRANCE PLAZAR: Vse to so resni problemi. Po mnenju našega republiškega odbora bi morali dati gostinstvu vsaj za nekaj let določene olajšave, nižjo obrestno stopnjo, nižji družbeni prispevek. Tujo valuto pa bi morali enako obračunavati kot v gospodarskih organizacijah. Dolarski kurz naj bi znašal 750 dinarjev in ne 600, kakor je predvideno. Naš odbor je predlagal, naj bi gostinskimi podjetjem izboljšali

stev bi bil donosen, akumulacija pa upravičena. Še bolje bi bilo, seveda, če bi s tem denarjem razpolagali gostinci.

LJUBO MIJATOVIČ: Mislim, da je skrajni čas, da odstranimo mejo med gostinstvom in drugimi gospodarskimi panogami in da preidemo na redno delitev dohodka in začnemo poslovati po načelu ponudbe in povpraševanja.

Nagel prehod pa bi nas zelo prizadel in bi bila industrijska podjetja v veliko boljšem položaju. Če sama ustvarjajo veliko več sredstev, razen tega pa razmeroma lahko dobijo posojilo. Z gostinstvom pa je drugače. Iz zveznih skladov ne bo dobivalo

skladu s ponudbo in povpraševanjem, oziroma v skladu s tržnimi pogoji.

STANE RENKO: Opozoril bi še na to, da bodo po predlagani delitvi dohodka gostinska podjetja, ki s posojili povečujejo lastne prostore, na slabšem kakor najemniki lokalov. Naši delavci imajo zaradi velikih anuitet in obresti na osnovna sredstva že zdaj slabše dohodke kakor v drugih podjetjih, kjer so zahteve glede postrežbe veliko manjše.

Pomislek tovariša Renka ni neupravičen. Dokler ne odplača anuitet, je podjetje, ki si je preuredilo ali zgradilo nove prostore, res na slabšem. Kasneje pa se prednost obrne. Najemniki mo-

med cenami v boljših in slabših lokalih. Podraževanje raznih jedi je razumljivo in utemeljeno glede na višje cene živil. Čudi pa me, zakaj znašajo te razlike samo 20, največ pa 100 dinarjev, medtem ko je v dobrem lokalu v inozemstvu vsaka stvar tudi petkrat dražja.

TONE KOLAR: Mentaliteta naših ljudi je pač takšna, da se zgražajo nad vsako večjo razliko. Pri tem jih žal podpira tudi naš tisk. Ob podražitvi se zmeraj bojimo napadov v časopisju, čeprav je podražitev ekonomsko utemeljena.

STANE RENKO: Jaz bi majhne razlike opravičil tudi s tem, da pri nas nimamo družbenih slojev. Zato si tudi ne moremo privoščiti velikih razlik. Je pa naravnost smešno, da je med cenami standardnega kosila pri nas in v sosednjem manjšem lokalu samo 50 dinarjev razlike. Kljub temu pa marsikdo raje tam čaka, da dobi prostor, kakor bi šel k nam. Ne odloča samo cena, ampak tudi okolje. Gost zahaja tja, kjer se bolje počuti.

Tako je. Važno je počutje ljudi. Treba je pač poskrbeti, da bo ambient gostom ugajal. To pa ni tako težko doseči. V Bellevue zahajajo celo litostrojski delavci, ker je tam prijetno in domače, čeprav je vse občutno dražje kakor drugje. Glede slojev pa tole: Res da jih nimamo, toda s samim nagajevanjem so nastale bistvene razlike in prejemki in v kupni moči. Zato tudi posamezni litostrojski delavec lahko kdaj pa kdaj hodi na Bellevue.

LJUBO MIJATOVIČ: Pri določanju cen sta važni kakovost in količina hrane in seveda tudi sama postrežba. Upoštevati pa moramo tudi tržišče oziroma goste. Če je lokal prenatrpan, cene dvignimo. Ko obisk pada, jih spet znižajmo. Skratka, tudi v gostinstvu pustimo do veljave zakon ponudbe in povpraševanja. Kolektivi naj svobodno oblikujejo cene in pazijo, da si s povečanim prometom, večjo proizvodnostjo zagotove čimvečje dohodke in sklade. Potrošnikov ni treba štiti. Kakor doslej, bodo hodili tja, kjer bodo ceneje in boljše postreženi. Zato moramo opazovati njihovo gibanje in si biti na jasnem, kakšno okolje jim najbolj prija.

Podražitve v gostinstvu in trgovini po navadi dvigajo hrup. Zgražajo se celo ljudje iz industrijskih podjetij, ki si sama ustvarjajo ogromne dohodke in tolikšne sklade, da si lahko gradijo stanovanja, počitniške domove in ne vam kaj še vse, medtem ko si niti trgovci niti gostinci ne morejo. Hrup naj vas torej ne moti.

Zgrešeno je tudi, če skušamo življenjski standard urejati s pomočjo gostinstva. Urejajmo ga z osebnimi dohodki. Kajti če mi pocieni zaračunavamo hrano in razne druge usluge, dotiramo s tem industrijo in potemtakem šibkeje razvita veja gospodarstva podpira močnejšo. Če bomo pa naše usluge podražili, bo industrija morala povečati osebne dohodke, da ne bo ogrozila življenjskega standarda svojih ljudi.

Vprašanje zase pa je, kaj storiti, da predvidene nove dajatve ne bi preveč obremenile gostinskih podjetij. Zato bi kazalo gostinstvu omogočiti počasen prehod na gospodarski račun in najti pot, da se bo povečala njegova akumulativnost.

MITJA ŠVAB: Komercialno gostinstvo pa bi morali ločiti od družbene prehrane. Namen gostinskih obratov se bistveno razlikuje od namena obratov družbene prehrane. Te naj bi delovni kolektivi zavestno podpirali, da bi njihovi delavci zaradi boljše hrane tudi boljše proizvajali.

ANDREJ BABIČ: Jaz bi samo še to pripomnil, naj bi nam pustili občinski organi proste roke pri oblikovanju cen. Pred nedavnim je neki tržni inšpektor zašleval, zakaj nisem ob uvedbi 10-odstotne postrežnine vsega pocenil za 10 odstotkov. Moral sem se zateči k predsedniku gospodarskega sveta na občini, da mu je dopovedal, naj se ne vmešava v stvari, ki jih ne razume.

FRANCE PLAZAR: Vse probleme gostinstva bo Zvezna ljudska skupščina zvedela, preden bo sprejela nove zakone, in upajmo, da jih bo tudi upoštevala. Ko bo širša javnost zvedela za nov položaj gostinstva, se tudi ne bo več tako razburjala ob ekonomsko upravičeni podražitvi oziroma povišanju cen in ob razlikah med cenami v različnih lokalih.

HRUP, KI GA JE DVIGNILA NA NOVO UVEDENA POSTREŽNINA V GOSTINSKIH LOKALIH, JE DAL SAMO POVOD, DA SMO V NAŠEM UREDNIŠTVU SEDLI ZA MIZO SKUPAJ S PREDSTAVNIKI GOSTINSKIH PODJETIJ. PREDVSEM PA SMO ŽELELI ZVEDETI, KAKŠNO JE STANJE IN KAKŠNE SO PERSPEKTIVE ZA RAZVOJ GOSTINSTVA. PO TRIURNEM POMENKU, KI JE DALEČ PRESEGLA NAŠA PRIČAKOVANJA, MIRNE VESTI ZAPIŠEMO, DA GOSTINCEM NI POSTLANO Z ROŽICAMI. ZA KULISAMI POVIŠANIH CEN SE SKRIVA NAMREČ SE MARSIKAJ DRUGEGA, KAR JIM VEŽE ROKE.

PRI RAZGOVORU SO SODELOVALI: PREDSEDNIK CO SINDIKATA TRGOVSKIH, GOSTINSKIH IN TURISTIČNIH DELAVCEV JUGOSLAVIJE LJUBO MIJATOVIČ, PREDSEDNIK REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA GOSTINSKIH, TRGOVSKIH IN TURISTIČNIH DELAVCEV FRANCE PLAZAR, TAJNIK GO-



LJUBO MIJATOVIČ



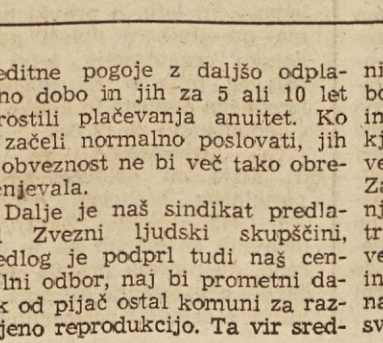
FRANCE PLAZAR



STANE RENKO



STEFANIJA ŽABKAR



JOŽE BERLIČ



TONE KOLAR

BOGO KAJIN

ANDREJ BABIČ

STINSKE ZBORNICE V LJUBLJANI LOJZE JAMNIK, OD LJUBLJANSKIH GOSTINSKIH DELAVCEV PA DIREKTOR HOTELA »TURIST« TONE KOLAR, DIREKTOR HOTELA »SLON« STANE RENKO IN TAMKAŠNJI NATAKAR BOGO KAJIN, PREDSEDNIK DELAVSKEGA SVETA V »KOLODVORSKI RESTAVRACIJI« AVGUST SEKONJA IN DIREKTOR JOŽE BERLIČ, PREDSEDNIK DELAVSKEGA SVETA V »DAJ-DAMU« JOŽE SIMČIČ IN DIREKTORICA STEFANIJA ŽABKAR, OD KRANSKIH GOSTINCEV PA DIREKTOR HOTELA »EVROPA« ANDREJ BABIČ. RAZGOVOR JE VODIL GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK NAŠEGA LISTA MITJA ŠVAB.

MAGNETOFONSKI POSNETEK JE PREOBSEŽEN, DA BI GA VAM V CELOTI POSREDOVALI. IZ RAZGOVORA SMO IZBRALI SAMO NEKAJ BISTVENIH PROBLEMOM IN NAJTEHTNEJŠIH. ČEPRAV VČASIH NAVZKRIŽNIH IN NEDOMISLJENIH MNENJ, KI PA LE OSVETLJUJEJO STANJE NAŠEGA GOSTINSTVA IN ISKANJE POTI IZ SLEPE ULICE.

CENE URAVNAVAJMO PO POVPRASEVANJU
MITJA ŠVAB: Predlagam, da bi se pogovorili tudi o odnosih

raje namreč ravno tako sami obnavljati lokale in vlagati v to svoj denar, lastnik osnovnih sredstev pa ostane hišni svet, čeprav je njegova edina skrb, da iz najemnikov izvleče čimveč najemnine.

CENE URAVNAVAJMO PO POVPRASEVANJU
MITJA ŠVAB: Predlagam, da bi se pogovorili tudi o odnosih

Še samostojnost v manjših podjetjih

Pred dnevi je občinski sindikalni svet Maribor-Center razpravljal o vlogi sindikalnih podružnic v sedanjem družbenem razvoju ter o pripravi na občne zbornice sindikalnih podružnic. Ugotovili so, da so sindikalne podružnice v večjih kolektivih mnogo bolj samostojne kot sindikalne podružnice v manjših gospodarskih organizacijah. To se je že pokazalo v Mariborski tekstilni tovarni, Livarni, Hidromontaži in drugod v razpravi o

V »Metki« za tesnejšo povezavo s kolektivom

Neenotno delo množičnih organizacij in samoupravnih organov marsikje privede do nezadovoljstva v kolektivu, posebno še, če posamezniki to izkoristijo in si lastijo pravice, ki jim ne pripadajo.

Kolektiv celjske »Metke« dobro gospodari. Vendar pa je še nekaj pomanjkljivosti, ki zavirajo tudi uspešno delo političnih organizacij in samoupravnih organov v podjetju. Delavski svet — obratni in centralni, kot tudi njune komisije — delajo brez pravilnikov. Obratni delavski svet in komisije tudi nimajo, oziroma ne najdejo svojega področja dela. Delavci so kritizirali, da so samoupravni organi premalo povezani s kolektivom. Računajo, da se bo to s sprejemom pravilnika o delu samoupravnih organov popravilo. Seveda pa samo to še ne bo dovolj, ampak bo potrebna precej več dejanskega dela s kolektivom in pritegovanja kolektiva k sodelovanju.

ZE

Mariborčani za alžirske otroke

Tudi v občini Maribor-Center zbirajo sredstva za alžirske otroke. Tako je sindikalna podružnica Slovenskega narodnega gledališča Maribor organizirala predstavo, dohodek pa namenila alžirskim otrokom. Tudi sindikalna podružnica Gozdarske poslovne zveze je prispevala v ta namen 40.000 dinarjev, sindikalna podružnica Elektro Maribor 6070 dinarjev, sindikalna podružnica Železniške postaje Maribor pa 24.000 dinarjev. V ostalih sindikalnih podružnicah ta sredstva še zbirajo.

S. B.

Reorganizacija sindikata v Iskri

Pred dnevi je bilo v Iskri v Kranju pokončno posvetovanje delegatov V. kongresa kovinskih delavcev Jugoslavije in predsednikov sindikalnih podružnic z območja Gorenjske. Največ so razpravljali o pripravi na občne zbornice sindikalnih podružnic in o bodočem sindikalnem delu. Zastopniki Iskre iz Kranja so med drugim povedali, da bodo z izvedljivostjo obratnih delavskih svetov po posameznih ekonomskih enotah, spremenili tudi organizacijo sindikalne podružnice. Predvidevajo, da bodo izvolili izvršne odbore v vseh samostojnih ekonomskih enotah, sindikalni plenum pa bo zamenjal sedanji centralni izvršni odbor. Pričakujejo, da bo ta reorganizacija vplivala na sodelovanje večjega števila članov kolektiva pri upravljanju.

C. R.

Samski domovi za gradbene delavce

Gradbeni delavci živijo navadno v dokaj težkih pogojih. Podjetja jim navadno preskrbijo samska bivališča v barakah, kjer je tudi higiena zelo slaba.

Največji gradbeni podjetji v goriškem okraju SGP Primorje v Ajdovščini in SGP Gorica v Novi Gorici pa sta začeli zelo resno urejati stanovanjski problem samskih delavcev. V Novi Gorici so že lani postavili lep samski dom z okoli 80 posteljami in restavracijo. Ti podjetji zidata sedaj domova še v Tolminu in na Jesenicah. Splošno gradbeno podjetje Primorje v Ajdovščini pa pravkar gradi domova za samske delavce v Ilirski Bistrici in Postojni. Tu bo 250 ležišč. Domova bosta že letos vseljena.

L. K.

Sindikalne podružnice na Goriškem premalo samostojne

Na zadnji razširjeni seji občinskega sindikalnega sveta v Novi Gorici so razpravljali o nekaterih organizacijskih vprašanjih dela sindikalnih podružnic. V razpravi so opozorili na vrsto problemov, ki jim bodo morale sindikalne podružnice v prihodnje posvetiti več pozornosti.

Kaže, da je glavna pomanjkljivost dosedanjega dela sindikalnih podružnic njihova nesamostojnost. Tako so bile podružnice v mnogih primerih le uresničevalec pobud drugih. Še vse preveč so prirejale izlete in podobno, vse premalo pa so bile podružnice politična sila, ki bi organizirano nastopala proti raznim nepravilnostim in slabostim. Le v redkih primerih so se sindikalne podružnice uprle samovoljno vodilnih uslužbencev in zavzele svoje stališče. Toda le v

takih primerih, kot kaže praksa, so uspeli. Lep dokaz za to je Solska industrija apna. V tem podjetju je prav sindikalna organizacija s pomočjo občinskega sindikalnega sveta odstranila nekatere nepravilnosti.

Sindikalne podružnice tudi niso odigrale svoje vloge pri pripravljanju perspektivnega plana, kajti sicer prav gotovo ne bi prišlo do tega, da n. pr. v novogoriški tovarni pohištva ne bi predvideli prav ničesar za gradnjo stanovanj. Res je sicer, da je tovarna pred rekonstrukcijo in da bodo morali zato nameniti sredstva predvsem za rekonstrukcijo, kljub temu pa le ne bi smeli popolnoma pozabiti na stanovanja. Podobnih primerov, da podjetja vlagajo premalo v družbeni standard je še več, vendar besede sindikata ni bilo čuti.

L. K.

raznih problemih — tako o proizvodnji, uresničevanju planov, gospodarjenju s skladi, pravilnikih za delitev sredstev za osebne dohodke itd. Te sindikalne podružnice so tudi prilagodile svojo organizacijsko obliko strukturi podjetja po ekonomskih enotah, obratih, grupah in deloviščih. Tudi organi delavskega upravljanja so se v teh kolektivih bolj utrdili.

Mnenja Celjanov smernice petletnega plana

Po gospodarskih organizacijah v celjski občini v teh dneh razpravljajo o petletnem razvoju celjske komune. Te razprave so toliko bolj zanimive in važne, ker bodo njihovi predlogi in mnenja o posameznih gradnjah osnova bodočemu petletnemu planu. Tako pričakujejo, da ne bo več toliko nezadovoljstva med občani, češ da je občina »stavila oziroma določila« plan. Vse množične organizacije sedaj aktivno sodelujejo pri razpravi.

Tudi pri občinskem sindikalnem svetu bo strokovna komisija temeljito analizirala možnosti in zahteve občanov in na temelju tega dala predlog zboru proizvajalcev občinskega ljudskega odbora.

ZE



V Mesni industriji »Emona« v Zalogu pri Ljubljani so pred približno štirinajstimi dnevi začeli klati živino po tekočem traku. S tem so uvedli tudi delitev dela pri klanju živine. Delo jim gre precej hitreje od rok in tudi prostor so boljše izkoristili.

DECENTRALIZACIJA V RUDNIKU TRBOVLJE-HRASTNIK

Ze lani so v rudniku Trbovlje-Hrastnik razpravljali o decentralizaciji sindikalne organizacije, to je o prenosu pristojnosti centralne sindikalne podružnice na dosedanje odbore po obratih. Ob tem so se tudi dogovarjali, da bi po ekonomskih enotah ustanovili samostojne sindikalne podružnice, za rudnik Trbovlje-Hrastnik pa izvolili še osrednji rudniški odbor in morda še vodstva za območje posamezne komune, ki bi vsklajevala delo podružnic rudnika.

Pred letošnjimi občinskimi zbornicami so ponovno začeli razpravljati o decentralizaciji sindikalne oziroma o formiranju rudniških odborov po obratih oziroma ekonomskih enotah. O tem so pred kratkim razpravljali tudi na občinskem sindikalnem svetu v Trbovljah skupno z zastopniki sindikalne podružnice rudarjev iz Hrast-

nika in Trbovelj. Govorili so predvsem o naslednjem: 1. o formiranju sindikalnih podružnic po ekonomskih enotah in 2. o formiranju skupnega sindikalnega organa za območje rudnika.

Glede prvega so bili takoj enotni — namreč, da je treba tudi sindikalno podružnico decentralizirati in organizacijo sindikata prilagoditi organizaciji podjetja po ekonomskih enotah, torej ustanoviti sindikalne podružnice po ekonomskih enotah.

Pri organizacijskih oblikah v okviru rudnika pa so razpravljali o dveh variantah. Po prvi naj bi v okviru rudnika izvolili osrednji rudniški odbor sindikata, ki bi ga volili delegati vseh sindikalnih podružnic. Po drugi varianti pa bi imeli razen osrednjega sindikalnega odbora še vmesna

vodstva — koordinacijske odbore, ki bi vsklajevali delo podružnic.

Vsaka varianta je imela svoje zagovornike. Vendar se jih je več odločilo za prvo, to je za formiranje osrednjega sindikalnega odbora, ki naj bi ga izvolili za celoten rudnik. Ta oblika je hkrati prilagojena tudi organizaciji organov upravljanja po ekonomskih enotah. Menili so, da bi tako lahko zagotovili neposredno sodelovanje delavcev pri razpravah o vseh problemih ekonomske enote, in hkrati tudi stik z organi upravljanja. Osrednji rudniški sindikalni odbor pa bi lahko obravnaval celotno problematiko rudnika in bil neposredno povezan z osrednjim delavskim svetom. Vmesni odbori — po drugi varianti — bi samo podaljšali neposreden stik osrednjega sindikalnega odbora s po-

družnicami. Proti tej varianti govori tudi to, da tudi obratni delavski sveti nimajo posebnih organov, ki bi koordinirali delo posameznih obratnih delavskih svetov v posamezni občini (Trbovlje, Hrastnik).

Razen tega so še predlagali, da osrednji sindikalni odbor ne bi bil direktno povezan z občinskima sindikalnima svetoma v Trbovljah in Hrastniku, temveč le z Republiškim odborom sindikata rudarjev, metalurgov in kemičnih delavcev in po potrebi z okrajnim sindikalnim svetom.

O vsem tem bodo sedaj razpravljali še po posameznih ekonomskih enotah v rudniku, da bi povedali, kaj menijo tudi vsi člani sindikata. (Zadovoljni bomo, če bodo povedali svoje mnenje tudi preko »Delavske enotnosti«.)

T. Kukovica

Rekonstrukcija v Kidričevem

V tovarni glinice in aluminija »Boris Kidrič« v Kidričevem se pripravljajo na rekonstrukcijo. Ze dlje časa razpravljajo, ali naj ostanejo pri sedanjih zmogljivostih v proizvodnji, to je pri 15.000 tonah aluminija, 45.000 tonah glinice in okoli 10.000 tonah anodne mase — ali pa naj proizvodnjo povečajo in tako mislijo na razvoj v prihodnje. Kolektiv se

je odločil za drugo. Po nemalnih težavah jim je le uspelo dobiti okrog 9 milijard dinarjev investicijskega posojila za dograditev druge dvorane elektrolize in razširitev obrata glinice. Ta obrat nameravajo tudi čimbolj avtomatizirati. Tako bodo proizvodnjo glinice povečali od sedanjih 45.000 ton na približno 90 do 100.000 ton in aluminija na pri-

blizno 30.000 do 40.000 ton letno. Zemeljska dela okrog obrata glinice II. so v teku, v kratkem pa bodo pričeli z deli tudi v notranjosti.

Tudi delavski svet je za to rekonstrukcijo odobril okoli 90 do 95 milijonov dinarjev lastnih sredstev, tako da imajo za prva najpotrebnejša dela približno pol milijarde dinarjev.

F. M.

V Šoštanju pred občinskimi zbornicami

Na zadnjem plenumu Občinskega sindikalnega sveta Šoštanj so se pogovorili predvsem o pripravi na občne zbornice sindikalnih podružnic. Na njih bodo analizirali predvsem gospodarjenje v lanskem letu. Menili so, da morajo predvsem poskrbeti, da bodo novi izvršni odbori sindikalnih podružnic dobro sestavljeni. Občne zbornice po podjetjih naj bi končali že ta mesec, zatem pa bodo imeli občni zbor občinskega sveta.

D. V.

V Kočevju počitniška skupnost

Na pobudo občinskega sindikalnega sveta Kočevje so v teh dneh po vseh sindikalnih organizacijah kočevske občine razpravljali o ustanovitvi sveta počitniške skupnosti pri občinskem sindikalnem svetu v Kočevju. Vse dosedanje razprave kažejo, da si delavci želijo take počitniške skupnosti, ki bi omogočila ceneno letovanje v raznih krajih.

V Domžalah usnjarski izobraževalni center

Po izidu Resolucije o izobraževanju kadrov v industriji so začeli tudi v Tehnični usnjarski srednji šoli v Domžalah premišljevat, kako bi spremenili sedanji način izobraževanja usnjarskih delavcev v Sloveniji. Pogovorili so se s strokovnjaki usnjarskih tovarn in sklenili, da bodo ustanovili v Domžalah izobraževalni center za usnjarsko industrijo. Sedanji način izobraževanja, ki je dolgotrajen (tri leta), razen tega pa tudi precej drag, daje učencu le splošno znanje za opravljanje usnjarskega poklica. V izobraževalnem centru pa se bo lahko specializiral na enem izmed desetih področij, kjer se bo po končanem šolanju zaposlil. Izučevanje v centru bo trajalo različno dolgo, vendar v nobenem primeru ne več kot šest mesecev. Učenci se bodo lahko praktično izpopolnjevali na strojih, s katerimi razpolaga TUSŠ. Strokovni kader pa bodo sestavljali preizkušeni inženirji, profesorji in tehniki, ki že več let poučujejo v Tehnični usnjarski srednji šoli.

M. C.

PO KATEREM ČLENU?

Kdaj plačam izredni dopust?

S. N., Zirovnica: Ali imam pravico do plačanega izrednega dopusta ob smrti starega očeta?

Odgovor: Po 242. členu Zakona o delovnih razmerjih ima delavec v določenih primerih pravico do plačanega izrednega dopusta največ do 7 dni v koledarskem letu. S pravili oziroma pravilnikom določi gospodarska organizacija, kdaj ima delavec pravico do plačanega izrednega dopusta in koliko znatna nadomestila za ta čas.

To nadomestilo ne sme biti nižje od delavčevega minimalnega osebnega dohodka. Po 345. členu Zakona o delovnih razmerjih pa je določeno, da morajo pravila gospodarske organizacije oziroma pravilnik o delovnih razmerjih imeti

tudi določbe o odmorih, počitkih in dopustih. Zaradi tega je pravica do plačanega izrednega dopusta v vašem primeru odvisna od tega, kako je to urejeno v pravilih gospodarske organizacije ali v pravilniku o delovnih razmerjih.

Po določilih 244. člena Zakona o delovnih razmerjih pa delavec v upravičenih primerih lahko dobi neplačan izredni dopust za osebne opravke. S pravili oziroma pravilnikom določi gospodarska organizacija, kdaj in kako se daje tak izreden dopust.

Brezplačno stanovanje za gasilce

M. M., Javornik: Ali ima delavec, ki je zaposlen v gospodarski organizaciji in je član poklicne gasilske enote te go-

Pred občinskimi zbornicami na Postojnskem

V postojnski občini so se začeli pripravljati na letne občne zbornice sindikalnih podružnic. O vsebini priprav je razpravljala tudi zadnja plenarna občinskega sindikalnega sveta, kjer so poudarili, da se bodo morali kolektivi že pred občinskimi zbornicami sestati na izredne konference in spregovoriti o delovnih uspehih in pomanjkljivostih v dosedanjem delu sindikalnih podružnic.

Medtem ko je predsednik sveta Stane Murkovič plenumu prikazal vlogo, ki so jo sindikati v podjetjih in ustanovah odigrali pri utrjevanju delavskega samoupravljanja, stimulativnejšega razdeljevanja osebnih dohodkov, v skrbi za izboljšanje življenjske ravni delavstva itd., so v razpravi med drugim ostro obsodili nekatere sindikalne podružnice v občini, ki so postale zaradi nesamostojnih mnenj o posameznih problemih v kolektivih le privesek drugih organov v podjetju. Plenum je priporočil, da bi sindikalne podružnice na občinskih zbornicah sprejele med drugim tudi realne programe bodočega dela.

M. A.

570 strani za boljšo službo varnosti

Skorajda hkrati sta izšli knjigi SLUŽBA VARNOSTI LJUDI PRI DELU in VARNOSTNA VZGOJA V PODJETJU. Prvo knjigo je izdal Okrajni zavod za socialno zavarovanje v Ljubljani, drugo pa Zavod za zdravstveno in tehnično zavarovanje v Ljubljani, ki je bil pred meseci ustanovljen. Problem varnosti v podjetjih je bil vedno eden izmed glavnih, kar zlasti velja za tiste delavce, ki usmerjajo prizadevanja glede varstva, pri čemer gre predvsem za lastno skrb in pazljivost, da v obratih ne pride do nesreč.

Služba varnosti ljudi pri delu ima med drugim tudi vzorčni primer pravilnika higienske tehnične zaštite, ki bo marsikje v pomoč pri sestavi takih pravilnikov, ki nasploh manjkajo v gospodarskih organizacijah, so pa dolžne take pravilnike izdelati in se po njih ravnati.

Druga knjiga — Varnostna vzgoja v podjetjih ima med drugim tudi številne slikovne prikaze opozoril in risb, ki so po svoji učinkovitosti do prinesli svoj delež k večji varnosti pri delu. V njej pa najdemo tudi mnogo podatkov o nesrečah pri nas in v svetu, predvsem pa je pomemben tisti del, ki obravnava problematiko, načela, organizacijo in metode varstvene vzgoje in dela na tem družbeno zelo pomembnem področju. V poglavju — sredstva — pa najdemo polno nasvetov o načinu uporabljanja najrazličnejših oblik borbe proti nesrečam.

JČ.

spodarske organizacije, pravico do brezplačnega stanovanja?

Odgovor: Po določilih 2. odstavka 25. člena Temelnjega zakona o varstvu pred požarom (Ur. list FLRJ 18/56) se lahko osebam, zaposlenim v gospodarski organizaciji ali zavodu, ki so člani gasilske enote, za njihovo službo v tej enoti daje posebno nagrado. Na podlagi tega ste upravičeni samo do posebne nagrade, ki jo že dobivate. Samo za gasilce poklicnih gasilskih enot, ki jih organizirajo občinski in okrajni ljudski odbori in so dolžni stanovati v gasilskem domu, je po 2. členu Uredbe o nazivih in plačah poklicnih gasilcev (Ur. list FLRJ 45/58 in 6/59) določeno, da imajo pravico do brezplačnega stanovanja, kar pa bi se lahko analogno uporabilo tudi za poklicne gasilce poklicne gasilske enote v gospodarski organizaciji, ne pa tudi za osebe, zaposlene v gospodarski organizaciji, ki pa so sicer člani te enote.

ZAKAJ SKRIVATI ZASLUŽKE?

V majhni tovarni enstran Bistrice dela 86 ljudi. Del zgradbe je še neometan, ker ni dolgo tega, kar so jo postavili. Že od daleč se sliši razbijanje težkih kovaških kladiv-norcev, kot jim pravijo kovači. Smo namreč pred tovarno kovanega orodja v Kamniku.

V zadnjem času so na občinskih forumih in v kamniških podjetjih precej govorili o uspehih tega majhnega kolektiva pri povečanju produktivnosti dela z uvajanjem novega sistema delitve osebnih dohodkov. V letu 1959 je ta kolektiv ustvaril 113 milijonov dinarjev dohodka, lani pa že 175 milijonov dinarjev.

V kolektivu menijo, da je tako povečanje celotnega dohodka in čistega dohodka rezultat izdelovanja novih proizvodov, v glavnem pa rezultat izpopolnjenega sistema nagajevanja. To je v največji meri pomagalo boljše izkoriščati proizvodne rezerve.

Podatki kažejo, da so produktivnost dela lani povečali za 41 odstotkov v primerjavi s prejšnjim letom. Sredi lanskega leta so namreč v tovarni kovanega orodja začeli resno razmišljati, kako bi izpopolnili do tedaj uvedene oblike nagajevanja. Razpravljali so toliko časa in tako temeljito, da je vsak član kolektiva povedal svoje mnenje in predloge. Bilo je precej dobrih predlogov, pa tudi takih, ki so se zavzemali za enostavno povišanje tarifnih postavk. Vendar je v veliki večini prevladalo mišljenje naj bi tarifne postavke čimprej odpravili in s posebnim cenikom določili vrednost posameznega dela.

Pravzaprav niso niti pričakovali, kolikšne rezerve se jim bodo pokazale po uvedbi novega načina delitve osebnih dohodkov. Pravi jo podjetju. Od oktobra lani, ko so postopoma začeli uvajati cenik del, sestavljen na osnovi izplačil in proizvodnje v letu 1959, so povečali mesečne prejemke zaposlenih za 18 odstotkov v primerjavi s povprečjem v



Delavec v Tovarni kovanega orodja v Kamniku obdeluje kolenčaste gredi za tekstilne stroje

peči, jih očistijo in potem ponovno zakurijo.

»Sedaj so kurjači s svojim zaslužkom neposredno vezani na količino izdelkov, ki jih napravijo kovači. Zato sedaj tudi oni pohitijo in nam ni treba več čakati,« so mi razlagali v oddelku.

Obračun osebnih dohodkov celotnega kolektiva pa je še vedno odvisen od proizvodnje, ki pride v skladišče in ne od količine prodanih proizvodov. Pravi jo, da se za sedaj ne bojijo, da ne bi mogli prodati svojih izdelkov, saj naložijo včasih še vroče na kamione.

Nekaj pa me je pri razgovoru z delavci v kovačnici vendarle začudilo — namreč to, da nihče ni »mogel« povedati, koliko zasluži sedaj in koliko je zaslužil pred uvedbo cenika del.

»Ali je to važno, mi povemo samo to, da je sedaj precej bolje za nas,« so nekako z nezaupanjem

odgovarjali. Morda to res ni toliko pomembno kot to, da so člani tega kolektiva zadovoljni z novimi oblikami nagajevanja, ker so sorazmerno z delom udeleženi tudi pri delitvi sredstev za osebne dohodke.

Vendar pa gre tu le za nekaj več, namreč za občutek, ki je ostal še iz časov, ko so po podjetjih delili »dobiček«, ki ni bil v takšni meri rezultat prizadevanj kolektiva in vsakega posameznika. Zato je prav, da si o razpravah o doseženih proizvodnih uspehih v vsakem kolektivu nalijejo čistega vina. Morda bi kazalo, da bi sindikat v tem podjetju temeljiteje seznanjal kolektiv z uspehi podjetja. Vsekakor pa bi bila ena njegovih prvih nalog vplivati na zgrešeno miselnost oz. bojazen delavcev, da ne smejo preveč zaslužiti ali bolje povedano, da ne smejo več zaslužiti, če več delajo.

F. S.

Ne več odlašati z obratnimi delavskimi sveti

Večina zagorskih podjetij je že sprejela proizvodne načrte za letošnje leto. Kljub temu, da so nekateri delovni načrti zelo pomanjkljivi — nekateri n. pr. težijo za tem, da bi ostala proizvodnja enaka kot lani — so mnoga podjetja, med katerimi je tudi zagorski rudnik, dokaj skrbno proučila vse možnosti za povečano proizvodnjo. Ko so zadnji člani delavskega sveta rudnika Zagorje obravnavali letošnji proizvodni plan, so opozorili tudi na teledolžnosti: 700.000-tonsko proizvodnjo bo moč doseči le s skrajnim prizadevanjem celotnega kolektiva. Varčevanje bo odločilnega pomena, predvsem varčevanje z lesom in razstrelivom. Organizacija dela kaže izboljšati povsod tam, kjer so še nekatere pomanjkljivosti. Ker je separacija ozko

grlo, bo treba zagotoviti vse potrebne ukrepe, da ne bi prišlo do kakršnih koli zastojev. Sele po več kot šesturni debati so glasovali za letošnji plan, ki je za več kot 70.000 ton višji kot lanski. V razpravi so rudarji še opozorili, da na račun prizadevanosti ne bo moč več kaj pridati doseči, ker so, kot menijo, že doslej izkoristili vse možnosti za povečanje storilnosti, zato bo treba povsod, kjerkoli bo to le mogoče, delo čim bolj mehanizirati.

Ko so razpravljali o ekonomskih enotah, so opozorili, da ne kaže več odlašati z izvolitvijo obratnih delavskih svetov. Sindikalna organizacija je že sestavila osnutek pristojnosti, ki naj bi jih dobili obratni samoupravni organi. Po tem predlogu naj bi ti organi dobili vse dolžnosti in pravice, medtem ko bo centralni delavski svet postal bolj usmerjevalec skupnih koristi v podjetju in koordinator plana podjetja.

-m-

V Strojni tovarni ambulanta

Pred kratkom so v Strojni tovarni v Trbovljah odprli novo obratno ambulanto, ki je prva te vrste v Zasavju. Ambulanta ima šest lepo urejenih prostorov, kjer je tudi zobna ambulanta. Da bi delo nemoteno potekalo, je delavski svet tovarne imenoval 11-članski svet obratne ambulante.

Predvidevajo, da bodo letos v Strojni tovarni izdelali za 11 odstotkov več izdelkov kot lani. Menijo, da bodo klub povečani proizvodnji plan pravočasno izpolnili.

S. S.

Postojnski kolektiv o svojih problemih

Na zadnji seji delovnega kolektiva Zavoda za komunalno gospodarstvo v Postojni so razpravljali o zboljšanju delovne discipline ter medsebojnih odnosov v zavodu. Del razprave so posvetili tudi nagajevanju. Poudarili so, da bi bilo ob nagajevanju po učinku, kakor sedaj nagajujejo le delavce v kamnolomu in peskokopu, mogoče doseči večjo storilnost na vseh delovnih mestih v zavodu, hkrati pa bi uvedba ustrežnejšega nagajevanja nedvomno pripomogla k hitrejšemu zboljšanju nepravilnih razmer v delovnem kolektivu.

M. A.

NAGAJEVANJE V LITIJSKI PREDILNICI

MERILNO - STORILNOST POSAMEZNIKA

V Predilnici v Litiji so se v drugi polovici 1958. leta začeli pripravljati na nagajevanje po enoti proizvoda. Tako je delavski svet za leto 1959 sprejel že nov pravilnik o nagajevanju, od katerega si je kolektiv veliko obetal. Računali so na močan porast proizvodnje, storilnosti in tudi osebnih dohodkov. Toda nastale so nepredvidene težave pri prodaji izdelkov. Proizvodnja je močno padla in med letom so ustvarili komaj toliko, da so izplačali osebni dohodek v višini prejšnjih tarifnih postavk. Kljub temu, da v tem letu niso uspeli nagajevati po enoti proizvoda, jim je nov pravilnik le precej koristil, ker so vseskozi spremljali merila novega sistema. Tako so pravilnik lahko izpopolnili in ga nekoliko poenostavili.

Nov sistem nagajevanja jim je prinesel lani lepe uspehe, saj so na primer povečali dohodek podjetja v primerjavi s prejšnjim letom za 32 %, proizvodnjo za 23,2 odstotka, sklade za 82 % in oseb-

ne dohodke za 36,8 %. Tako so na primer porabili za izdelavo 100 kilogramov preje povprečno 8,6 ure manj kot v prejšnjem letu, produktivnost dela pa so povečali v tem obdobju za 35 %.

Pomanjkljivost pravilnika pa je bila, da je bila celotna višina osebnih dohodkov odvisna le od količine narejene preje, ne glede na to, če so prejo prodali ali ne in ne glede na to, s kakšnimi stroški so jo izdelali. Vsi sektorji in oddelki so bili odvisni od uspeha predilnice, čeprav bi lahko tudi pri njih (sukalnica, stročnarna itd.), merili storilnost. Tako je bilo na primer delavcem sukalnice onemogočeno, da bi tedaj, ko so več naredili, tudi več dobili, ker je bila pač proizvodnja v predilnici manjša. Zgodilo pa se je, da so prejeti zaposleni v sukalnici višje dohodek takrat, ko so v predilnici več naredili, čeprav je njihova storilnost padla. Takih primerov bi lahko še našli. Ugotovili so še, da v novem pravilniku manjka meril, ki bi pove-

PISMA NA NAŠ NASLOV

Vprašanje beograjskim izdelovalcem dvigal

Cenjeni tovariši uredniki!

Za težko prislužen denar hoče vsakdo tudi dobro blago. Take želje imajo tudi podjetja in ustanove, kadar prihranijo toliko denarja, da se lahko lotijo gradnje stanovanj za svoje člane. Zal pa običajno ostane vse le pri željah.

Stanujem v stolpnici v Mariboru na Gospodarski cesti. Stanovanje je lepo in na lepem kraju. Toda, ko le ne bi bilo tistih nepotrebnih napak, ki so plod nesolidnega dela nekaterih podjetij. O tem so stanovalci tega naselja že pisali v »Delavski enotnosti«, žal pa je ostalo še vse pri starem. Toda tega tokrat ne bi ponavljal, pač pa hočem opozoriti na nekaj drugega — na dvigalo. V naši stolpnici je dvigalo velikokrat pokvarjeno. Toda tako ni le pri nas. Kot mi je znano, se stanovalci v drugih stolpnicih še bolj razburjajo zaradi nesolidne izdelave dvigal. To so dvigala znamke »David Pajič« iz Beograda. Jasno je, da ni prijetno enkrat ali celo večkrat na dan hoditi morda do osmega nadstropja in potem v klet in spet nazaj. Po vsem tem smo stanovalci lahko upravičeno nezadovoljni, saj dvigalo vendar ni bilo zastoj. Toda ne le to.

Hišni svet plača mesečno lepe denarce za stalne pregled-e, razen tega pa posebej še vsako drugo popravilo. Vprašujem se, zakaj? Ali morda zato, da monter omenjenega podjetja malo posesti v komandni hišici dvigala in potem lahko v knjigo pregledov vpiše, da je pregledal dvigalo, ali pa morda zato, da naprave res temeljito pregleda? Vprašal bi tovariše iz Beograda, če kdaj pomislijo, da bi bila včasih kaj dobrodošla kontrola matičnega podjetja. O tem se mi ne bi zdelo tako potrebno spregovoriti, če bi se tako dogajalo samo pri nas, toda ker sem zvedel, da je drugje še slabše, vse to le kaže, da bi bilo potrebno najti vzrok tega. Ali je vzrok slaba izdelava dvigal ali slabi pregledi monterjev, prepuščam podjetju »David Pajič«. Upam pa, da ne bodo odgovorili z že znanim in vsakdanjim odgovorom, da so dvigala pokvarjena, ker jih stanovalci ne znajo uporabljati, kajti potem jih takoj vprašam drugače: zakaj potem takem dvigalu drugih firm niso tolikokrat popravljena?

Stanovalec in član
hišnega sveta Maribor,
Gospodarska cesta

»Vinjenim gostom ne strežemo«

Pred nedavnim sem bil v neki zagorski gostilni pričal naslednjem udogodku: Precej opit možak se je primajal do točilne mize in zahteval kozarec žganja. Natakarcica mu je brez besed postregla. Ko pa je hotel odnesti pijačo do najbližje mize, ga je natakarcica ustavila in zahtevala, da mora takoj plačati. Seveda je bil takoj ogenj v strehi. Možak se je razburil in s kaj neustreznimi besedami zmerjal natakarcico in vse strežno osebje. Besedičenja ni bilo konec, dokler ni natakarcica zagrozila z miličnikom. Tedaj je možak potegnil iz žepa pomečkan petstotak in zahteval še dva kozarca žganja. Natakarcica mu je natočila in zaračunala pijačo.

In še dogodek iz gostilne na Izlakah pri Zagorju. Močno opiti gostje so naročili dva litra vina in ga v nekaj minutah popili. Potem so ugrabili, kaj naj bi še storili, da bo bolj veselo. Eden izmed njih se je spomnil, da ne bi bila slaba šala, če bi zunaj na sredo ceste postavili velik kamen. Tako so tudi storili. Privlačili so kamen in ga postavili na sredo ceste. Komaj nekaj minut za tem je privozil mimo osebni avto, ki se je zaradi teme in ovinka komaj izognil kamnu in zaradi hitrega zavoja skoraj obtičal v občestni meji. Fantje so se zvijali od smeha. Nato so se vrnili v gostilniške prostore in pripovedovali gostilničarju, kaj so storili. Zahtevali so še dva litra, da bi proslavili dobro domisllico. Gostilničar se je smejal in brez pomisleka pri-

nesel na mizo naročeno pijačo.

V obeh primerih sem videl v gostilniških prostorih na vseh štirih stenah razobešen lepak: »Vinjenim gostom ne strežemo«. Kaže pa, da je to določilo o poslovanju v gostilniških lokalih le še gola formalnost. Gostinsko osebje v želji, da bi prodalo čimveč pijače, enostavno na vse to pozablja. Opozoril sem natakarcico na te dolžnosti, pa sta mi povedali, da je mnogo huje, če takih gostov ne postrežemo. Ne morem soglašati s tako logiko, pač pa se mi zdi, da strežno osebje samo podpisuje nekatere hude prekrške v naših gostilniških. Nedvomno bi upoštevanje načela, da se »vinjenim gostom ne streže«, prav kmalu koristilo, če bi ga upoštevali po vseh gostilniških. Če pa celo gostinsko osebje meni, da so ta načela le ničvedni kosi papirja, potem naj nikar ne pričakujejo drugega kot prepire in nemogoče odnose vinjenih gostov do strežnega osebja in drugih.

Menim, da bi morali tudi tržni inšpektorji energičneje kontrolirati take pojave in tudi ustrezno ukrepati.

M. V.

V Mariboru spet prekopavajo

Občina Maribor-Center je prispevala sredstva za gradnjo nove ceste ob blokhi na Gospodarski cesti. To naj bi bila ena najlepših cest v Mariboru. Toda pri gradnji se je zataknilo.

Ko je komunalno podjetje pripravilo spodnji ustroj ceste in je bilo vse pripravljeno za asfaltiranje, so cesto ponovno prekopali. Toda ne zadnjič. Pred nedavnim so namreč spet začeli prekopavati. Razumljivo, da se okoliški prebivalci upravičeno razburjajo.

Lani so namreč že uredili okolje teh blokov, ga posejali s travo in posadili nekaj okrasnega grmičevja. Zal je bilo okolje urejeno le kratak čas. Prišli so delavci in komaj posejano travno površino spet razkopali. Kopali so namreč jarek za telefonski kabel. S tem pa prekopavanja še ni konec. Kopali bodo še enkrat — menda za cestno razsvetljavo.

Vprašujem, kdo bo odgovarjal za taka nepotrebna dela, ki bi jih nedvomno morali opraviti takrat, ko so delali cesto in urejali okolje. Ali so morda odgovorni tehnični strokovnjaki pozabili, kaj spada v urejeno stanovanjsko naselje in se spomnili šele tedaj, ko so bila dela že skoro zaključena. In še, kar je nedvomno velike važnosti, kdo bo plačal te nepotrebne stroške?

Jaki

VODNA SKUPNOST RADOVLJICA

BILANCA GOTOVA

Preteklo nedeljo so na letni skupščini vodne skupnosti v Radovljici razpravljali o delu in uspehu v preteklem letu.

Vodna skupnost v Radovljici je ena najstarejših organizacij v občini, združuje 1148 članov, ima 7 stalno zaposlenih delavcev, 4 honorarne in 12 sezonskih delavcev. Ta prizadevni kolektiv dosega iz leta v leto vedno večje uspehe. Tako so se v zadnjih letih lotili obsežnega dela pri obnovi vodovodnega omrežja v Radovljici in okolici, ki je staro že več kot 50 let. Zato bodo morali sedanje cevovode zamenjati z novimi — večjimi, ker so tudi potrebe po pitni vodi večje. Obnove vodovoda pa narekuje tudi razvijajoča se industrija.

Za obnove vodovodnega omrežja in polaganje novih cevovodov investirajo letno več kot 20 milijonov dinarjev. Kljub slabemu vremenu v preteklem letu jim je uspelo uresničiti plan in ga celo nekoliko preseči.

Vodna skupnost v Radovljici ima tudi vzorno in ažurno urejeno knjigovodstvo. V šestih dneh po novem letu so že izdelali za ključni račun za leto 1960 in ga predložili skupščini. Nedvomno so med prvimi, oziroma prvi pri nas. Republiški organi vodne skupnosti in predstavniki občinskega ljudskega odbora v Radovljici so jim izrekli priznanje in jih pohvalili za uspešno delo.

N. B.

PREDNOVO PREIZKUŠNJO

Seveda bi bilo nápak, če bi pripisovali prevelik pomen nekaterim znamenjem, ki so spremljala menjavo administracije v Ameriki, ter pričakovali, da bo nova vlada takoj začela ubirati vidno drugačno pot od prejšnje. O raznih izjavah in lepih besedah, izrečenih v dneh menjave, bo treba soditi po delih, ki jim bodo sledila, vendar moremo v odnosih med Vzhodom in Zahodom sčasoma pričakovati vsaj to, da se bodo obnovili prekinjeni stiki ter da bosta obe strani iskali možnost, s pogajanjem najti izhod iz sedanjega nemogočega stanja v teh odnosih.

Do tega zaključka ne prihajamo zato ali vsaj ne zgolj zato, ker ga nakazujejo nekatere okoliščine v zvezi z menjavo administracije v ZDA, temveč tudi zaradi tega, ker si ZSSR dokaj vztrajno prizadeva v tem smislu. Sovjetska zveza je namreč dala zadnje čase vrsto pobud. Razne njene poteze lahko novim voditeljem ZDA le olajšajo odločitve za pot, na katero jih že tako silita življenska nujna in logika razmerja med silami, sprčo katere je kaj malo verjetno, da bi se bolj obnesla drugačna politika.

Medtem ko začena svet, glede odnosov med Vzhodom in Zahodom živeti v neke vrste pričakovanju in v upanju, da bi se vse skupaj moglo premakniti z mrtve točke, se zadeve na drugih področjih obračajo drugače, v Kongu na primer tako, da je opaziti v javnosti čedalje večjo vznemirjenost. Kubanska kriza se nadaljuje, vendar bi vsaj trenutno tudi v zvezi z njo ne mogli izključevati možnosti, da bi se obrnilo na bolje. Če že nič drugega, vsaj nekatere kubanske poteze nakazujejo to možnost. Tudi v zvezi z Laosom se položaj kljub mnogim nejasnostim počasi vendarle nadalje razvija, oziroma se vsaj ne slabša ter je le od odločitve ZDA odvisno, ali bodo ubrali pot, ki jo priporočajo sosednje azijske dežele na temelju znanih ženevskih sklepov iz leta 1954. Nebo nad Alžirijo še nadalje prekrivajo oblaki, vendar je pobuda začasne alžirske vlade po referendumu vnesla v položaj malo več jasnosti in zbudila upanje, da bi bilo mogoče sprejeti demokratično pogajanja kot način za zaključek dolgotrajne vojne.

Drugeče je s Kongom. Okoli te dežele kolonialisti in njihovi agenti snujejo ali že izvajajo puštolovščine, nevarnejše od tistih, ki so julija 1960 sprožile krizo. Takrat je Belgija z nepremišljenim dejanjem izoblikovala novo žarišče vojne krize, v kateri doživlja žalostno usodo ugled Združenih narodov, ki ne morejo ali pa nečejo zaščititi zakonitih interesov svoje napadene članice. Zdaj pa Belgija v sodelovanju z drugimi kolonialnimi silami in ob podpori svojih zaveznikov zbira in pošilja Kongu oborožene tolpe iz vseh vrst evropske brezdomske drhali, ki naj bi branile in ščitile Combeja, Mobutuja in podobne člane pete kolone, ki jim ljudstvo grozi z likvidacijo.

V minulih sedmih mesecih ni so kolonialisti zamudili nobene priložnosti za razbijanje ustavnih ustanov, za odstranitev zakonite vlade in za uničenje odpora pravkar osvobodjenega ljudstva. Kljub temu pa duh in odpor ljudstva nista strta, zakonita vlada ni onemogočena, neodvisna Afrika in z njo neodvisni svet nista popustila. Misija ZN, ki je prišla v Kongo na poziv zakonite Lumumbove

vlade, se je spremenila v tiho, vendar neprikrito pomočnico kolonialistov. Kljub temu pa zakoniti vladi in njenim organom, ki uživajo podporo ljudstva ter simpatije Afrike in vsega sveta, uspeva ostati na položajih in celo čedalje tesneje stiskati obroč okoli izdajalcev in tujih agentov, raztresenih po vsej deželi. Zato si zdaj nihče več po svetu ne drzne reči, da je mogoča kakršna koli trajnejša rešitev brez Lumumbe ali brez zakonite vlade.

V takih razmerah in prav zato, ker se bojijo pozitivne ureditve, se pripravljajo združeni kolonialisti ter njihovi agenti Mobutu, Combe, Kalondži in drugi na najbolj nevarno igrjo, spremeniti krizo v splošni mednarodni obračun z orožjem, ker nočejo za nobeno ceno popustiti zakonom razuma, pravice in miru.

Belgija krepi in koncentrira že tako številne enote v Ruandi Urundju, hkrati pa vsak dan pošilja iz Belgije v naglici zbrane prostovoljce, ki naj bi branili tuje gospodarje in zavarovali njihove hlapce pred ljudsko sodbo. Vpričo misije ZN, ki je pred časom zelo »pogumno« in predrzno nastopila proti kongoški zakoniti vladi, se razpleta najhujša obli-

ka tujega vojaškega vmešavanja brez besedice protesta in celo ob blagohotni naklonjenosti misije, torej prav kot v časih španske protirevolucije, ki jo je sprožil Franco, ter sta Hitler in Mussolini vpričo »neutrnih« velesil pošiljala fašistom letala, divizije in vse drugo.

Igra, v katero se spušča belgijska klika kolonialnih obupancev ob podpori svojih zaveznikov, je zelo tvegana, saj bi se mogla razviti in se končati kot fašistična igra za Španijo. Neodvisna Afrika in ostali miroljubni svet nista doslej in bosta v prihodnje še manj stala križem rok ob pogledu na zločine vampirskih kolonialistov, ki teptajo najsvetejše pravice narodov in se ne menijo niti za najvišje interese svetovnega miru, kadar so v nevarnosti njihovi dobički in privilegiji v Kongu, kjer so gospodovali devet desetletij, v trenutku osvoboditve pa so deželo pustili pohabljeni in nerazviti.

Nepojmljivo bi bilo, če bi ZN oziroma njihovi predstavniki v Kongu ostali gluhi za očite vesti, za pravice Konga, za zahteve Afrike in sveta ter — kakor so to delali doslej — še nadalje neprizadeto in naklonjeno opazovali to najhujšo in najbolj nevarno zaro-

BOJ ZDA ZA AFRIKO

Minulo leto je veljalo v sodobni politični terminologiji za leto Afrike. Simbolični izraz pa ima dva praktična pomena: izraža zgodovinski proces propadanja kolonialnega sistema v Afriki in nastanek številnih neodvisnih dežel na afriški celini, hkrati pa tudi zaostren mednarodni boj za Afriko. Kolonialna zgradba, ki se je stoletja in še posebej zadnja desetletja snovala na popolni dominaciji zahodnih sil nad Afriko, se je podrla do temeljev; vihar velikih sprememb je onemogočil klasično politiko kolonializma. Hkrati so se pokazale na prizorišču mnoge oblike neokolonialne doktrine, boj za vpliv v Afriki pa je po intenzivnosti, po obsegu in številu udeležencev prekosil vsa podobna dejanja iz XIX. stoletja.

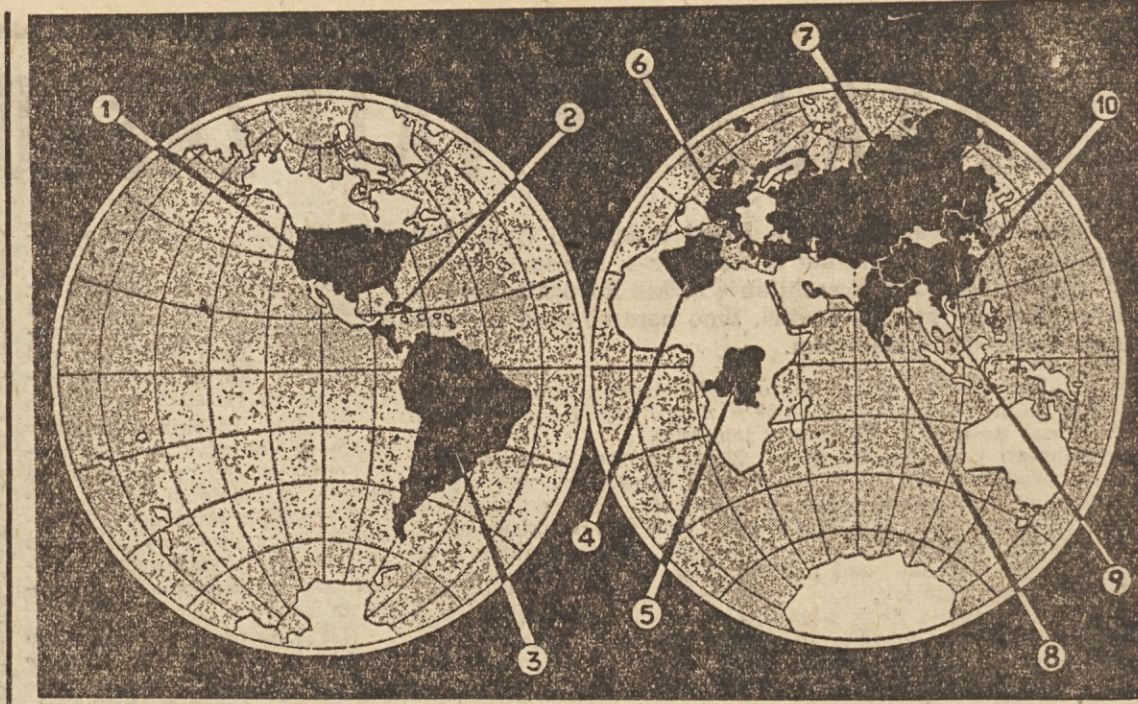
Osnovno značilnost daje sodobnemu boju za Afriko aktivna udeležba Združenih držav Amerike. Znano je, da Amerika v preteklosti ni sodelovala pri kolonialnem osvajanju Afrike, ki je bila izključno tarča zahodnoevropskih sil — Velike Britanije, Francije, Nemčije, Italije, Belgije, Portugalske in Španije. Med drugo svetovno vojno, ko so začele evropske metropole bolj in bolj izgubljati politične in gospodarske položaje v Afriki, pa so ZDA vključile afriške dežele v sfero svojega političnega in gospodarskega prodiranja. V tistih vojnih letih so se zelo okrepili trgovski stiki med ZDA in afriškimi deželami. V obdobju 1940–45 se je ameriški uvoz iz Afrike povečal za 250 %, izvoz v Afriko pa šestkratno. Hkrati so se ameriške investicije v Afriki zvišale za 50 %. (Do druge svetovne vojne je bilo eksploatacijsko področje ameriškega kapitala v Afriki omejeno v glavnem na Liberijo, skupne ameriške vloge pa so znašale do leta 1939 na afriškem ozemlju komaj sto milijonov dolarjev.)

Po vojni se je položaj bistveno spremenil. Gospodarske težave svojih zahodnih zaveznic — Anglije, Francije in Belgije — je washingtonska vlada spretno izkoristila za množično infiltracijo lastnih političnih interesov in ameriškega kapitala v Afriko.

Aktivizirana ameriška politika do Afrike je imela več ciljev: po možnosti kar najbolj izključiti konkurenco zahodnoevropskih sil, strateški položaj Afrike vključiti v svoj globalni plan politike in strategije hladne vojne, zagotoviti ameriškemu privatnemu kapitalu kar največji vder v afriške dežele z namenom, da bi strateške in druge surovine, ki jih sicer primanjkuje, Afrika pa jih ima veliko, izkoristila kot surovinski dodatek k lastnemu gospodarstvu; protikolonialni boj afriških narodov kar najbolj spraviti pod svoj politični in gospodarski vpliv.

Za uresničenje teh ciljev so si ZDA prizadevale, da bi se v politiki do Afrike izognile napakam svojih prednic. Stare, kompromitirane kolonialistične metode izkoriščanja je Amerika zamenjala v doktrino tako imenovane srednje smeri, ki bolj ustreza sodobnim razmeram, ter je tako v minule desetletju na široki fronti politično in gospodarsko prodrla v Afriko. Pri tem je spretno izrabila oslabiljene položaje zahodnih kolonialnih sil, ki so v Afriki izgubile zaupanje in oblast, kakor tudi gospodarsko in družbeno zastalost afriških dežel, ki zagotavljala možnost za izkoriščanje njihovih naravnih bogastev.

Kot poglavito sredstvo prodiranja na afriško področje so ZDA uporabile državno gospodarsko in



to proti miru v srcu Afrike. Vedeti je treba, da bodo neodvisne afriške dežele in ostali svet v primeru popolne pasivnosti OZN zasnovali samoobrambo. Jasno je, da se bje boj v Kongu proti neodvisnosti Afrike kot celote in da ta boj vodi zaslepljena politika, ki ne izbira sredstev. Da se to ne bi zgodilo, bi morali predstavniki OZN široko odpreti oči in nastavit ušesa ter poslušati, kaj delajo, preden bo prepozno. Škoda, ki so jo napravili kongoški pravični

stvari, je velikanska, prav kot je velika tudi škoda, ki sta jo utrpele OZN in prihodnost te organizacije. Zdaj je priložnost, da z odločnim stališčem in s prav takimi ukrepi pravočasno v kati zatro najhujšo zaroto proti Kongu, proti Afriki in proti miru, zaroto proti vsemu, kar so že dovolj kompromitirali z dosedanjim preziranjem sklepov Varnostnega sveta in s teptanjem zakonitih pravic ene izmed članic OZN.

Jure Putnik

10 TOČK ZA KENNEDYJA

Novi predsednik ZDA John Kennedy je »podedoval« od bivše Eisenhowerjeve administracije vrsto nerešenih problemov, s katerimi se direktno ali indirektno ukvarja vlada ZDA. Deset kritičnih točk bo moral predsednik Kennedy na ta ali oni način obravnavati že prve dni bivanja v Beli hiši. Te so:

1. Recesija v ZDA, kjer je število nezaposlenih doseglo višino, zabeleženo zadnjikrat pred 20 leti. Prvi akt, ki ga je podpisal Kennedy, določa pomoč revnim družinam Amerike.

2. Odnosi s Kubo so zelo napeti. Mar bo Washington zdaj spet navezal diplomatske stike, ki so bili pred kratkim prekinjeni z vlado v Havani?

3. Politika proti deželam Latinske Amerike, kjer je v zvezi s Kubo v zadnjem času opaziti določeno polarizacijo sil. Od Kennedyja se tudi glede tega pričakuje več političnega realizma.

4. Vojno v Alžiriji tudi Francija ne bi mogla voditi že osem let, če ne bi na nekaterih področjih imela podpore ZDA. Kennedy se je v predvolilni kampanji določno izjasnil za neodvisnost Alžirije.

5. Problem Konga, v katerem ZDA podpirajo politiko Bruslja in prozahodno prokolonialistično skupino Kasavubu—Combe—Mobutu.

6. Poskus, da Atlantiko zvezo spremenijo v »četrt nuklearno silo«, ki jo je v imenu Eisenhowerjeve administracije zagovarjal general Norstad. Ni gotovo, če jo bo podprl tudi Kennedy.

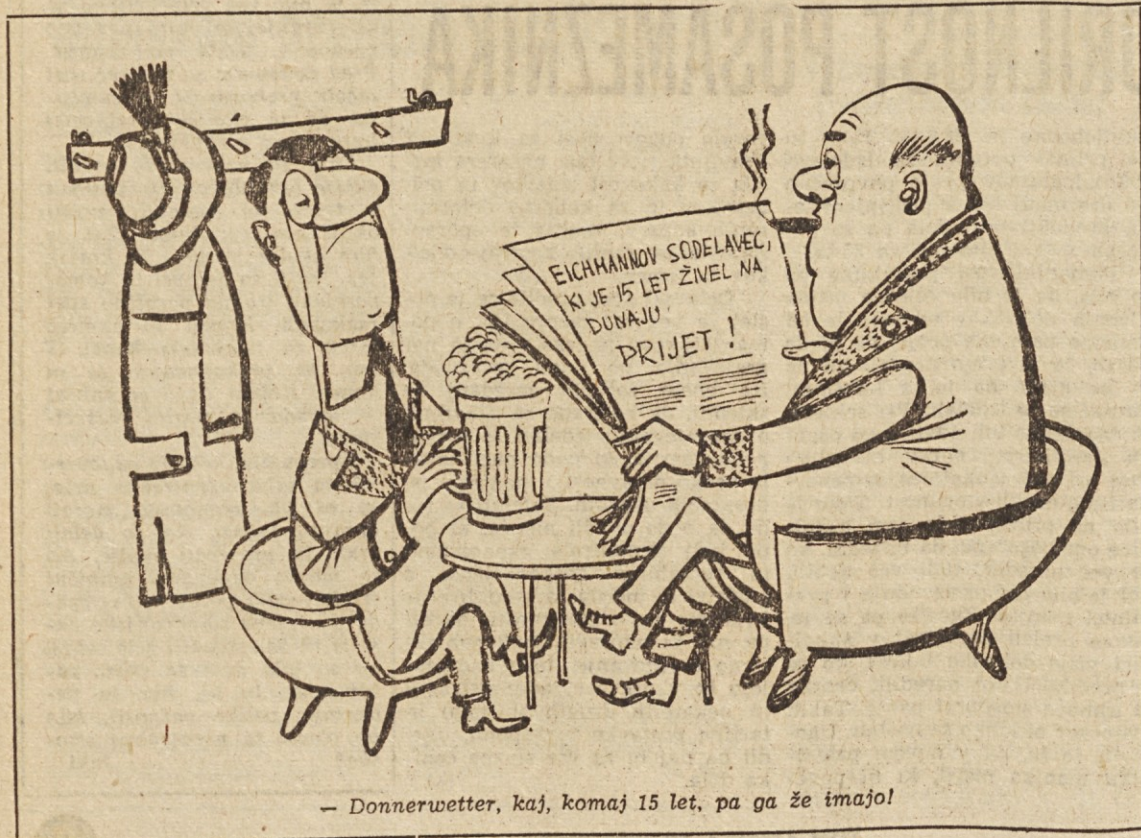
7. Ameriško-sovjetski odnosi so se poslabšali predvsem po incidentu z letalom »U-2« in propadom pariške konference. Sovjetska zveza upa, da se bodo odnosi v prihodnosti zboljšali. Kennedy, vsaj zdi se tako, upa isto.

8. Pomoč nerazvitim deželam v Aziji in Afriki je bila pod Eisenhowerjem bolj vojaška kot gospodarska. Pričakujejo, da se bo Kennedy zavzel bolj za gospodarsko pomoč.

9. Državljanska vojna v Laosu, kjer ZDA odkrito podpirajo prozahodno uporniško vlado Bun Uma. Ali bo Kennedy preprečil pomoč v tem eksplozivnem položaju, ki se lahko spremeni v svetovni požar?

10. Odnosi z LR Kitajsko, ki so jo ZDA doslej vztrajno ignorirale v OZN in v medsebojnih odnosih. Kennedy je svoj čas izjavil, da bi se morbiti proti Kitajski lahko postavili na bolj realistično stališče.

N. Opačić



MOČAN GLAS DELAVSKEGA RAZREDA V ZAHODNI EVROPI

JEKLENE ČELADE 2 ZA PRAZNIČNE DNI

Belgija, vsaj tako poznamo, ena najbolj razvitih dežel v Evropi, že več let preživlja resno krizo. Potrebne so ji hitre in resnične reforme strukture. Ze štiri leta levičar v socialističnem gibanju vodi boj v tem smislu. Zato je njen program jaseu in razumljiv vsakomur: reforma strukture sistema, polna zaposlitev, načrtovanje, nacionalizacija energije, to je elektrike, plina, premogovnikov, koksarn, kontrola finančnih podjetij in ustanovitev nacionalne ustanove za investicije.

Gospodarstvo Belgije je bilo razen v recesiji 1958 in 1959 ves čas konjunktorno; obseg nacionalne proizvodnje se je povečal po prvem trimesečju 1960 za približno 7% v primerjavi s istim obdobjem 1959. leta. Ta podatek lahko ocenimo kot uspešen, saj so ga dosegli kljub nadaljevanju krize v industriji premoga. Premogovniki pa so, kot vemo, rakasta rana belgijskega gospodarstva, saj so mnogo nahajališč zaprli prav v času recesije. Tudi te dni nameravajo načrtno »zapreti« še nekaj rudnikov. Kaj to pomeni? Za belgijsko gospodarstvo je proizvodnja premoga zelo pomembna, saj je premog najpomembnejše naravno bogastvo. V premogovnikih je zaposleno veliko število delavcev. In če premogovnike zapro? Delavci izgubijo zaposlitev in postanejo socialni in politični činitelji. In kako pomembni?

Ce k temu dodamo še izgubo Konga in pa to, da se v belgijski industriji vrtijo v glavnem predvojni stroji, ki naglo starijo, lahko ugotovljamo, da Belgija zategadelj čedalje teže prenaša konkurenco na svetovnem tržišču z državami, ki so se po vojni modernizirale ali pa na novo zgradile industrijo.

Mar je zatorej čudno, če je na dnevnem redu Belgije potreba po korenitih spremembah v gospodarski politiki?

V takšnem položaju je katoliško-liberalna vlada našla špranjo v strogem varčevanju pri nekaterih javnih izdatkih. Uvedla pa je tudi nekaj novih davkov. Ta »Enotni zakon«, ki razkriva strogo politiko varčevanja, naj bi državni blagajni letno prinašal približno 20 milijard frankov. Dohodke bi zagotovili z davki na promet, s povečanjem profesionalnih taks, s prihranki pri izdatkih za socialno varstvo itd. To pomeni, da bi to breme, oziroma da bi davčni vijaki najbolj pritisnili spet delovne množice in srednji sloj. Glede na to, da bi davki vplivali tudi na cene, bi prišlo do splošnega znižanja življenjskega standarda najširših množic.

NAJBOLJ ŽALOSTNI WEEKEND

Zato ni čudno, da so v tej generalni stavki tudi katoliški sindikati zahtevali od vlade, naj prekliče nekatere uredbe v osnutku tega zakona, ki je vzrok stavki.

Bruseljski dopisnik pariškega »Monda« je 26. decembra napisal: »Zatišje pred viharjem. Pol Belgije že stavlka. Mesta so ostala brez električnega toka in vsakdanje preskrbe, vlaki ne vozijo, na najbolj prometnih cestah pa so stavkajoči postavili barikade.«

To je bil najbolj žalosten in najbolj mračen praznični weekend od leta 1944, ko je nemška protiofenziva v Ardenih »zmotila praznične dni«. V Bruslju so namesto luči gorele sveče, ki so bile najbolj iskano blago v vseh trgovinah, ki še niso zaprle svojih vrat.

Trg Brucker, ki ga Belgijci radi primerjajo z newyorškim Times Squarom, je podoben zadnje dni trgu nekega provincialnega mesteca. V mestih patrolirajo policijske in žandarmerijske čete z jeklenimi čeladami.

BREZ PRECEDENSA V MODERNI ZGODOVINI BELGIJE

Položaj se je vedno bolj zapletal. Reka je jela prestopati bregove. Nekatere vojaške enote, ki so bile pod zastavo NATO v

Zahodni Nemčiji, so poklicali domov. Doma je bila zanje večja prilikaost, da se izkažejo. Vladi pa to še ni bilo dovolj: po nekaterih krajih je celo mobilizirala nekatere enote belgijske armade. Za te, pa tudi za vse ostale, ki so že dalj časa nosili vojaško suknjo, je časnik »Valonia« naložil proglas, v katerem poziva vojsko, naj bo solidarna s stavkajočimi, naj bo na isti strani v boju belgijskega delavskega razreda. »Ce vam bo ukazano, da nas zamenjate na delu, denite roke v žep! Ce vas bodo poslali proti nam, ne pozabite, da smo vaši rojaki, vaši bratje, vaši prijatelji! Pobratite se z nami! Mobilizirani ste zategadelj, da branite deželo in ne, da jo boste zadušili. Vojaki! Ne bodite izdajalci lastnega razreda. Mi ravnamo na vas!«

Seveda je tisti dan, ko je »Valonia« izšla, minister za notranje zadeve podpisal ukaz: »Zaplemba časnika«. Zaplemba pa ima še posebno mikavnost: Prva je po drugi svetovni vojni v Belgiji.

»Začelo je vreti«, so pisali novinarji. »Nekaj se dogaja, kar je brez precedensa v moderni zgodovini Belgije,« so ugotavljali državljani.

PREKINJENI MEDENI TEDNI

Kdor se je hotel v teh dneh pripeljati v Belgijo ali odpeljati iz nje, je moral tvegati. Z železnico sploh ni šlo. Peljati se je moral z avtomobilom in veliko srečo je imel, če ni zapeljal na žeblje, ki so jih stavkajoči raztrosili po vseh belgijskih cestah. Prometa ni. Vse miruje, vse stoji, nobenega ropota, nič hrupa, nobenih signalov. V resnici nikakršnega prometa? O, pač! Dne 26. decembra je z nekega letališča startalo belgijsko vojaško letalo z belgijskimi oznakami v smeri proti Španiji. Po kralja? Da. »Za vsak primer,« tako je pisalo v uradnem sporočilu vlade. »Letalo bo vrnilo monarha v njegovo prestolnico.« Bolje je, če je doma!

ZASEDANJA, KI TRAJAJO 24 UR

Novinarji so zapisali: Belgija je siva. Temnosiva. To je prvi vtis potnika na prehodu pri Monsu, največjem rudarskem središču v Borinagu. Ulice so puste, trgovine zaprte. Življenja ni. Vendar to ni res! Nekaj sto metrov dalje v tem mestu, smo že srečali prvo povorko: delavci, rudarji, žene in fantje, nad njihovimi glavami transparenti in rdeče zastave. »Nočemo enotni zakon!« Nekdo je jel peti »Internacionalo«. Iz visokih dimnikov ni dima.

Dne 29. decembra: belgijski kralj Baldouina in kraljica Fabiola sta prekinila medeni mesec in se vrnila v Bruselj. Nekaj ur pred njunim prihodom so bile bruseljske ulice polne ljudi, ki so se udeležili tega dne najmočnejšega marša demonstrantov.

Glavni štabi stavkajočih in njihovih nasprotnikov neprekinjeno zasedajo. Socialistični sindikati in komunisti pozivajo delavce in uradnike, naj nadaljujejo boj. Zahteva le-teh, naj vlada skliče izredno zasedanje parlamenta, je vedno glasnejša. Vlada, čeprav ni povsem enotna, za zdaj ne misli popustiti.

Vodje katoliških sindikatov so odbili, da se pridružijo splošni generalni stavki. Cutili pa so se dolžni, da nekaj le store. Vladi, pa tudi socialističnim delavskim voditeljem, so ponudili svoje posredništvo. Zaradi njih napovedana splošna generalna stavka za 28. december ni uresničena. Med stavkajočimi je bilo videti ponekod tudi že oklevanje: delati ali ne delati. Drugod pa se je stavka spet razplamtela kot še nikoli. V Valoniji nihče ne dela. V Bruslju ne vozi noben tramvaj, noben avtobus, v Antwerpnu primanjkuje surovin za velika podjetja.

»Enotni zakon — nesrečni zakon!« »Eykens, ostavko!« To je bilo slišati ure in ure v pohodu, ki se je začel pred Narodnim domom v Bruslju (to je tudi glavni štab Socialistične partije) kljub temu, da so nasprotniki ure in ure obveščali, da se je ostala dežela pomirila. Pohod se je nadaljeval, stavka se je širila po vsej Belgiji kljub izjavu katoliških sindikatov.

KAPITALIZEM BREZ POBUD

Belgija nima nikakršnega organa za gospodarsko planiranje. Belgija tudi nima nikakršnega državnega zavoda za investicije. Čeprav smo si Belgijo predstavljali vsi ali pa vsaj velika večina kot zelo dinamično, industrializirano in ekspanzivno deželo, v kateri je dimnikov toliko kot nekeje gob, koder je promet takšen, da je pešec hitrejši, ima v Evropi najnižji letni procent porasta proizvodnje. Približno 2,5 odstotka. Ostale dežele v Evropski skupnosti imajo več kot 6 odstotkov. To je ugotovitev, da je belgijski kapitalizem brez pobud, da beži iz lastne dežele drugam. Doma nagrabljeni profiti kapitalistov gredo v druge dežele. Leti vedo, da doma ni nič sigurnega, da že nekaj let visi v zraku tisto, kar straši in kar povzroča nemirno spanje, moro. Ta beg kapitala iz Belgije pa je jasno eden izmed temeljnih vzrokov velike zaostlosti in nesodobnosti belgijske gospodarske strukture. Predvsem industrijske. Belgijski kapitalisti niso aktivni ljudje, temveč zavaljeni v prijetne, gugajoče se stole. Iz lastne domovine upravljajo kapital, ki je dobro naložen v Kanadi, Zahodni Nemčiji in Švici.

Državna politika proti kapitalu je zelo, zelo liberalna. Zato je beg močoč. Država je zategadelj prisiljena jemati kredite pri velikih privatnih bančnih zavodih.

PIŠE: MIRAN SATTLER
(Nadaljevanje v prihodnji številki)



Tramvaji in avtobusi stojijo ...

VELIKAN POD HIMALAJO

Prvo srečanje s čudom sodobne tehnike, ki se poraja tik pod Himalajo, ni povzročilo kakega posebnega razburjenja. Pogled iz daljave na Jez Bakro, velikega neslutenege obsega, ki zadnje čase širi po svetu slavo Indije ni manj kot sloviti, prelepi Tađ Mahal, pa je bil le slepilo, nestvarni prikaz tistega, kar je tako nepričakovano zaprlo pot bučnemu Satlédžu.

Toda kakor tudi lepota, ki je blizu, bolj in bolj razkriva svojo lepoto, tako je steherni korak blize k Bakri silno spreminjal prvi vtis in kot s čarom bolj in bolj zajemal pravkar še ravnodušnega obiskovalca. Ne da bi opazil in ne da bi to prikazal samemu sebi, pride človek pod jez v omamljen, ves v zanosu sile in lepote sprito velike mojestrovine človeške uma in rok. Medtem ko Satlédž divje, oglušujoče šumi po strmih betonskega zidu, v človeku rastejo ponos in zadovoljstvo ter poseben občutek moči, ki mu jo ponazarja ta prizor ukročene narave.

Kaj naj šele povemo o ponosu Indijcev, ki nam kažejo jez in željo, da bi vse videli in si vse zapomnili! Polno dostojanstva kakor vedno — bi rekli — nočejo z ničimer izdati notranjega nemira, ki jih nedvomno močno prevzema ves čas, ko se mudijo pri jezui. Toda oči, te baržunasto rne oči ne morejo zatajiti notranjega ognja, ki ga skušajo skriti zbrane besede. Mar je to čudno? Mar se ne bi ljudje tudi v najbolj razvitih deželah ponosno ozirali, ko vam kažejo nekaj tako velikega, nekaj, čemur v svetu ni primere? Nekaj, o čemer je Nehru takole govoril:

»Jez Bakra je nekaj izrednega, obudovanja vrednega, nekaj, kar vas pretrese, ko ga vidite. Ta jez je simbol indijskega napredka.«

BLESTEČA NIT PREKOPA

Starodavna, zaostala, stoletja izkoriščana Indija z lesenim plugom, z bivoli in z mnogimi lačnimi usti se je lotila največjega tehničnega načrta te vrste. Na reki Satlédž gradijo, ali bolje, dokončujejo velikanski energetsko-namakalni sistem Bakra—Nangal. Poglaviti cilj: napeljati vodo in ponovno dati življenje štirim milijonom hektarom ožgane, vendar rodovitne ravnine Pandžaba.

Stoletne sanje hbrabih in marljivih Sikhov o žuborenju vode na usahljlih poljih so postale resničnost. Poln je glavni prekop, ki usmerja vodo izpod jezui Nangal na sikhovska polja. Kot bi ga izdelal kipar, se blesti in vije 170 km dolg, zidan kanal. Nanj je navezanih 5000 km stranskih jarkov. Kdo bi tu mogel postreči z natančnim računom!

Bistvo vsega sistema in tudi tega načrta je Jez Bakra. Podatki in številke o njem so presenečljive: 240 m je visok, 560 m dolg pri vrhu in 107 m v temeljih, na dnu širok 206, na vrhu pa 10 m. Gradivo: 100.000 ton jekla, 800.000 ton cementa in 3.000.000 ton agregatov. Ta velikan bo zaustavil Satlédž in zajezil 100 km dolgo jezero s približno 325 milijardami kubikov vode.

Kako te številke vznemirjajo, kako se zdijo neresnične ali prevelike, zlasti še, če jih primerjamo z nečim, kar nam je blizu in dojemljivo! Medtem ko sem si med hrumenjem Satlédža zapisoval te podatke, se mi je prikradlo v misel tisto strahovito razdejanje v Fréjusu (Francija), kjer se je lani podri jez in je vdrla voda iz jezera, ki ima skupno komaj 50 milijonov kubčnih metrov prostornine. Za tem jezom pa se bo nabralo 650-krat več vode.

Bakra bo hranila vodo in jo enakomerno vse leto ali pa po potrebi pošiljala k Nangalu in k namakalnemu prekopu. Razen tega bo omogočila proizvodnjo velikih množih električne energije. Na jezui gradijo dve centrali s skupno zmogljivostjo 900 megavatov. Tem fantastičnim številkam je treba dodati samo še eno, ki se po vsem tem ne more zdeti pretirana: graditev jezui in naprav bo stala 660 milijonov rupij oz. nad 900 milijard dinarjev.

SIMBOL VOLJE IN USTVARJALNOSTI

Dvanajst let dela na jezui Bakra, povezanih z izrednimi tehničnimi in gradbenimi težavami in z neverjetno

zahtevnimi delovnimi pogoji je bil za Indijo resna preizkušnja sli in možnosti. Zdaj pa lahko mirno rečemo, da je Bakra odprla zlato stran zgodovine, ki opisuje graditev in preobrazbo sodobne Indije. Dokler bo obstajala ta dežela, bo njen jez novi simbol hotenja in ustvarjalnosti tistih marljivih ljudi, ki so stoletja puščali neizbrisne sledove po vsej veliki indijski deželi — v Elori in Adžanti, v Tedž Mahalu in Džajpuru. Se več kot to! Bakra je postala v doletnem smislu novi Benares, kraj, kamor romajo ljudje z vseh koncev Indije. Tega ni težko dokazati.

Tisto nedeljsko jutro, ko smo iz Candigara hiteli proti Nangalu in Bakri, so bile ceste tako rekoč polne avtobusov. Naš šofer Ratan, ki je tudi sam iz Pandžaba, nam je z neprikritim ponosom razlagal, da se ti ljudje peljejo gledat »svoj jez«. Tudi od začele prihajajo. Avtobusi so polni. Zares — vsi peljejo proti Bakri.

Visoko v skalovju je na levem bregu Satlédža pod jezom urejen dohod, zraven pa terasa za obiskovalce. Tam je zelo živahno. Skupine nenehno prihajajo; množice ljudi, oči strmiijo v veličasten prizor. Zdaj teče

S P O T I P O A Z I J I

Satlédž čez jez, v njem je ob koncu monsuna mnogo vode, skozi odprline v njem ne more ta silni dotok. Turbine in generatorji so šele v montaži, Satlédž še besno in nekoristno zapravlja svojo moč. Jez je že 180 m visok in zlahka kljubuje vodni stihiji, kakor da se igra s curki vode, ki se prelivajo, kakor da uživa v penah in hršču, podobnem grmenju ob vnožju.

POPOLNA MEHANIZACIJA

Pravijo, da bo jez zgrajen leta 1961. Pospešjeje delajo, natančno po načrtu. Toda mar je to značilna silka gradbišča v Indiji? Kje je tista nepregledna množica delavcev, pravo mravišjišče ljudi, ki v košarah na glavi prenašajo zemljo ali malto, opeko in kamen? Obiskovalec, ki je vsjen takega prizora, ima ob pogledu na Bakro vtis, kakor da je vse prazno. Ljudi komaj vidiš in vendar je delo v polnem teku. Izvedeli smo, da sodejuje pri graditvi jezui in pri drugih delih 8000 delavcev, toda kje so? Povsem preprost odgovor: za stroji in okoli njih. Vse je mehanizirano do skrajnih možnih meja. Človeškega fizičnega dela tako rekoč ni več.

Za Indijo je to isto kot revolucija. Vsa gradbišča v tej deželi, vključno z velikimi državnimi poslopji v Delhiju so preplavljena z ročnimi delavci, povsod ugotavljate prenaseljeno deželo, tehnično zaostalo in nerazvito, Bakra je tudi glede tega nekaj novega, izjemnega. Stroji nadomeščajo ljudi! Preprosto dejstvo, ki bi človek v drugih deželah ne postal pozoren nanj, je tu izredno pomemben dosežek. Pa še kakšen! Kje drugje se najdete transportni trak, dolg 8 km, ki popolnile sistem pnevmatičnega transporta cementa iz posebnih vagonov do velikih mešalcev na vrhu hriba onstran reke, kje izpirajo, sortirajo in ohlajajo na pet stopinj vse leto sto tisoče ton gramoza, kje redno vhrizgavajo ledenomrzlo vodo v vse razpoke betonskega velikana? In še mnogo takih »kje«?

Napredek se je najbrž prav v Bakri uveljavil najmočnejše na indijskih tleh. Spreminjajo se navade in pojmovanja, razvoj preskakuje desetletja. Velikan Bakra kot vzor in pojem modernega časa je že prodrl tudi v zgodbe tiste starodavne Indije, ki živi na velikem področju nespremenjenega življenja prednikov. Nejeverno in strahoma pripovedujejo ljudje o čudu, ki raste na severu. Hkrati čedalje bolj verjamejo v to čudo.

Obiskovalec pripisuje Bakri velik pomen za to deželo, čeprav se zaveda, da pomeni ta jez za Indijo glede izboljšanja položaja in življenja ljudi morda le večjo kapljico za neizmerno jezo te zibelke človeškega življenja. Bakra pa zagotavlja deželi mnogo več. Na tem jezui se snuje tehnična revolucija, na njem se merijo sile in možnosti, na njem se uveljavlja tudi prava človeška revolucija. Ta jez je velik, uresničljiv poskus marsičesa, za čimer teži indijska družba.

INDIJA ŽIVI Z GRADITELJI BAKRE

Delo je pokazalo na Bakri največjo veljavo in najlepšo možnost, zato so na tem jezui tudi delovni odnosi na ravni, ki bi si ji želela marsikatera dežela. Indijec je postal na tem jezui pravi sodočni delavec, ki so mu zagotovljeni zelo dobri delovni in življenjski pogoji. Nihče se ne pritožuje zaradi mezd, stanovanja graditeljev jezui so dobra, zgradili so šole, organizirali brezplačni prevoz do vsakega izmed gradbišč, zagotovljeni so topli obroki itd.

Delavci množično prihajajo na Bakro, na jez, ki je postal mikaven cilj. Tam ni sporov z delodajalci, ni stavk. Indija daje svojim graditeljem najboljše in največ, kar premore. Živi in čuti z graditelji Bakre. Od njih mnogo zahteva in pričakuje. Dostoj je ni v njenih upih nihče razočaral, njen ponos je čedalje večji, bolj ko se blizajo gradbena dela na Satlédžu uspešnemu zaključku. To je ponos ljudstva, ki se krčevito osvobaja okovov preteklosti in zaostalosti ter z neizmerno radostjo pozdravlja porajanje novega na svojih tleh.

TEODOR OLIC

Suženjstvo v novi obleki

Portugalske kolonije so med najbolj mračnimi deli sodobne Afrike. Kakor v malokaterem delu »črne celine« se je v portugalskem kolonialnem cesarstvu ohranil kruti sistem popolne brezpravnosti, zaostalesti in bede, ki obsoja afriško prebivalstvo na suženjstvo v novi obliki in mu jemlje osnovne človeške pravice.

Formalno in teoretično so portugalske posesti v Afriki in Aziji sestavni deli zaokrožene celote, ki se imenuje portugalska država. Po lenih 134 in 135 portugalske ustave so vsa čezmorska ozemlja pokrajine, njihovi prebivalci pa portugalski državljani.

Količna utvara je to, spoznamo med drugim že po tem, da so neporugalskemu prebivalstvu vsilili posebne pogoje, če hočejo postati polnopravni državljani. Od njih zahtevajo starost nad 18

let, pravilno znanje portugalščine, imeti morajo določen poklic ali obrt, ki jim zagotavlja dovolj dohodkov za osebni obstoj in za vzdrževanje družine, ali pa posest, ki jim daje ustrezne dohodke, znati se morajo »pravilno vesti«, imeti izobrazbo in navade, nujne za uporabo javnopravnih in zasebnopravnih predpisov portugalske zakonodaje, ne smejo biti proglašeni za dezertarje glede na vojaško obveznost itd.

Ti številni pogoji pojasnjujejo, zakaj znaša odstotek afriškega prebivalstva, ki mu je priznan položaj portugalskih državljanov, samo 0,3. Po najnovejših uradnih podatkih so na primer v Mozambiku priznali to pravico le 4349 črnecm in 25.149 mešanecm, medtem ko sodi 5.646.957 afriških prebivalcev v kategorijo »neciviliziranih«.

Beseda poslušnost je med portugalskimi kolonizatorji zelo priljubljena. Ti ljudje so uveljavili vrsto ukrepov, da bi domačini spravili v gospodarsko težaven položaj in jih s tem prisilili k poslušnosti. Ker se velika večina Afričanov peča s kmetijstvom, so jim portugalske oblasti odvzele lastninsko pravico do zemlje. Domačini ne smejo imeti zemlje, če pa živijo v plemenskih skupnostih, smejo izkoriščati le določeno površino, tolikšno, kolikor se kolonizatorjem zdi prav in potrebno za minimalno ekstenenco. Posledica takšne politike: petina celotnega ozemlja Mozambika ali več kot polovica obdelovalnih površin je last majhnega števila portugalskih kolonov. Nad štiri petine površin v Angoli, kjer pridelujejo kavo kot poglavitni izvozni proizvod dežele, je v rokah priseljencev. Na otokih

San Tome in Principe so Evropejci lastniki skoraj vse rodovitne zemlje.

Domačinom jemljejo zemljo na razne načine, z nezakonitimi razlastitvami, nasilno, z izgoni Afričanov, z zaplenbo kmetijskih pripomočkov — namen pa je vedno isti.

Portugalske oblasti ne skrivajo, da pošljejo vsako leto okoli 400.000 Afričanov iz Mozambika na prisilno delo v rodezijske in južnoafriške rudnike, kar zagotavlja kolonialni upravi dotok deviz, ker ti delavci ne delajo zase, temveč za kolonialiste.

Prisilno delo povzroča vrsto socialnih motenj. Afričane premeščajo z enega konca dežele na drugega, celo z ozemlja na ozemlje, za daljši čas jih ločujejo od družin, včasih za vedno, silijo jih, da opuščajo dotedanji način

življenja, itd. Zato se zmanjšuje prirastek prebivalstva, stopnjuje se prostitucija, z njo narašča številov veneričnih bolnikov, zvišuje se smrtnost otrok.

Podobno kakor afriško prebivalstvo na vasi so v mestih, rudarskih in industrijskih središčih tudi delavci izpostavljeni brezobzirnemu izkoriščanju. Ne samo to, da delovni čas praktično ni omejen niti ni delavcem zagotovljena delovna zaščita, uvedli so celo rasno diskriminacijo v plačnem sistemu. Zato je zdaj teže kot kdajkoli doslej ostati gluhi za upravičeno zahtevo predstavnikov osvobodilnih gibanj v portugalskih kolonijah, naj svetovna javnost povzdigne svoj glas proti temu surovemu zatiranju in se zavzame za priznanje pravic do samoodločbe narodov, ki jih najdlje tepta kolonialni škorenj.

BOŠKO RAKIDŽIČ

ŠOLA 1965

Doba minulih štirih let je bila za naše šolstvo plodna, a ne tako zelo, da prihodnost ne bi mogla biti še veliko bolj. Nadaljevali bomo s tem, kar smo dosegli, samo da bo šolstvo v prihodnjem obdobju moralo kreniti po poti svojega razvoja z veliko večjimi koraki ter tako poskušati čimprej stopiti v štrc s celotnim družbenim in gospodarskim razvojem. Zato je lahko izhodišna misel našega programa za prihodnjih pet let na področju šolstva le-ta, da je še nadalje potrebno prilagajati sistem vzgoje in izobraževanja našemu družbenemu in ekonomskemu razvoju.

V osnovnem šolstvu so značilnosti dosedanjega razvoja uveljavitev šolske reforme, povečalo se je zanimanje družbeno-političnih organizacij za šolo, komune so v veliko večji meri vlagale svoja sredstva v te vzgojne ustanove, veliko bolj intenzivno in načrtno smo širili šolski prostor. Program za prihodnjih pet let pa predvideva, da se bo močno povečalo — za približno 2300 na leto — število učencev v osnovni šoli. Zaradi tega bo potrebno v prihodnjih letih zgraditi približno 66.000 kv. metrov novega prostora. Z boljšo organizacijo šolskega omrežja, z boljšimi učnimi metodami, z uvažanjem sodobnih učnih pripomočkov in seveda z veliko večjim številom učnih moči bomo morali doseči, da bo še veliko večje število učencev uspešno dokončalo osnovno šolo. Število teh, ki običje v petem, šestem razredu je še vedno preveliko. A čim bolj dosledno se mora uveljaviti načelo, da je le polna osemletna osnovnošolska izobrazba osnova za nadaljnje strokovno izobraževanje. Da bi lahko uresničili vse te načrte, predvideva program za prihodnjih pet let — v primerjavi s minulim obdobjem — sedemdesetodstotno povečanje sredstev, ki naj bi jih komune vložile v osnovno šolstvo.

Značilnost dosedanjega razvoja šol druge stopnje in strokovnega šolstva je v tem, da smo v glavnem ohranili »status quo«. Zato program za prihodnjih pet let predvideva pospešeno reformiranje šol te stopnje, postopno uveljavljanje zakona o finansiranju šol in s tem v zvezi še nadaljnjo decentralizacijo. Nekaj malega se je reforma že dotaknila gimnazije in učiteljskega, glavno reformo na teh dveh izobraževalnih ustanovah pa lahko pričakujemo v prihodnjih letih. V strokovnem šolstvu pa se bo v skladu z načeli Resolucije o strokovnem izobraževanju podredila vsebina in doba izobraževanja potrebam delovnih mest. Prav to pa bo v prvi vrsti naloga gospodarskih organizacij in ustanov — tako predvidevata že Resolucija in Zakon o finansiranju šol. Medtem ko naj bi učiteljska in gimnazijska še naprej vzdrževali v glavnem okraji, pa naj bi sredstva za strokovno šolstvo zagotovile gospodarske organizacije in ustanove. Po programu razvoja šolstva do leta 1965 naj bi se ta sredstva povečala za 70% v primerjavi z dosedanjimi.

Za razvoj višjega in visokega šolstva je značilna predvsem decentralizacija, reforma in uveljavljanje samoupravnih organov. Nagel razvoj gospodarstva in javnih služb, razvoj tehnike in uvajanje novih tehnoloških postopkov pa bo terjal čedalje večji priliv visoko kvalificiranih in specializiranih strokovnjakov. Zato ni čudno, da so naše naloge v prihodnjih petih letih prav na tem področju največje. Sedaj je sicer število višjih šol v republiki že doseglo številko štirinajst, v prihodnje pa se bo moralo to število povečati. Število slušateljev naj bi se samo na višjih šolah povečalo do konca leta 1965 za 270%. Tudi programe in učne načrte teh šol bo potrebno spremeniti in izpopolniti, tako da bodo te šole tudi v resnici dajale zaključeno izobrazbo in da bodo profili kadrov takšni, kakršne zahteva ta industrija in gospodarstvo. Del sredstev za razvoj teh šol bo sicer prispevala republika, doberšen del pa bodo morali zagotoviti okraji in gospodarske organizacije oziroma ustanove. V visokem šolstvu pa bomo morali še nadalje razvijati trostopenski sistem študija, sistematično uvajati izredni študij, predvsem pa doseči to, da Ljubljana ne bo več edino slovensko univerzitetno središče. Sredstva za visokošolsko ustanovo bo tudi v prihodnje v glavnem prispevala republika, za izgradnjo gospodarskih fakultet bo sredstva prispevala tudi zveza, delno pa bodo morale prispevati sredstva tudi politično teritorialne enote in gospodarske organizacije kot ustanove. V skupni vsoti pa naj bi se sredstva za višje in visoke šole povečala v prihodnjih petih letih za 159%.

Program in načrti za prihodnje obdobje so torej veliki. Končni uspeh pa je seveda odvisen od tega, kako bo rastla v prihodnjem obdobju ekonomska moč naših komun, kako bodo samoupravni organi znali zagotoviti sredstva za te šolske potrebe, kako bodo gospodarske organizacije znale najti tudi na tem področju svoje velike naloge.

B. S.



Manekenka v klubu. Toda, je res tako zelo drzno postaviti modno revijo v klubske prostore? V zagrebškem klubu Mladost pravijo, ne.

Asociacije na zagrebški motiv

Zagreb je tudi sicer živahno in razgibano mesto, a v poslednjem obdobju je njegova vitalnost še znatno narasla. In pravijo, da so k temu zelo pripomogli številni klubi. In že naše bežno srečanje s klubskim življenjem v tem mestu nas je prepričalo, da primerjave med Zagrebom ter med Ljubljano, Mariborom in Celjem, Kranjem ali pa katerikoli slovenskim mestom sploh ni moč delati. Za nas so klubi in klubsko življenje še vedno nekaj novega — seveda z nekaterimi nadvse častnimi izjemami, kot so Jesenice, Trbovlje — pri njih pa je to že nekaj, čemur lahko z vso upravičenostjo rečemo tradicija.

»Srednješolska mladina ima svoj osrednji klub, Mladost.«

»Učenci v gospodarstvu imajo svoj osrednji klub, Polet.«

Razen teh osrednjih klubov pa ima verjetno še kateri od mladinskih aktivov v Zagrebu

ZAGREB, V JANUARJU. SINOČI SE NAM JE KAR NA LEPEM ZAHOTELO, DA BI SI OGLEDALI MLADINSKI KLUB JOSIP KULUŠIĆ V OBČINI MEDVEŠČAK. BREZ PRAVEGA POVODA, TAKO REKOČ IZ GOLEGA FIRECA. A KO SMO GA ISKALI, SMO MIMOGREDE »ODKRILI« ŠE TRI DRUGE KLUBE. NE BILI BI MI, ČE SI SPOTOMA NE BI OGLEDALI SE TEH. BILI PA SO TI NAŠI SNOČNI OBISKI SVOJEVRSTNO DOŽIVETJE, PRAVA POPLAVA MISLI IN ASOCIACIJ NA DOMAČE, SLOVENSKE RAZMERE. ZA VSE, KAR SMO VIDELI, SE SICER NISMO OGREL, A Vendar smo si NA KONCU PRIZNALI, DA BI MARSIKAJ TEGA, KAR IMAJO ONI, IMELI LAHKO TUDI MI.

veda na — klepet. Ob tem pa se nam je vedno bolj vsiljevala tista stara misel, da smo Slovenci po značaju bolj zaprti vase in da zelo pogosto iščemo smoter svojega življenja za štirimi stenami domačega okolja. Morda pa so vendarle Zagrebčane klubi tudi zamikali, da so v njih, ali vsaj v nekaterih izmed njih, našli

v klubu. Naši klubi so vse preveč kulturniški in le malo organizatorjev pomisli, da naj bi v klubu kar najširši krog prebivalcev preživel tudi del svojega prostega časa.

S prostori in financami ni težav

Ze tolikšno število klubov vsiljuje misel, da v Zagrebu ni najtežja stvar dobiti primerne prostore. Zato se nehote vsiljuje malce pikra pripomba: pa vendar je stanovanjska stiska v Zagrebu večja kot v Ljubljani ali katerem drugem slovenskem mestu. In po tem, kar smo lahko sinoči videli, ima vsak zagrebški klub vsaj dva prostora, večina pa celo več. Skrivnost tega pa je v tem, da ima vsak ustanovitelj za seboj še dobre zagovornike in potem vsi toliko časa pritiskajo na občino, dokler ne pride ugodna odločitev.

Pri nas pa se pehajo za prostori samo Svobode — v zadnjem času se je začela ukvarjati s tem tudi SZDL — ki že tako v veliki večini primerov nimajo niti za svoje klasične oblike dejavnosti primernih prostorov. Da pa bi se zavzela za želje Svobode še katera od družbenopolitičnih organizacij in tako pomagala priboriti prostore, to je za nas že prevelika zahteva. O tem pa, da bi se v kateri izmed stanovanjskih skupnosti odločili nameniti nekaj prostorov za klubsko in družabno življenje — je bolje, da molčimo. Odgovor je namreč vedno enak:

»Skoda je, iz tega lahko naredimo stanovanje.«

A v vsem Zagrebčanov vendarle ne kaže posnemati. Razen osrednjega kluba srednješolske mladine so vsi zelo skromno opremljeni. Zato tudi v Zagrebu zaman iščeš tako lepo opremljenih prostorov, kot je to pri nas na primer v Velenju ali Kočevju in še kje drugje. Zares, pri tem raje ostanimo kar pri svojem.

Kot s prostori, tudi s financami nimajo Zagrebčani posebnih preglavic. V dokaz samo dva primera:

Proračun kluba stanovanjske skupnosti Josip Kulušić znaša za letošnje leto 1.300.000 dinarjev. Pravijo, da bodo ustvarili del sredstev sami. A drugo?

»A ostalo će dati stanbena zajednica i Socialistički savez.«

Proračun kluba Mladost pa se je v letošnjem letu povzpelo na 4 milijone. A kdo bo pokrtil te stroške?

»Naravno, gradski odbor Socialističkog saveza.«

Zanje je to nekaj povsem razumljivega. In prav bi bilo, ko bi tako bilo tudi pri nas. Sporazumeli smo se sicer, da mora komuna skrbeti tudi za državljane prosti čas. A prav ta skrb je za

zdaj še vse premajhna. Kajti ko govorimo o denarju in prostorih se po navadi vse ustavi. A sami sebi smo že zdavnaj dokazali, da brez materialne osnove tudi v kulturi in družabno-zabavnem življenju ne gre.

Kratko razmišljanje o programih

Vse razvitejšje zagrebške klube vodijo profesionalci. Njihova glavna skrb je program. Zato je razumljivo, da so temu primerno programi tudi pestri in bogati. A oglejmo si pobleže enega izmed njih, program kluba »Mladost«.

Ponedeljek: v zaporedju se vrstijo štiri tribune: tribuna mladih upravljalcev, tribuna mladih proizvajalcev, žurnal aktualnih dogodkov in tribuna, imenovana intimni razgovori.

Torek: program posvečen športu. Tekmovanja v šahu, namiznem tenisu. Ta dan so tudi v klubu medšolska tekmovanja.

Sreda: najprej pionirska tribuna, kjer znani zagrebški javni delavci pripovedujejo o sebi, svojem delu in svojih doživljajih. Nato tribuna mladih z enako tematiko.

Četrtek: glasbena tribuna. Vse program je posvečen samo glasbi. Gostujejo najrazličnejši solisti, orkestri.

Petek: klub zaprt. Sobota: V soboto zvečer — ples z zabavnim in družabnim sporedom.

Nedelja: Od 10. do 12. plesna matineja. Od 14. do 18. spet ples. Nato do osmih ples, potem do desetih zvečer spet ples.

To je samo stalni program. Če pa koga program ne zanima, lahko počne v klubu, kar pač hoče.

Ne bo težko ugotoviti, da je bil osnovni koncept pri sestavljanju tega programa: biti mora privlačen. Zato je seveda tem primerno atraktiven in senzacionalističen. Nič zato. Priznajmo si pa, da je v tem programu tisto, česar je v programih naših klubov še vedno premalo. Mi smo sicer namenili klube sistematično nemu estetskemu izobraževanju najširšega kroga prebivalcev, a s tem še ni rečeno, da v naših programih ne bi smelo biti malo več razvedrila in zabave. Tako kot bi lahko bilo v zagrebških malo več tega, čemur pravimo mi načrtno estetsko izobraževanje.

Ob tako pestrem programu pa se nehote vsiljuje misel, le kako jim je uspelo dobiti predavatelje. A oni zatrjujejo, da to pri njih ni težko. Verjetno za masten honorar?

»Ne, kdor predava ali gostuje v našem klubu, ne dobi honorarja. Če si lahko Ivo Robić na kateremkoli javnem koncertu napolni žepe kadar hoče prav z denarjem te mladine, potem lahko enkrat v mesecu tudi zastoj polje zanje.«

In tudi v tem bi lahko posnemali Zagrebčane. Res, da si prizadevamo povsod postaviti ekonomsko osnovo, a kultura in prosti svet kaj pa kdaj preneseta tudi kaj brezplačnega. Kot je že tolikokrat bilo in še tolikokrat bo.

BOJAN SAMARIN



V program mladinskega kluba Mladosti sodijo tudi stalne likovne razstave. Vsakih štirinajst dni je nova razstava. A na vseh je vedno precej obiskovalcev.

svoj manjši klub. — Pri nas pa še ni niti osrednjih niti manjših mladinskih klubov.

Vsaka terenska organizacija SZDL je v Zagrebu prenesla del svoje dejavnosti v klubske prostore. — Pri nas smo se začeli o tem šele pogovarjati.

»Ustanavljamo tudi prve klube v stanovanjskih skupnostih.«

— Pri nas je to samo velika želja.

Tako se ob tolikšnem številu klubov v Zagrebu nehote vsiljuje vprašanje, kaj je tisto, kar prebivalce tega mesta vleče v klube. Vzrokov za to je najbrže več. Verjetno se za tem skriva že njihova nagnjenost, da bi doberšen del svojega življenja prenesli izven družinskega okolja, da je tolikšna družabnost pogojena že z njihovim temperamentom. O tem nas še prav posebno prepričuje dejstvo, da se v večini klubov ne zgodi prav nič nenavadnega in da se je življenje v njih omejilo na šah, televizijo in se-

kraj, kjer lahko zadoste svojim osebnim interesom. Da so torej našli tisto, kar v naših klubih doberšen del ljudi še vedno samo išče. A podprimo to misel z njihovo pripovedjo:

»Mladinski klub stanovanjske skupnosti Josip Kulušić ima naslednje sekcije: namizno teniško, košarkarsko, odbojgarsko, avtomoto, šahovsko, fotosekcijo, radioamatersko, tehnično, pevsko, folklorno, ritmično, risarsko, tumburaško, ima svojo plesno šolo in šolo tujih jezikov. Razen tega pa še občasne prireditve.«

In priznati moramo, da je v tem klubu dovolj življenja, da lahko najde mlad človek svojega konjička. Tudi če dejavnost kdaj pa kdaj zabrede v vode poenostavljenosti.

Sicer ne gre za to, da bi sami sebi nekaj vsiljevali, da bi slepo presojali oblike dejavnosti, a nekaj je gotovo: pri nas še vedno preveč ozko gledamo na življenje

in prosvetnih društev». Zveza Svobod in prosvetnih društev Slovenije bo priredila letos republiško revijo odraslih amaterskih pevskih zborov 18. junija v Mariboru. Predvidevajo, da se bo udeležilo revije okrog 15 zborov iz vseh predelov Slovenije. Revija naj pomeni korak naprej od do zdaj običajne programske prakse, ko so zbori posegali največ po pesmih iz starejšje literature. Na letošnji reviji bodo zbori peli večinoma dela današnjih slovenskih in jugoslovanskih skladateljev. V tej oddaji pa boste lahko poslušali nekaj izbranih pesmi z lanske in predlanske revije amaterskih pevskih zborov in Kranju, pesmi Simonitija, Srebotnjaka, Arniča, Vrabea in Mihelečiča.

Ta teden bo televizija prinašala zanimiv program zlasti za športnike: V nedeljo 29. ob 15.30 bo evrovizijski prenos iz Zahodnega Berlina in sicer evropskega prvenstva v umetnem drsanju; v ponedeljek zvečer bo posredovala prenos revije na ledu z Jesenice; v petek ob 10.55 bo prenos mednarodnih smučarskih tekem iz Badgasteina, v soboto ob 13.55 pa zaključek lisih tekmovanj.

Posebej opozarjamo na poljudno-znanstveno televizijsko oddajo v četrtek ob 19. uri POPOPNI SONČNI MRK. Februarški popolni sončni mrk je v središču pozornosti v vsem svetu. Ta izredno redki prirodni pojav bo prenašala tudi jugoslovanska televizija in prek nje evropska televizijska mreža. V omenjeni oddaji pa bo naš znani astronom univ. prof. dr. Fran Dominik pojasnil nastanek sončnega mrka, kakršen bo nastopil 15. februarja ob 8.30 in bo še posebej izrazil v nekaterih krajih.

No, ob koncu naj vam še našteto nekaj zabavnih oddaj, ki vam jih je pripravila televizija za prihodnji teden: V sredo TV MAGAZIN ob 20.30; v četrtek bomo lahko sledili tekmovanju z Jesenice in oddaji POZNAS SVOJ DOMAČI KRAJ; sobotni večer pa bo prvi večer, ko bomo lahko poslušali prenos SAN REMO 1961. V INTERPRETACIJI NAŠIH PEVCEV.

RTV
ZA KLUBE

Kam se bo usmerila politika nove vlade ZDA pod vodstvom predsednika Kennedyja, to je nedvomno vprašanje, ki danes zanima ljudi tako po svetu kot pri nas. Njegovi oboji glede notranjega razvoja dežele in rešitve posameznih mednarodnih vprašanj, to bo predmet sobotnega (28. januarja) večernega pogovora za okroglo mizo na Radiu. K temu razgovoru so povabili nekatere ljubljanske novinarje. Pogovor za okroglo mizo je v okviru oddaje Okno v svet, ki je na sporedu ob 18.45.

Zopet vas moramo opozoriti na četrto predavanje o produktivnosti dela v radijski ciklični univerzi. Direktor Zavoda LRS za produktivnost dela tovarš Jože Zakonjšek bo tokrat govoril o splošno-ekonomskih in družbenih čimilitelj produktivnosti dela. All ste že poiskali človeka, ki bi v vašem klubu vodil po vsakem predavanju razgovor? Torej v sredo, po oddaji ob 18.45.

Od Britanske radiofonske družbe je Radio-Ljubljana prejel posnetek skladbe, ki jo bo predvajal svojim poslušalcem v četrtekovi oddaji ob 20. uri v svojem II. programu. To je zanimivo delo iz današnje angleške glasbene ustvarjalnosti, oratorij OTROK NAŠEGA CASA (A child of our time) enega najvidnejših angleških skladateljev, Michaela Tippetta. Oratorij ima 3 dele, skladatelj sam je napisal tudi besedilo zanj. Uglasben je za štiri soliste: sopran, mezosopran, tenor in bariton, zbor in orkester.

V petek ob 18.30 boste poslušali oddajo iz cikla »V dvoranih Svobod

Knjiga, ki izobražuje

SVETLA IZJEMA-
PRIRODOSLOVNE
VEDE

• Izobraževanje odraslih zajema vse širši krog ljudi. Vzporedno s tem naraščajo potrebe po primerni literaturi, zlasti taki, ki bi jo lahko v polni meri in z razumevanjem uporabljal tudi splošno in strokovno manj razgledan človek. Ali imamo danes dovolj poljudno pisane literature za različna področja izobraževanja — politično-ideološko, družbeno-ekonomsko, poljudno-znanstveno? Za katera področja nam najbolj primanjkuje tovrstnih del? Kje so vzroki, da se naši strokovnjaki izogibljajo pisanju poljudnih del iz najrazličnejših področij našega političnega, gospodarskega in znanstvenega življenja? Ali so založbe dovolj zainteresirane za izdajanje poljudne literature in ali je med njimi dovolj razvito sodelovanje, ki bi lahko privedlo do načrtnega izdajanja potrebnih publikacij?

Dovolite, da začnem kar z založbami. Pri nas se misli, da je leposlovje prvi konjček pri založbah, čeprav bi količjak površne statistike pokazale, da ga je manj ko tretjino; a če bi pobrskali po periodičnem tisku, ki je pri nas dokaj obsežno, ter nam domala vsega živijo subvencije, bi še suhe tretjine ne dobili za leposlovno periodiko. Iz uredniške prakse pri Mladinski knjigi bi lahko povedali, da nas je najmanj prizadeva izvirni leposlovni tekst; takšen tekst se vedno nekje napiše, se pravi, ga založba dobi na mizo, ne da bi ga naročevala, s čimer pa ni rečeno, da založba ne bi sodelovala z avtorji leposlovnih del ali da se ne bi pogovarjala z njimi o novih in o nastajajočih tekstih; prav pri tekstih za otroka in za mladino, kakor jih pri nas izdajamo, moremo povedati, da je slovenski pisatelj vedno čutil, da mora plačati svoj dolg tudi otroku. Isto moremo reči o naših likovnikih.

Za vse druge tekste, naj je šlo za politične, ideološke, družbenoekonomske ali najrazličnejše poljudnoznanstvene tekste, za vse takšno se je morala založba — enako je tudi pri drugih založbah! — boriti, jih naročevati in jih včasih tudi naravnost iztrgovati iz rok strokovnega, znanstvenega ali poljudnega pisatelja; svetla izjema tod bi bile prirodoslovne vede ter se moramo prav učenim močem na univerzi zahvaliti, da smo dobili in da dobivamo od njih poljudno literaturo. Vendar pa prirodoslovje še zdaleč ne more biti vse. Najbolj čutimo pomanjka-

nje poljudne tehnične literature, naj bo za šolarski svet ali za odraslega državljan, ki se danes izobražuje tako rekoč sam in na delovnem mestu. Naj mi prizadeti ne zamerijo, ali mislim, da tisti učeči kader, ki naj izobražuje, ne stori vsega, da se ni dovolj aktiviziral pri pisanju predvsem poljudne literature, ki bi naj izobraževala ali učenca v šolah ali državljana na delovnem mestu. Marsikateri šolnik bi več storil, ko bi pisal tako ali tako izobraževalno ali poljudno literaturo, s katero bi izobraževal tisoče, če ima količjak peresa, kakor pa stori kot predavatelj v šoli. Mislim, da bi kazalo o teh rečeh razmišljati in kaj storiti. Prav predavatelji na višjih šolah bi bili danes prvi poklicani, da začnejo razmišljati o pisanju literature, ki bi naj neposredno izobraževala.

Zatem bi morali misliti pri poljudni tehnični literaturi na sodelovanje z drugimi republikami; vendar pa je treba takoj povedati, da bi s tem problematiko lahko reševali le do neke mere; veliko več bi se dalo realizirati s skupnim tiskanjem nekaterih poljudnih del zaradi pocenitve.

Nadalje je treba povedati, da so nekateri naši strokovni pisatelji zapeti do tujih avtorjev — in tako se nam prav rado zgodi, da pri nas ni priporočena knjiga na priliko o atomistiki ali o aeronavtiki, čeprav se v svetu ponatiskuje — a pri nas bi naj bila že »od zadaj«. Znova kak strokovnjak odsvetuje prevod zelo poljudne tehnične ali prirodoslovne knjige, ker bi naj bili pri nas že naprej, pri tem pa pozablja, da imamo šole, ki nimajo najbolj enostavnih učnih pripomočkov.

Ne vem, koliko bi bilo pametno, da bi le ena založba izdajala tehnično ali poljudno-tehnično literaturo, ker bo sama kmalu prešla tudi na leposlovje, kakor se je takoj zgodilo pri neki naši tehnični založbi. Goto-vo je, da ima tehnična in poljudnotehnična ali znanstvena literatura za mladino poseben karakter ter se bo morala vselej nekje držati založb, ki tiskajo za mladino in za otroka.

Zatem je treba vedeti, da potrebuje iz-



Odgovarja IVAN POTRČ, poslanec
Ljudske skupščine Ljudske republike
Slovenije

dajanje vse takšne poljudne literature svoj čas ter da smo tod v velikih zaostankih in da moramo popravljati prečestokrat to, kar še ni bilo narejeno, a bi moralo biti. Samo redakcijska priprava šolarskega Mladega vedeža, ki izide te dni, je trajala dobra tri ali štiri leta, več ko leto dni trajajo zdaj že priprave okoli izdaje tehničnih omarič za pionirje — tod je tako, da je treba povsod orati ledino. No, in tu smo zdaj pri zadnjem poglavju, ki je gotovo najbolj zagatno — a to so naše tiskarne, tisti zavodi ali tista podjetja, ki bi naj razmnoževala poljudno literaturo. Tod zdaj naše tiskarne, ki imajo poleg starih strojev še dokajšen monopolni položaj, zapovrstjo odpovedujejo. Samo pri nas nismo letos mogli realizirati četrtnine programa, ali nismo mogli natiskati ca. 40 knjig, predvsem poljudnoznanstvenih. Predvsem se to čuti tam, kjer gre za tiske z visokimi nakladami. Še bolj pa naše tiskarne odpovedujejo pri natiskovanju količjak zahtevnejšega tiska, na priliko barvnega; a prav brez tega barvnega množičnega blaga si ne moremo zamišljati kvalitetnih in množičnih knjig za izobraževanje. Tiskarsko obrtništvo tod na hitro in na celi črti odpoveduje.

Zadnje poglavje, na katero bi pa hotel samo pokazati, pa je dragačja poljudne knjige in so subvencioniranja. Ustvariti bi morali take pogoje, da bi bila množična poljudna knjiga tudi vselej cenena in da ne bi smela nikoli postati komercialno blago. Ne moremo govoriti o tem, da knjiga množično izobražuje, kadar prodajamo matematično knjigo, ki je povrh tega še subvencionirana, po 950 dinarjev.

TA TEDEN
SMO IZBRALI

»Beg v verigah«

Da visoka stopnja civilizacije in visok življenjski standard sama po sebi nista nič brez zdrave družbene ureditve, da torej odnosov med ljudmi ne določa zgolj civilizacijska stopnja in standard, temveč da jih ustvarja boljše in bolj človeške predvsem napredna družbena ureditev — kaže primer ameriških črncev. V industrijsko najmočnejši deželi zahodne poloble, v ZDA, je doslej spodletel še vsak poskus — spomnimo se rasističnih izpadov v ZDA v zadnjih letih, spomnimo se Little Rocka! — da bi radikalno in enkrat za vselej odstranili iz miselnosti ljudi, ki sicer živijo v zelo ugodnih civilizacijskih pogojih, rasno razlikovanje. Kljub temu tisti, ki se zavedajo, kakšna sramota je rasno razlikovanje za ZDA, ne odnehajo v naporih, da bi premagali ta žalostni in neverjetno trdoživi ostanek novoveškega suženjstva.

Morebiti je prispevek k tem naporom tudi Kramerjev film BEG V VERIGAH. Ne vemo, ali je Stanley Kramer — v tem primeru producent in režiser — zavestno nastopil proti rasizmu ali je samo hotel napraviti s filmom kupčijo in nič več; objektivno je ta njegov film ostra obsodba rasnega razlikovanja.

To filmu uspe tudi zato, ker je umetniško pomembno delo in hkrati zanimiv, privlačen za najpreprostejšega gledalca, ki bo v njem iskal in našel samo razburljivo zgodbo o lovu policije na dva pobegla kaznjenca. — Torej: film, ki bo vsem všeč in ki vsem marsikaj pove.

-šn

Mozartov večer



Pravzaprav je bil to prvi — in menda tudi zadnji — izredni koncert Slovenske filharmonije v tej sezoni. Torej že na zunaj poseben, ki je skoraj nismo več vajeni. V slučaju namreč, da tak koncert vodi renomiran dirigent iz tujine. In to je bila druga — za marsikoga nemara tudi največja — privlačnost tega večera: dirigent Efreim Kurtz, glasbenik, ki ne »pretrese« z zunanjimi efekti in tega tudi noče, mož, ki se

zna ves (kdor je koncert že poslušal ve, da ta »ves« pomeni zelo, zelo mnogo!) podrediti izvajalnemu skladatelju in njegovi glasbi. Nemara za dirigentskim pultom Slovenske filharmonije še nismo srečali bolj skromnega glasbenika in prav gotovo smo bili le redko priča tako stilno izbrusenemu muziciranju. Koncert je bil namreč — in to je tretja privlačnost, posebnost in značilnost (vse obenem!) tega večera — posvečen dvem velikim Mozartovim delom: simfoniji v Es duru (št. 39) in »Requiem«.

Mozartov »Requiem« (in koliko je še takih odličnih del!) zaide k nam bolj poredkoma. Človek se pogosto vpraša, ali zaradi nerazumljive sramežljivosti ali zaradi butalske »pavovernosti«, saj v obeh primerih ne gre za načela, ki bi bila v kakršnikoli zvezi s socialistično kulturo. Vsekakor je bilo nujno in prav, da smo se po dolgih letih spet srečali z Mozartovim »Requiemom«! — Simfonijo smo slišali že večkrat: bila je ugodna ali obrobna točka nekaterih simfoničnih koncertov in smo jo po navadi »spregledali«. Zato pa je na tem večeru zrasla do svojih pravih, resnično velikih dimenzij. — Naj ob tej priložnosti opozorimo vse ljubitelje Mozartove umetnosti in sploh vse tiste, ki redno spremljajo koncerte Slovenske filharmonije ob radijskih sprejemnikih na ta resnično razveseljivi dogodek v letošnjem koncertnem življenju. Vredno ga je poslušati.

Na koncertu (18. januarja) so po svojih najboljših močeh sodelovali orkester in zbor Slovenske filharmonije ter solisti Zlata Gašperšič-Ognjanovičeva, Božena Glavakova, Miro Brajnik in Zdravko Kovač.

niska gledališča, kakorkoli že se je imenovala. Vojna leta so pomnila tudi konec katoliškega vpliva na repertoar Rokodelskega gledališča. Cas je pokopal tudi staro ime.

Naša doba je prinesla novo idejno usmeritev, ne pa tudi vsebinskega vzpona. Lahkotni žanr in nezahtevnost sta ostala še vnaprej domena povojnih sezon Obr-

niškega gledališča, kakorkoli že se je imenovala.

Leta pa so tekla. In prav v zadnjem času opažamo, da se v repertoarju Obrtniškega gledališča prevlada lahkotnosti za vsako ceno vse bolj krha. Polagoma prodirajo vanj zahtevnejši dramski teksti. Vodstvo gledališča opaža močne spremembe v sestavi občinstva. »Ta počasni, vendar zavestni priliv resnejših teženj pa obiska nikakor ne zmanjšuje, prej nasprotno,« so mi zatrdili ob srečanju. Uvrstitev Sartrovih »Nepokopanih mrtvecev« v letošnji program priča o dovolj vplivnih novih tendencah.

Razumljivo je seveda, da do prelomnice ne bo moglo priti čez noč. Ogibanje operetnosti in burkaštvu je pomenilo nekajletna prizadevanja, zato gre domnevati, da bo tudi uvajanje resnih gledaliških prizadevanj terjalo svoj čas.

Bilo je moje prvo srečanje z njimi. Z njimi, njihovo dediščino in tembolj z njihovimi pričakovanji. V letošnjem letu si obeta-ju ustanovitev kluba pri gledališču. In kasneje...

O načrtih nismo govorili. Ob obilici dela je najbrž težko govoriti o načrtih. Razmišljal sem sam. Morebiti bo kazalo kdaj v bližnji prihodnosti pretehtati, ali bi Obrtniškega gledališča — če se bo še vnaprej imenovalo tako — ne kazalo »specializirati«. Z uprizarjanjem nekaterih izvirnih slovenskih del in z obujanjem starejših bi si moglo ustvariti ugled ter si poiskati mesto, ustrezno sodobnim težnjam kulturnega življenja.

V. KONJAR



Iz uprizoritve Linhartove »Zupanove Micke«

Hiša, stara devetdeset let

Bilo je moje prvo srečanje z njimi.

Lahko bi ostalo zelo formalno. Vabilo, ki sem ga prejel, je sporočilo: »Vabimo Vas na jubilejno predstavo Linhartove Zupanove Micke v Obrtniškega gledališču na Komenskega ulici 12.« Poteka namreč devetdeset let, kar je v nekem majhnem deželno-glavarskem mestu po imenu Ljubljana zaživela dramska skupnica, v katero so bili vključeni slovenski rokodelski pomočniki. Ker je bila ena prvih iger, ki so jo igrali pred ljubljanskimi meščani svojega časa, prav Linhartova komedija, bodi jubilejna predstava spoštljiva obnovitev te starodavne dvodejanske! Lahko bi se torej hladno odzval vabilu, obiskal jubilejno predstavo, z nasmehom spremljal njen potek in se po poldrugi uri spet poslovlil od dvorane in odra, kjer živi in diha že dolga desetletja to vseskozi amatersko gledališče.

Amatersko? — sem pomislil. Letos predviden porast vseh naših vedenih postavk. Pri vsem tem tedaj ne gre več za amatersko igralsko družbo, ki nastopi, kar ji je za nastop pač pripravljeno. Tu je potrebno nepretrgano delo, potrebno je redno obiskovanje vaj in potrebna je naposled izglajenost vsakega posameznika, saj sicer umetniški svet odkloni uprizaritev.

Vse to me je napotilo, da svojega prvega srečanja z njimi nisem vzel formalno ali dolžnostno. Nekajkrat sem prišel k njihovim vjam, ko Zupanova Micke še ni bila izpiljena in ne zrela za na oder. Vaja se je zavlekla: Temu ali onemu se je mudilo. Ni še večerjal, urin kar zalepa se je že pomikal proti dekletu. Razen tega je zjutraj zarana služba. Noč po spet kratka. Toda režiser čuti, da je potrebno ponoviti nekatere najbolj neizdelane scene v drugem dejanju. Jubilejna predstava je pred vrati. Jutri bodo v dvorani sedeli člani umetniškega sveta in odločali, ali sme igra na oder ali ne. Torej ni druge izbire, kot da žrtvujemo najmanj še eno uro časa.

Zato je uspeh ob predstavi tem dragocenejši zanje. Vrsta pred blagajno je dokaz in zagotovilo, da časa niso trošili zaman.

»Vseeno pa,« mi je potožil predsednik upravnega odbora

Obrtniškega gledališča, »bi lahko naredili še veliko več, ko bi nas kdo izdatično podprl. Velikokrat se je zgodilo, da so obiskovalci negativno ocenili naše predstave, imeli pa ni pomislili, da nismo imeli denarja za nakup primer- nih kostumov ali za spodobno izdelavo kulis. Včasih je človeku kar hudo, ko mora s igralcem ravnati kot z disciplinsko vezanim uslužbencem, dati pa mu ne more ničesar.«

Glavni igravec v Zupanovi Micke je dijak. V dneh zimskih počitnic je odpotoval domov, iz Ljubljane. Ker bo v tem času igra ponovno prišla na oder, se bo moral za en večer pripeljati od doma. Bil sem poleg, ko je prišel prosit, da bi mu plačali vožnjo vsaj v eno smer. Nobe-nega pogoja ni stavljal, zgolj prosil.

Amaterizem je ohranil svoje svetle strani.

A vseeno je čutili, da prihaja prav v tem času do prelomnice, kot je še niso doživeli.

Sprehod v zgodovino starodavnega Rokodelskega gledališča bo pokazal, da je sicer vrsto let in desetletij po svojem nastanku opravljalo dovolj pomembno kulturno poslanstvo, saj je bilo ob enem z Levstikovim nekoliko starejšim Dramatskim društvom noselec slovenske gledališke besede; morebiti ne bo pretirano reči celo: ena izmed trdnjav slovenstva in narodnostne zavednosti. Vpliv katoliških aktivistov je bil kajpak nujen, a vse kaže, da stvari ni bil v škodo: vse sile so bile posvečene ohranjanju slovenske narodnostne zavesti. Ni šlo za umetniške dosežke, pač pa za narodnoubuditeljsko aktivnost. In v takih okvirih je bilo sodelovanje nekaterih znanih pisateljev, med njimi Finžgarja, ter nekaterih kasnejše pomembnih igralcev, na primer Verovška, Rasbergerja, Danila in Nučiča, najlepši dokaz za tedanje

Veliko zaupanje elektronskim očem

NAGEL PRODOR DOMAČE
INDUSTRIJSKE TELEVIZIJE

Uporabne možnosti industrijske televizije smo že preizkusili za kontrolo proizvodnje v prometu, v veleblagovnicah, v predavalnicah, v gledališču in še marsikje — S proizvodnjo naprav za industrijsko televizijo se je kolektiv IEV v Ljubljani uvrstil med redke evropske tovarne, ki delajo na tem specialnem področju elektronike

Med pošto, ki prihaja v ljubljansko podjetje Industrija za elektroreževe, je vse več pisem, v katerih razna podjetja sprašujejo, ali bi lahko nabavila opremo za tako imenovano industrijsko televizijo. V proizvodnih obratih IEV le s težavo spremljajo to modernizacijo našega dela in vsakdanjega življenja, ki jo osnujejo naši kolektivi na raznih področjih gospodarstva in našega življenja. Zda je sicer na tekočem traku nekoliko večja serija naprav za industrijsko televizijo, vendar nečje povedati njihovih števil, da ne bi bila še večja zmeda med ponudbo, ki sicer raste, in povpraševanjem, ki raste še hitreje!

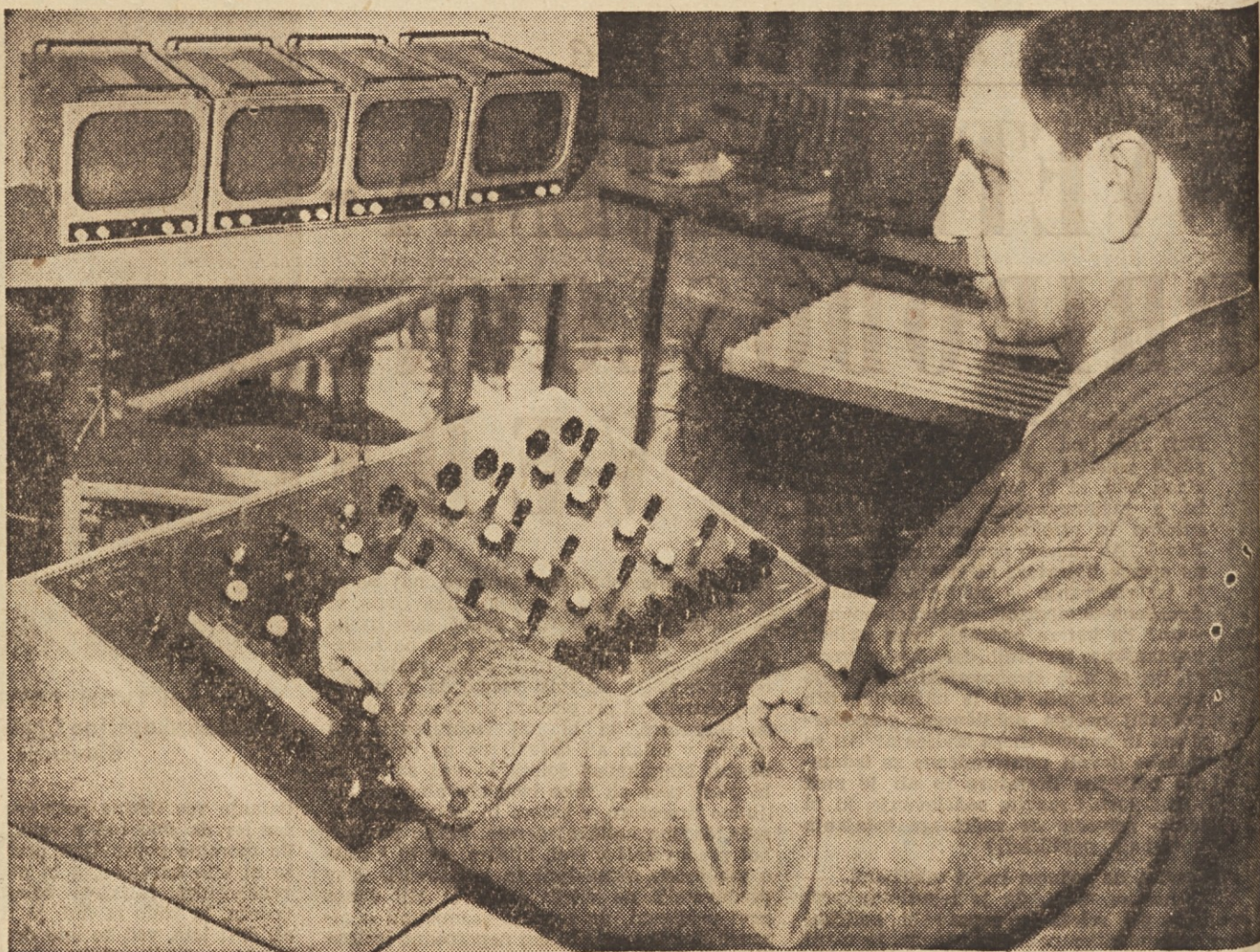
Ko prehaja od laboratorijskih poskusov za industrijsko televizijo na

lips, potlej pa že celo strokovnjaku zmanjka sape in ne ve naštevati naprej. Kako naj predstavimo vsa ta področja gospodarskega in javnega življenja, na katera se pri nas vse nagleje širi nadvse praktična industrijska televizija?! Težko je namreč začeti z opisovanjem njene vloge, ne da bi prizadeli njen pomen na nekem drugem področju. Zato pobjskajmo po arhivu uporabnosti industrijske televizije kar križem kražem, a vendarle tako, da nam bo njen pomen čimbolj na dlani.

TV IN UGOTAVLJANJE ZLIH NAMER

Prav gotovo ste bili že v samopostrežni trgovini ali v kaki veliki veleblagovnici. Prav gotovo ste pošteti in tudi v največjem trgovskem vrvežu ne ne bi izkoristili prilike in ne bi prijeli predmeta, ki ga niste plačali, za nič na svetu. Toda v vseh takih trgovinah morajo biti — in tudi so — ljudje, ki posebej pazijo na one, kako bi rekli, drugačne vrste ljudi. Pazniki pa nikoli niso imeli tako zlikane mimike, da jih človek ne bi opazil. In zato je včasih nakup v takih trgovinah še nekoliko neprijeten. Tega se v naših blagovnicah tudi zavedajo. Zagrebški trgovci so na primer že delali poskuse z industrijsko televizijo; nevidna snemalna kamera je opazovala kretanje kupcev, poštenih in nepoštenih. Oni, ki je pazil, pa je lahko njihove namere in morebitna zla dejanja zagledal na sprejemniku...

Zaradi te praktičnosti industrijske televizije se že mnoga trgovska podjetja zanimajo zanjo. Konstruktorji in proizvajalci v domači tovarni so jim na



Ob komandnem pultu pred televizijskimi sprejemniki

voljo, toda s prošnjo, naj bi industrijsko televizijo uvajali predvsem tedaj, ko gradimo, urejamo in opremljamo nove lokale, samopostrežne trgovine in veleblagovnice. Takrat bo njihovo delo lahko najlažje, najceneje in hkrati tudi najbolj učinkoviteje.

Zanimivo področje industrijske televizije je tudi verifikacija dokumentov v denarnih zavodih. Marsikdaj je treba preverjati podpise na čekih in drugih aktih, ki imajo najtesnejše zveze z gibanjem gotovine, toda dokaj srednjeveško je videti, ko mora bančni uradnik zapreti okence pred nosom prinašalca dokumenta in oditi v bančni arhiv podpisov. Če ima zraven sebe snemalno kamero, lahko to enostavneje, lepše in hitreje opravi z uslužbencem v arhivu podpisov, ki preveri došli podpis, viden na TV sprejemniku, z arhiviranim podpisom.

Prav to daje industrijski televiziji še večji pomen, to dejstvo, da je enako

uporabna pri statičnih in tudi povsem dinamičnih dogajanjih.

BREZSKRBN VODJA LUŠKEGA DVGALA

Zamislite si delovno mesto vodje žerjava kjerkoli že, denimo v luki. Dokaj visoko je nad krajem, kjer se dogaja dejansko delo. Vodja žerjava težko vidi povsem natančno, kako kljuka na jekleni vrvi dvigalove ročice prijema tovor. Če na to delovno operacijo usmerimo snemalno kamero industrijske televizije in damo vodji žerjava v njegovo kabino sprejemnik, bo zanesljiveje in tudi varneje dvigal tovore!

V hidroelektrarni Jablanica imajo n. pr. v orjaški pregradi tako imenovane merilne kanale z instrumenti za razne statične in druge meritve. Vsak dan so se morali delavci spuščati nekaj deset metrov globoko do merilnih in-

strumentov, dokler se v elektrarni niso domislili, da bi jim lahko pomagala industrijska televizija. S kamero je namreč moč snemati instrumente v jaških in prenašati podatke vsakokratnih merenj na zaslon sprejemnikov.

Industrijska televizija je izdaten pripomoček v prometu na močno prometnih križiščih. S kamerami IEV so že snemali dogodke na križiščih v Zagrebu, pa tudi v Ljubljani, in jih prenašali prometnim miličnikom, ki so tako s pomočjo slike na zaslonu lahko tudi od daleč ukrepali enako učinkovito — najbrž še bolj preudarno — kakor če bi bili sami na križišču.

V prometu je še posebej zaželeno, da oseba, ki s svetlobnimi signali usmerja potek prometa, z enega samega oddaljenega mesta nadzoruje promet na več prometnih vozliščih hkrati. Na križišča namestijo snemalne kamere. Njihove slike posredujejo centru za urejanje prometa. Dežurni prometni miličnik, ki v centru opravlja službo, opazuje na več televizijskih sprejemnikih promet in ga ureja s svetlobnimi signali, z enostavnim pritiskanjem na gumbe pred seboj.

TV — KONTROLOR PROIZVODNJE

Važna je tudi uporaba industrijske televizije — v industriji pomaga še zlasti pri vodenju življenjsko nevarnih procesov v nuklearni tehniki in kemični industriji — v kontroli proizvodnje. V tovarni »Tomas« v Kopru uvajajo industrijsko televizijo na štiri pomembna delovna mesta, med drugim tudi na tekočem traku za montažo mopredov, pri velikih stiskalnicah itd. Te kamere bodo upravljali s posebnega komandnega pulta v upravni stavbi, da bi lahko vsak čas opazovali dogajanje in tempo proizvodnje na zaželenih krajih proizvodnega procesa.

Tak način kontrole omogoča učinkovito preprečevanje zastojev, na primer zaradi pomanjkanja materiala, tehnoloških težav itd. V industriji se vse bolj uveljavlja mnenje, da je bolje, če ima pregled nad celotnim delovnim procesom ena sama oseba ob televizijskih sprejemnikih, kakor pa bolj ali manj nezanesljiv in zapleten sistem kontrolorjev neposredno v proizvodnji.

Domači industrijski televiziji pa se obeta še večji in še hitrejši prodor v neposredno industrijsko prakso, ker pripravljajo v IEV zelo važno dopolnitev obstoječih naprav za industrijsko televizijo s pomočjo telekomand za nastavitve ostrine, zaslonke, nagiba kamere itd.

Se mnoge so uporabne možnosti industrijske televizije in še marsikje bi lahko srečali to področje televizije. Na ginekološki kliniki v Ljubljani, kjer so jo imeli menda med prvimi, posredujejo z njeno pomočjo težke operacije. V zagrebškem gledališču jo uporabljajo za nadzorstvo nad sceno itd.

Udomačila se je torej industrijska televizija pri nas, kakor so se že mnoge druge pomembne tehnične izboljšave.

V tehničnem pogledu je med običajno in industrijsko televizijo le malo razlik. Ena in druga pretvarja svetlobne vtise, ki sestavljajo določeno sliko, v električne sunke, jih ojačujeta in primerno oblikujeta, nato pa posredujejo televizijskim sprejemnikom, kjer se na zaslonih pred nami spet pretvarjajo v svetlobne vtise. Le-to je treba reči, da je uvajanje industrijske televizije v tehničnem pogledu zahtevnejše, to pa je le uspeh več, ki so ga dosegli domači pionirji te nadvse uporabne televizijske tehnike.



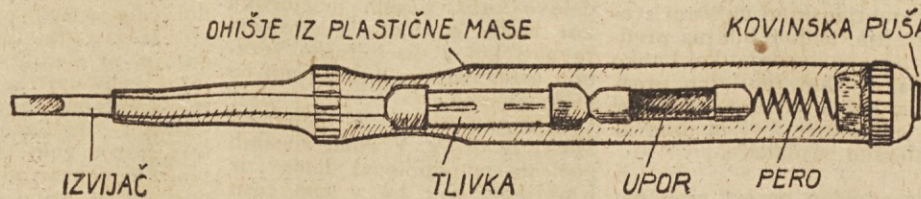
Industrijska snemalna kamera domače proizvodnje

serijsko, že domala industrijsko proizvodnjo naprav za industrijsko TV, vzbuja kolektiv Industrije za elektroreževe upravičeno veliko pozornost. Redka so namreč v Evropi podjetja, ki se ukvarjajo s to televizijsko specialiteto; imenitna so njihova imena, saj pomenijo sinonim za kakovost in vrhunsko obvladovanje tehnike. Industrijska televizija je na priliko specialno področje dveh nemških tvrdk »Grundig« in »Fernseh«, take izdelke nudi tudi francoska tvrdka »Thompson-Houston«, ki je poznana pri nas po svojih dobavah radijskih postaj za našo radiodifuzno službo, na tem področju dejavnosti ima sloves tudi tvrdka Phi-

Danes je večina naših gospodinjstev že tako opremljena z različnimi električnimi pripomočki, da je že kar nujno, ko bi se oskrbela tudi s primernim orodjem za popravila. Tu mislimo tudi na pripomočke, ki nam bodo omogočali v električnih inštalacijah odkrivanje napak in motenj in ki nas bodo hkrati tudi varovali pred električnim tokom. Takšen pripomoček je predvsem tako imenovani indikator električne napetosti, ki je vgrajen v prozoren ročaj izvijača, toda tako, da ga lahko uporabljamo kot instrument in izvijač. Na našem tržišču dobimo takšne indikatorje toka, ki so izdelani v obliki nalivnega peresa, ali pa takšne, ki imajo poleg izvijača še druge praktične vložke (kot so kovinska ost in sveder) in jih zato prodajajo v posebnih etujih iz plastične mase.

VSAK JE LAHKO SEBI ELEKTRIČAR

Hišnih popravil se ne bomo bali, če bomo imeli indikator s tlvko



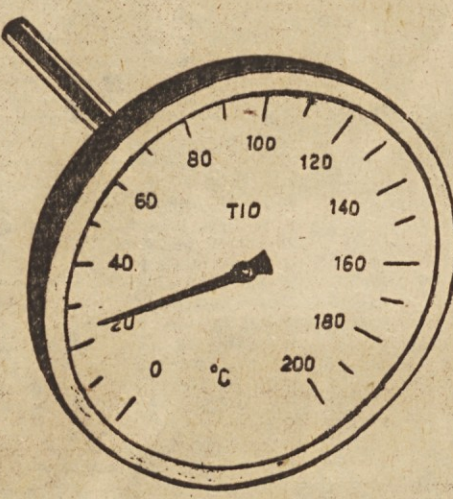
Indikator električnega toka v prerezu

V takšen izvijač je vdolana mala tlvka, ki je na eni strani vezana s kovinskim delom izvijača, na drugi strani pa preko električnega upora s kovinsko pušo. Če izvijač vdenemo v pušo spojnice in se hkrati s prstom dotaknemo kovinske puše na koncu izvijača, bo tlvka zažarela v močni rdečkasti svetlobi, seveda le tedaj, če je puša v spojnici pod fazno napetostjo. Ako pa smo priključili izvijač na ničlovod, tlvka seveda ne bo zažarela. S to napravo torej lahko tudi točno določimo, katera puša v spojnici je pod napetostjo, t. j. katera je faza, a katera je ničlovod. S to napravo seveda lahko tudi ugotovimo, kje so napake v električni inštalaciji ali pa v električni napravi. Z njo se bomo vselej tudi prepričali, ali je kateri od vodnikov pod električno napetostjo — in se šele potem lotili dela.

Cena teh pripomočkov se giblje pri nas od 500 do 900 dinarjev, kajti v prodaji jih imamo več vrst. Njihova uporaba je lahko zelo dolgotrajna, posebno zaradi tega, ker je možno tlvke zamenjati. Na žalost pa moramo tu kritizirati naše uvoznike, ki kljub uvozu precejšnjega števila teh pripomočkov niso poskrbeli tudi za rezervne dele. Če so to »spregledali«, bi kazalo, da to napako čim prej popravijo.

Med vidne in zelo solidne domače proizvajalce bimetalnih termometrov se je uvrstila Tovarna industrijske opreme »TIO« v Lescan pri Bledu. Ta izdeluje bimetalne termometre s premerom 100 in 60 mm ter za področja do 100, do 125, 160, 200, 250, 315 in do 400 stopinj C. Predvidevajo seveda tudi izdelavo termometrov za merjenje temperatur nad 400 stopinj C.

Omenjeni termometri se zelo dobro obnesejo pri raznih industrijskih napravah, za hladilnike, razne vrste peči in sušilnic, za merjenje temperature prostorov, toplega zraka, pare, dimnih plinov kakor tudi za merjenje temperature v kotlih, boilerjih, za merjenje temperature raznih ležajev in podobno. Uporaba bimetalnih termometrov je do sorazmerno visoke temperature skoraj neomejena, saj jih sodobna merilna tehnika, ki je dejansko tudi osnova ekonomičnosti in racionalnosti proizvodnje, zares ne more prezreti.



uporablja. Potrebe po teh merilnih instrumentih so pri nas že tako velike, da proizvodnja domače industrije še nekaj časa ne bo zadoščala.

BIMETALNI TERMOMETRI

Če kovine segrevamo, se raztezajo; nekatere bolj, druge manj. Kovinski trak, sestavljen iz tankih slojev dveh kovin, ki imata različen razteznostni koeficient, imenujemo bimetalni trak ali kratko — bimetal.

Če segrevamo takšen bimetalni trak, se bo le-ta sprico neenakomernega raztezanja obeh kovinskih slojev postopoma usločil, in sicer na tisto stran, kjer se nahaja kovina z manjšim razteznostnim koeficientom. Pri ohlajanju se bo seveda usločil v nasprotno stran. Ko bi te premike s primernim zvodjem še povečali in jih našli na ravno ploskev, bi lahko dobili skalo temperature. Na tem principu so grajeni bimetalni termometri, ki jih danes množično uporabljamo pri raznih toplotnih, oz. hladilnih napravah, zlasti v industriji.

Bimetalne trakove je možno izdelati za docela različna temperaturna področja. Odlikuje se po svoji točnosti, veliki odpornosti in zanesljivosti delovanja. Zato jih industrija s pridom

V KREMLINU

V restavraciji je Olja izbrala jedi. Jedla sta rako, ki pa Ivici niso bili všeč. Prvič jih je jedel takoj pripravljene. Sladko in trdo meso mu ni ugajalo, vendar je jedel. Hkrati si je želel pečenko, celo goro mesa in pa žganje, takšno, kot ga je pil v Sarajevu pri Semžu. Namesto vsega tega pa je jedel divjačino in pil riling, sladkobno kislasto vino... Potem ko sta popila kavo in konjak, sta se vedla kot mlad parček v medenem tednu. Olja je bila vesela, duhovita in zanimiva. Za rako ga je stiskala, kadar se ji je zdelo, da ne bo tega nihče opazil. Ivica je bil zadovoljen in ponosen, naravnost blazen prvič v življenju.

Preden sta šla je odprla torbico, vzela iz nje črno listično in jo položila na mizo.

»Vzemite denar in poravnajte račun... Zdaj lahko brez ugovora... Mar nista eno?«

Nasmehnila se je in vstala.

XIII

Dolžnosti do policije je začel Ivica pojmovati kot postranski reč. V primerjavi z njegovimi izdatki, ki so naraščali iz dneva v dan, so bili dohodki od policije prava malenkost. Doktor Spiler je brez pripomb sprejel nepametna sporodila in malenkostne prilave, ki mu jih je Ivica dajal za policijo. Tisto drugo je bilo za oba poglavito. Kadarkoli sta se slišala, je policaj govoril o tistem drugem, kar bo »preprodal človeštvo«. Ivica ni ocenjeval njegove razlage, navsezadnje mu je bilo malo mar, ali so to prave besede, neume ali pametne, sodelovanje za tisto drugo mu je zagotavljalo dohodke, sprito katerih je živel udobno in zadovoljno.

V zanosu užitka, omočen bolj od strasti kot od alkohola, omamljen z belim praškom, ki ga je njuhal čedalje pogostje, založen z denarjem iz Oljinih in lastnih virov, ki so se zdeli neizprtni, se je Ivica povsem brez premisleka in odpora prepuščal novemu življenju. Olja, ki jo je Frieda vneto podpirala, mu ni dala časa za razmišljanje. Tako ga je prevzelo vse to, da je grdobilo ocenjeval kot eleganco in lepoto, razvrsteno pa kot višjo kulturno obliko.

Olja mu je vedno dajala svojo listnico, po navadi takrat, kadar je bila njegova prazna. Odpovedala je svoje klavirske ure. Medtem ko je bil Ivica na fakulteti, na sestankih protizidovskih skupin ali kje drugje, je Olja sedela doma in čakala nanj. Tako je vsaj zatirjala, na pa ji je verjel.

Redkeje sta zahajala v javne lokale. Njej niso bili všeč. Ivico je uvedla v skrivnosti, razporejene po zasebnih stanovanjih, v vili na Okrugljaku, Pantovčaku, na raznih koncih Zagreba, včasih pa sta se zabavala doma. Frieda je imela veliko smisla za organizacijo. Tudi ona je hotela v skrivne, izključne »establismane«, kakor jih je imenovala, in ki so bili opremljeni mnogo bolje kot najbolj razkošni javni lokali. Frieda ni hodila z njima, vendar sta jo pogosto srečavala tam. Vedla se je kot njuna dobra znanica, prijateljica ju je pozdravljala, sicer pa ni bila prav nič nadležna. Najpogostje sta jo videla v vili, kjer so med drugim igrali tudi na slepo srečo, torej v kubo, kakor so gostje v medsebojnih pomenkih označevali tisto skrivališče. Pokrovnitvi ali morda lastnik tistega kluba je bil neki ruski emigrant, ki so ga ogovarjali z gospodom generalom ali z gospodom grofom.

Olja in Ivica sta rada zahajala v »klube«. Ivica se je vdal igri na srečo z enako strastjo kot vsemu drugemu. Začel je, kakor je že navada. Nekega večera je bila v banki na igralški mizi visoka vsota. Ivica je igral

na vse. Dobil je. Tisti, ki je imel banko, je vstal.

»Popuščaj,« je rekel, »gospod ima več sreče kot jaz.«

Stopil je okoli mize in se Ivici priklonil. »Storite mi to veselje,« je rekel, »skupaj bi popila kozarec na vašo današnjo in na mojo prihodnjo srečo.«

Ivica je vstal in pogledal Oljo. Priklimala je, češ da ji je prav.

»Dovolite, da se predstavim. Industrijec Berg...«

Prilimek je izgovoril nerazločno, konec je skorajda pogoltnil.

»Predlagam, pojdemo v poseben salon.«

Ivica je mračno pogledal. Na čelu so se mu nabrale drobne gube. Industrijec ga je pazljivo gledal, Olja pa je šla naprej, kakor da je vse skupaj nič ne zanima.

»Nenadoma ste se spremenili,« mu je rekel industrijec.

»Motite se, gospod.«

Stopila sta v manjšo sobo, kjer je stala pogrbenjena miza. Srebro in svilen prt — vse se je kar bleščalo pod velikim lestencem z množico žarnic.

»Ne motim se, izraz na licu vas izdaja. Opazil sem ga, brž ko ste slišali moje ime. Nič vam ne zamerim, čimprej vam moram nekaj pojasniti. Moj prilimek zveni židovsko, pa nisem Žid.«

»Priznam, da to res rad slišim. Imam protizidovska načela.«

»Spoštujem tuja načela, vendar se mi zdi, da zagovorniki protizidovskih načel nečloveško pretravajo...«

Sedli so. Postregli so jim z dobrimi jedmi. Med Ivico in industrijecem se je razvila razprava, pravzaprav preprič, v katerega je Ivica vnašal ožen izkušenega agitatorja. Ni zagovarjal svojih stališč, nasprotno, trudil se je, da bi industrijca prepričal o napačnosti njegovih.

»Gospod,« je nazadnje rekel industrijec, »vi ste našel od glave do pete, da ga je kdo označil za nacista. Bil je presenečen, vendar se ni neprijetno počutil. Tudi sam je začel ugotavljati, da izhaja njegovo protizidovsko stališče iz lastnega prepričanja in da študent Ivica agitira proti Židom zavestno, ne kot plačan agent.«

»No, ali se ne strinjate s tem? Vam ni prav?« je Ivica skoraj izvalno vprašal industrijca.

»Čemu bi mi ne bilo prav? Posloven človek sem. Sicer pa, hm,« je rekel, »vedeva se kot zagrizena politika. Zraven naju pa se dolgočas tako lepa dama.«

»Hvala za kompliment,« je rekla Olja, »še bolj pa sem vama hvaležna, ker sta se nehala pričkati. Ne maram politiziranja, povejte nama raje kaj o tujini.«

»Prav rad, pred štirinajstimi dnevi sem se vrnil iz Nemčije.«

Najprej je industrijec govoril o življenju v evropskih vlemestih, potem pa je primerjal Pariz in Berlin. Trdil je, da imajo ljudje po svetu napačne predstave o francoskem glavnem mestu. Po navadi menijo, da so ženske tam najlepše in da je v Parizu največ možnosti za zabavo. To ne drži, je rekel. V Berlinu so lepote, ki jim po vsem svetu ni enakih. Nočni lokali so neprimerno bolj zanimivi, vsega tistega, kar človek doživi v berlinskih tajnih lokalih, pa si ne zna niti v sanjah predstavljati. Strokovnjaško, ne da bi postal nedostojen, je opisoval razvrstitev.

Ob slovesu so se prijateljsko razšli.

Plešasti človek z jajčasto lobanjo, šef nacistične vohunške službe v Zagrebu ali industrijec Berg, kakor se je Ivici predstavil,

je poklical doktorja Spilera k sebi. Sestanek je bil manj podoben pogovoru kot pa ukazovanju predstojnika podrejenemu. Zelo na široko je šef opisal svoje ugotovitve o Ivici, o njegovih lastnostih in političnem stališču. Doktor Spiler se je v vsem strinjal z njim.

»Fant je popolnoma zrel,« je govoril človek z jajčasto lobanjo. »Sinoči sva razpravljala. Ni vedel, kdo sem, tega mu tudi ni treba pripovedovati. Popolnoma je na naši strani. Izključujem možnost, da bi se pretvarjal. Eden naših stebrov lahko postane, je usposobljen za je treba za posebna dela. Klari bom dal vsa potrebna navodila. Nameravam ga poslati v Nemčijo. Studente izmenjujemo, najbolje bo, če gre tudi on s tako skupino, ne z zagrebško, temveč s katero drugo. To boste vi uredili. Izdali mu boste potni list za leto dni, potem pa bomo že videli, koliko časa bo ostal. Ko bo prišel v Nemčijo, se bo ločil od Jugoslovancev z izgovorom, češ da bo nekje na podeželju poiskal sorodnike svojih prijateljev. Povedali mu boste, da imate sorodnike v Dortmundu, dali mu boste pismo zanje. Pismo bomo seveda jaz pripravili. Tudi Klaro bomo poslali, da ji bo vedno na očeh.«

»Ali ste že dobili podatke iz Sarajeva?« je vprašal doktor Spiler.

»Za zdaj jih še nimam. Ze nekajkrat sem vprašal, pa so mi vselej odgovorili: nič posebnega. Večkrat sem ponovno naročil in

zagrozil, naj čimprej poročajo, sicer... No, naj bo to odgovor tak ali drugačen, kaj prida ne bo več spremenil, pa čeprav bi zasledil tudi kakšno pego.«

»Jutri mu bom sporočil,« je dejal doktor Spiler, »da šef protizidovske propagande zahteva od njega, naj gre za določen čas v Nemčijo. Ko bo tam, mu bo vse jasno. Kajne?«

»Odobravam.« Tako je rekel šef in vstal, kar je doktor Spiler razumel kot znamenje, da je razgovor končan. Tudi on je vstal, oba hkrati sta iztegnila desnico in pozdravila:

»Heil!«

XIV

V temnem kotu jezuitske cerkve je klečala v spovednici ženska v črni in z gostimi pajčolanom na glavi. Glavo je sklanjala, roke je imela sklenjene, vdano in spokorniško je poslušala izpovedniško šepetanje.

»Draga Klara, z zadovoljstvom vam sporočam, da je dovoljenje tu. Čez nekaj dni boste lahko šli domov. To ste si zaslužili. Odpočit si morate od alkohola in... No, in od drugih naporov. Bal sem se že, da bi moglo vaše sedenje življenje vplivati na vaše zdravje ali škodovati vaši dosedanjim iznajdljivosti, hkrati pa vam z obžalovanjem sporočam, da to pot ne boste zares na počitnicah, temveč vas bodo tudi tam čakale dolže

nosti. Vendar bom tako uredil, da boste nekaj dni prosti, da se boste naužili svežega zraka in prebili nekaj lepih ur v družinskem krogu.«

»Koliko časa bom ostala tam po službeni dolžnosti in kako dolgo na počitnicah?«

»Za zdaj še ne vem. Kakor sem vam že povedal, boste imeli zares dopust le nekaj dni, dolžnosti pa vas bodo spremljale vse tri mesece, dokler ne bodo ljudje odbrani in usposobljeni. Ne verjamem, da bi mogli drugi vse opraviti brez vaše pomoči. Tudi jaz pridem tja za nekaj dni. Videla se bova...«

»Ali lahko takoj odpotujem?« ga je naglo vprašala.

»Nikakor ne! Sele čez kakih deset dni.«

»Prosim vas, sporočite mi vsaj dva dni prej!«

»To se razume. Izvedeli boste, brž ko bo vsa dokončno določeno.«

»Ta primer niti ni bil tako težaven, kot me je utrudil.«

»Važen pa je. Potrebujem ljudi za vojaško področje. Povsod drugod je vse v redu, na tem področju pa smo še šibki.«

»Kaj naj navedem kot vzrok za svoj odhod?«

»Ker boste vi odpotovali prej, ne govorite o tem prvi. Počakajte, da vam bo on povedal, da se odpravlja na pot, prav ta trenutek pa izkoristite, češ da boste med njegovo odsotnostjo tudi vi kam šli, morda zaradi spremembe zraka. Nekam na deželo, v kak manjši kraj, kjer ne boste nikogar srečevali, kjer boste namesto šampanjca pili mleko in podobne reči. Paziti je treba na ljubosumnost. To bo presenečenje, ko pride domov... Natančna navodila dobite pred odhodom. Mislim, da ne bo posebnih zapletov, ker bomo doma položili karte na mizo.«

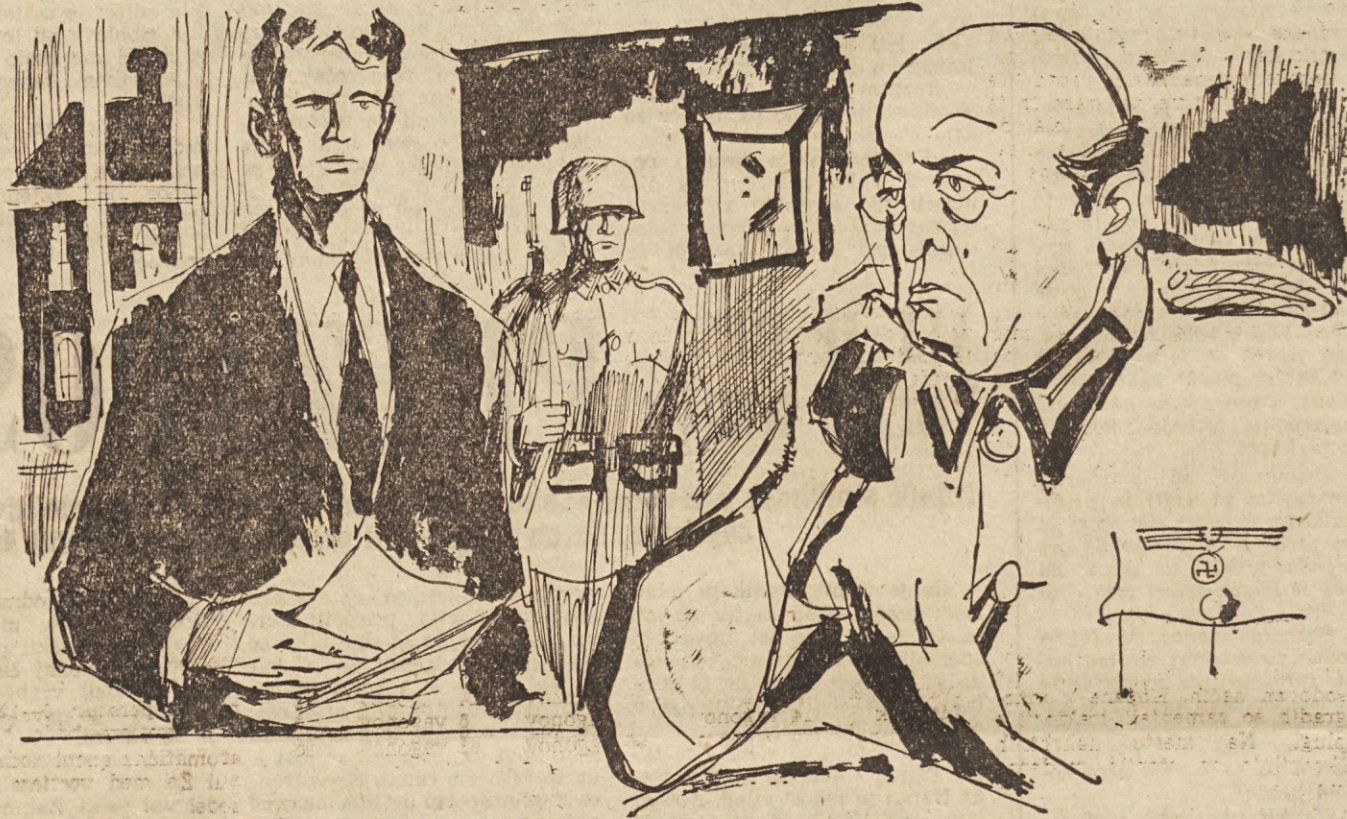
»Konec koncev je treba storiti tudi to,« je rekla ženska v črni.

»Tisti trenutek bo najbolj nevaren... Sicer pa ste dovolj spretni za take reči. Prepričan sem, da boste dobro opravili.«

»Se nekaj: ali bom potovala naravnost ali...«

»Potovali boste z letalom, da boste imeli kar največ časa za odhodi. S seboj boste vzele najnujnejše garderobo. Vse drugo bi bilo za tam preveč nevsakdanje, morda sumljivo. Če boste kaj potrebovali, si boste že tam kupili. Mislim, da sem vam za zdaj povedal vse. Na svidenje!«

Zenska v črni se je skromno prekrizala, vstala in odšla iz cerkve.



Spored RTV Ljubljana za teden od 30. januarja do 5. februarja 1961

PONEDELJEK

dne 30. januarja

5.00—8.00 Dobro jutro!
8.05 Giacomini Rossini — Otobino
8.15—8.45 Nekaj domačih
8.45—9.00 Reklame
9.00 Naš podlistek
9.20 Operne melodije
10.15 Od polke do rock'n'rolla
10.40 Zbor Madrigalistov iz Celovca
11.00 Po svetu jazz
11.30 Za otroke
12.00 Trio orgle Andreja Blumauerja
12.15 Radijska kmečka univerza
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk
12.45 Pianist Marjan Lipovec igra skladbe Milenka Živkovića, Iva Lhotke-Kalinskoga in Milojke Milojkovića
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Natko Devčić: Istrska suita
13.50 Zabavni ansambli
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 Popolninski koncert operne glasbe
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Sforjem na poti!
18.00 Sportni ednik
18.15 Slavni umetniki našega časa — Pianistka Edith Fernadi
18.50 Človek in zdravje
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Glasbeni varieté
20.40 Kulturni globus
20.55 Festival v Bergenu
21.00 Robert Schumann: Simfonija št. 3 v Es-duru, »Renska« W. A. Mozarta: Koncert za klavir in orkester št. 21 v C-duru — (solist Robert Casadesu) Modest Musorgski: Slike z razstave
23.05 Iz naših studiov
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

DRUGI PROGRAM

19.00 Od Apeninov do Urala
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Koncert violinista Dejana Bravničarja in pianista Leona Engelmana
20.30 Utrjuje svojo angleščino — 4. lekcija
20.45 Kvintet Art van Danga in kvartet Page Cavanaugh
21.00 Poljo Mahagonija
21.32 Velika mesta v noči

TOREK

dne 31. januarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
8.05—8.45 Nekaj domačih
8.45—9.00 Reklame
9.00 Naš podlistek
9.20 Operne melodije
10.15 Od polke do rock'n'rolla
10.40 Zbor Madrigalistov iz Celovca
11.00 Po svetu jazz
11.30 Za otroke
12.00 Trio orgle Andreja Blumauerja
12.15 Radijska kmečka univerza
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk
12.45 Pianist Marjan Lipovec igra skladbe Milenka Živkovića, Iva Lhotke-Kalinskoga in Milojke Milojkovića
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Natko Devčić: Istrska suita
13.50 Zabavni ansambli
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 Popolninski koncert operne glasbe
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Sforjem na poti!
18.00 Sportni ednik
18.15 Slavni umetniki našega časa — Pianistka Edith Fernadi
18.50 Človek in zdravje
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Glasbeni varieté
20.40 Kulturni globus
20.55 Festival v Bergenu
21.00 Robert Schumann: Simfonija št. 3 v Es-duru, »Renska« W. A. Mozarta: Koncert za klavir in orkester št. 21 v C-duru — (solist Robert Casadesu) Modest Musorgski: Slike z razstave
23.05 Iz naših studiov
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

DRUGI PROGRAM

19.00 Tri pripovedi iz Wagnerjevih oper
19.30 Radijski dnevnik
20.00 »Majhna revija«
20.45 Mednarodna radijska univerza
21.00 Može zlo trobento
21.15 Kitarist Johnny Smith
21.30 Pol ure na Škotskem

SREDA

dne 1. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
8.05—8.45 Nekaj domačih
8.45—9.00 Reklame
9.00 Naš podlistek
9.20 Operne melodije
10.15 Od polke do rock'n'rolla
10.40 Zbor Madrigalistov iz Celovca
11.00 Po svetu jazz
11.30 Za otroke
12.00 Trio orgle Andreja Blumauerja
12.15 Radijska kmečka univerza
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk
12.45 Pianist Marjan Lipovec igra skladbe Milenka Živkovića, Iva Lhotke-Kalinskoga in Milojke Milojkovića
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Natko Devčić: Istrska suita
13.50 Zabavni ansambli
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 Popolninski koncert operne glasbe
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Sforjem na poti!
18.00 Sportni ednik
18.15 Slavni umetniki našega časa — Pianistka Edith Fernadi
18.50 Človek in zdravje
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Glasbeni varieté
20.40 Kulturni globus
20.55 Festival v Bergenu
21.00 Robert Schumann: Simfonija št. 3 v Es-duru, »Renska« W. A. Mozarta: Koncert za klavir in orkester št. 21 v C-duru — (solist Robert Casadesu) Modest Musorgski: Slike z razstave
23.05 Iz naših studiov
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

DRUGI PROGRAM

19.00 Angleščina za mladino — 5. lekcija
19.15 Swing v filmu
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Joseph Haydn: Simfonija št. 98 v B-duru
20.30 Ruski tečaj za začetnike — 4. lekcija
20.45 Trikrat petnajst
21.30 Moderna pesma glasba

ČETRTAK

dne 2. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
8.05—8.45 Nekaj domačih
8.45—9.00 Reklame
9.00 Naš podlistek
9.20 Operne melodije
10.15 Od polke do rock'n'rolla
10.40 Zbor Madrigalistov iz Celovca
11.00 Po svetu jazz
11.30 Za otroke
12.00 Trio orgle Andreja Blumauerja
12.15 Radijska kmečka univerza
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk
12.45 Pianist Marjan Lipovec igra skladbe Milenka Živkovića, Iva Lhotke-Kalinskoga in Milojke Milojkovića
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Natko Devčić: Istrska suita
13.50 Zabavni ansambli
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 Popolninski koncert operne glasbe
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Sforjem na poti!
18.00 Sportni ednik
18.15 Slavni umetniki našega časa — Pianistka Edith Fernadi
18.50 Človek in zdravje
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Glasbeni varieté
20.40 Kulturni globus
20.55 Festival v Bergenu
21.00 Robert Schumann: Simfonija št. 3 v Es-duru, »Renska« W. A. Mozarta: Koncert za klavir in orkester št. 21 v C-duru — (solist Robert Casadesu) Modest Musorgski: Slike z razstave
23.05 Iz naših studiov
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

DRUGI PROGRAM

19.00 Angleščina za mladino — 5. lekcija
19.15 Swing v filmu
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Joseph Haydn: Simfonija št. 98 v B-duru
20.30 Ruski tečaj za začetnike — 4. lekcija
20.45 Trikrat petnajst
21.30 Moderna pesma glasba

PETER

dne 3. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
8.05—8.45 Nekaj domačih
8.45—9.00 Reklame
9.00 Naš podlistek
9.20 Operne melodije
10.15 Od polke do rock'n'rolla
10.40 Zbor Madrigalistov iz Celovca
11.00 Po svetu jazz
11.30 Za otroke
12.00 Trio orgle Andreja Blumauerja
12.15 Radijska kmečka univerza
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk
12.45 Pianist Marjan Lipovec igra skladbe Milenka Živkovića, Iva Lhotke-Kalinskoga in Milojke Milojkovića
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Natko Devčić: Istrska suita
13.50 Zabavni ansambli
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 Popolninski koncert operne glasbe
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Sforjem na poti!
18.00 Sportni ednik
18.15 Slavni umetniki našega časa — Pianistka Edith Fernadi
18.50 Človek in zdravje
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Glasbeni varieté
20.40 Kulturni globus
20.55 Festival v Bergenu
21.00 Robert Schumann: Simfonija št. 3 v Es-duru, »Renska« W. A. Mozarta: Koncert za klavir in orkester št. 21 v C-duru — (solist Robert Casadesu) Modest Musorgski: Slike z razstave
23.05 Iz naših studiov
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

DRUGI PROGRAM

19.00 Angleščina za mladino — 5. lekcija
19.15 Swing v filmu
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Joseph Haydn: Simfonija št. 98 v B-duru
20.30 Ruski tečaj za začetnike — 4. lekcija
20.45 Trikrat petnajst
21.30 Moderna pesma glasba

SOBOTA

dne 4. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
8.05—8.45 Nekaj domačih
8.45—9.00 Reklame
9.00 Naš podlistek
9.20 Operne melodije
10.15 Od polke do rock'n'rolla
10.40 Zbor Madrigalistov iz Celovca
11.00 Po svetu jazz
11.30 Za otroke
12.00 Trio orgle Andreja Blumauerja
12.15 Radijska kmečka univerza
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk
12.45 Pianist Marjan Lipovec igra skladbe Milenka Živkovića, Iva Lhotke-Kalinskoga in Milojke Milojkovića
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Natko Devčić: Istrska suita
13.50 Zabavni ansambli
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 Popolninski koncert operne glasbe
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Sforjem na poti!
18.00 Sportni ednik
18.15 Slavni umetniki našega časa — Pianistka Edith Fernadi
18.50 Človek in zdravje
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Glasbeni varieté
20.40 Kulturni globus
20.55 Festival v Bergenu
21.00 Robert Schumann: Simfonija št. 3 v Es-duru, »Renska« W. A. Mozarta: Koncert za klavir in orkester št. 21 v C-duru — (solist Robert Casadesu) Modest Musorgski: Slike z razstave
23.05 Iz naših studiov
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

DRUGI PROGRAM

19.00 Angleščina za mladino — 5. lekcija
19.15 Swing v filmu
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Joseph Haydn: Simfonija št. 98 v B-duru
20.30 Ruski tečaj za začetnike — 4. lekcija
20.45 Trikrat petnajst
21.30 Moderna pesma glasba

NEDELJA

dne 5. februarja

5.00—8.00 Dobro jutro! (pisan glasbeni spored)
8.05—8.45 Nekaj domačih
8.45—9.00 Reklame
9.00 Naš podlistek
9.20 Operne melodije
10.15 Od polke do rock'n'rolla
10.40 Zbor Madrigalistov iz Celovca
11.00 Po svetu jazz
11.30 Za otroke
12.00 Trio orgle Andreja Blumauerja
12.15 Radijska kmečka univerza
12.25 Sedem pevcev — sedem popevk
12.45 Pianist Marjan Lipovec igra skladbe Milenka Živkovića, Iva Lhotke-Kalinskoga in Milojke Milojkovića
13.15 Obvestila in zabavna glasba
13.30 Natko Devčić: Istrska suita
13.50 Zabavni ansambli
14.15 Jugoslovanske radijske postaje pozdravljajo slovenske poslušalce
14.35 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo
15.40 Naši popotniki na tujem
16.00 Popolninski koncert operne glasbe
17.00 Lokalni dnevnik
17.15 Sforjem na poti!
18.00 Sportni ednik
18.15 Slavni umetniki našega časa — Pianistka Edith Fernadi
18.50 Človek in zdravje
19.30 Radijski dnevnik
20.00 Glasbeni varieté
20.40 Kulturni globus
20.55 Festival v Bergenu
21.00 Robert Schumann: Simfonija št. 3 v Es-duru, »Renska« W. A. Mozarta: Koncert za klavir in orkester št. 21 v C-duru — (solist Robert Casadesu) Modest Musorgski: Slike z razstave
23.05 Iz naših studiov
23.55 Prijeten počitek!
24.00 Zadnja poročila in zaključek oddaje.

DRUGI PROGRAM

19.00 Angleščina za mladino — 5. lekcija
19.15 Swing v filmu

Razvoj Vinogradniškega gospodarstva Jeruzalem – Ormož

Pretekli so že trije meseci, odkar so utihnil klopotci in pesem trgačev v vinogradih Vinogradniškega gospodarstva Jeruzalem-Ormož. Gospodarstvo leži v osrčju Slovenskih goric in prideluje sama sortna in kvalitetna vina.

Ob letošnjem zaključku leta je kolektiv vinogradniškega gospodarstva polagal račune o opravljenem delu in kakor mnogo drugih kolektivov ugotovil, da so lanske proizvodni uspehi več kakor zadovoljivi.

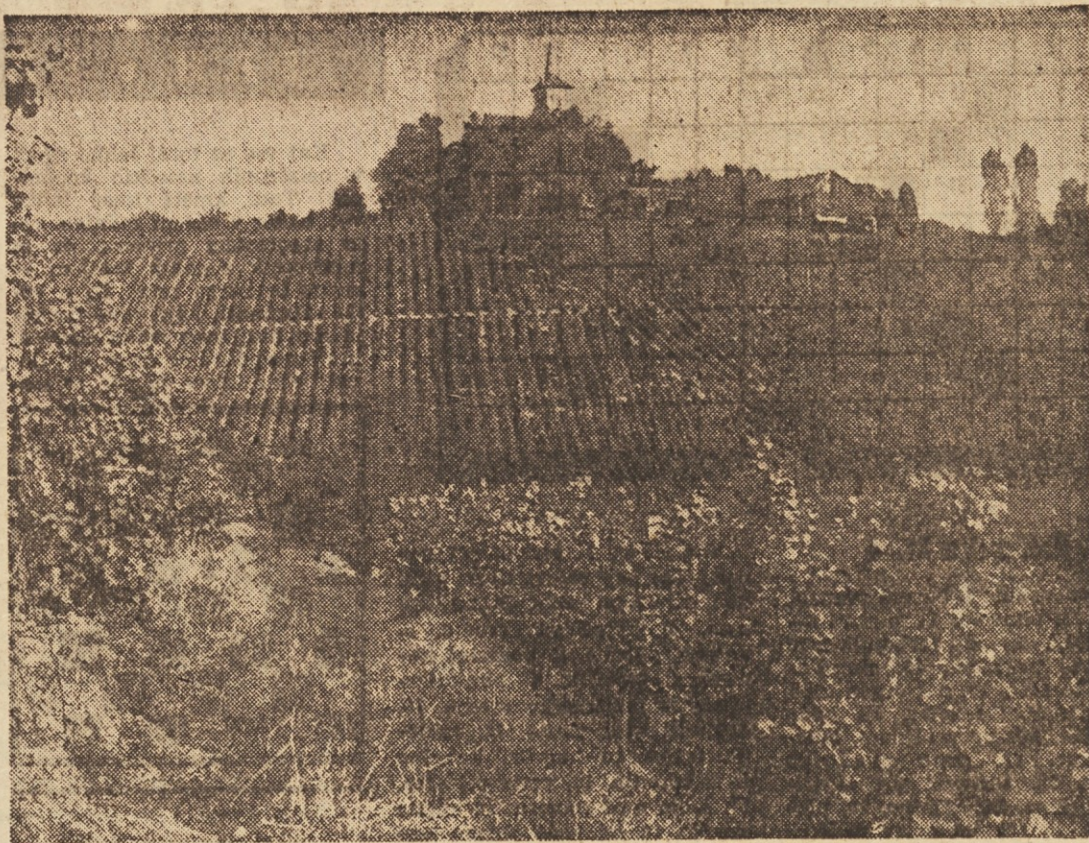
Poglavitna dejavnost gospodarstva je vinogradništvo. Tržav imajo precej, predvsem pri vpletanju. Ker nimajo centralne

na drevesa, na ostalih površinah pa srednjedeblna, to so predvsem jablane: jonatan, krivopcelj, koksoranzna reneta ter rdeči in rumeni delišes. Tudi v tej veji so dosegli zavidne uspehe. Vsako rodno drevo da 92 kg jabolk, skupni pridelek pa znaša 1515 ton jabolk različnih vrst.

MODERNA 400-VAGONSKA KLET

Iz statističnih podatkov je razvidno, da je to vinogradniško področje v pogledu predelave vina zelo zaostalo za drugimi vinogradniškimi področji v državi. V Dalmaciji predelajo v sodobnih kletih 30 do 40 odstot-

teta vin bo znatno boljše in kar je najvažnejše, standardna. V tej kleti bo grozdje predelano na sodoben način in ga bo mogoče z moderno kletarsko tehnologijo pripraviti v visokokvalitetno vino. Z ozirom na konkurenco in sedanji položaj kvalitetnih vin na svetovnem tržišču je bilo gospodarstvo prisiljeno prodajati mlada vina, zato njih izredna kvaliteta ni prišla do izraza. Stanje vinske trgovine terja stekleničenja visokokvalitetnih vin, kar pa zahteva novo vinsko klet, ki bo zagotovila možnosti nege in stekleničenja vin. Gradnjo nove kleti pa



TEMELJ-

MODERNA KLET

vinske kleti, morajo vpletovati vino kar v 26 kletih, ki so raztresene po okoliških vaseh. Te kleti so neprimerne, stare in je treba mnogo skrbeti in dela, da obdrži vino svojo kvaliteto, saj je razen slabih kleti slaba in stara tudi posoda, v kateri hranijo vino.

Tudi s predelavo grozdja imajo velike težave. Grozdje stiskajo v 55 lesenih stiskalnicah, ki so stare več kakor sto let. Način stiskanja je zastarel, zato je izplen manjši, kvaliteta pa nekoliko slabša.

VINOGRADI, VINOGRADI, VINOGRADI...

Posestvo ima 557 ha vinogradov, od tega je rednih le 400 ha. Ostala zemljišča so obnovljena ali pripravljena za obnovu. Do sedaj je bilo obnovljenih 180 ha vinogradniških površin. Trs od trsa je v predpisani razdalji, namesto nekdanjih kolov pa daje trsu oporo žica. Vse te vinograde obdelujejo mehanizirano, na sodoben način. Kopače v vinogradih so zamenjali traktorji s plugi. Na mesto nahrbtnih škroplilnic so stopile moderne motorne škroplilnice. Ta način obdelave vinogradov je popolnejši in hitrejši.

Gospodarstvo želi, da obnovi čimveč svojih vinogradov. Zato so izdelali elaborat za obnovu nadaljnjih 300 hektarov. Elaborat je bil predložen Investicijski banki v Beogradu, kjer čaka na potrditev. Če bo potrjen in delo opravljeno, bo imelo gospodarstvo obnovljenih več kakor tri četrtine vinogradov.

PROIZVODNI POSKUSI

Gospodarstvo se bavi tudi s proizvodnimi poskusi za visoke hektarske donose. Te poskuse so opravili na več parcelah: za šipon na parcelah v Jeruzalemu, Brebrovniku, Strmcu in Strežetini; za laški rizling v Jeruzalemu, za sauvignon pa v Jeruzalemu in Cerovcu. Izredne uspehe so dosegli v Brebrovniku, kjer so na 3,639 ha pridelali 68.085 kilogramov, v Strmcu pa na 1,503 ha vinograda kar 36.153 kilogramov grozdja. Proizvodna (lastna) cena je bila pri teh poskusih minimalna, saj je znašala samo 25–30 dinarjev za kilogram potrganega grozdja. Poskusi so vezani na strogo kontrolo in pravilno obdelovanje. Predvsem je važno pravočasno in zadostno gnojenje, okopavanje, škropljenje in trganje. Poskusni nasadi so bili pred trgatvijo komisijsko pregledani. Ugotovljeno je bilo, da so vsi v zelo dobrem stanju, da so zdravi, brez znakov kakršne koli bolezni. Le parceli v Cerovcu in Ivanjkovcih sta bili po toči poškodovani. V dobi zorenja je grozdje zaradi slabega vremena precej gnilo, zato je bil pridelek 15–30% manjši, kot bi bil sicer. Na splošno se lahko kolektiv z doseženimi uspehi pohvali, saj so rekordni.

SADOVNJAKI

Tudi pridelek sadja je bil lani zelo zadovoljiv. Gospodarstvo ima 230 hektarov sadovnjakov. Razen vinogradov posevčajo mnogo pažnje tudi sadnim nasadom. Vsega skupaj so obnovili 50 ha sadovnjakov, v prihodnjih dveh letih pa bodo obnovili še nadaljnjih 100 ha. Na dvajsetih hektarih so posadili nizkoebel-

kov grozdja, v Makedoniji eno polovico. Kakor smo že omenili, je predelava grozdja v ormoških gorinah zaradi zastarelih stiskalnic zelo zaostala.

Zaradi velikih vinogradniških površin, ki jih ima gospodarstvo, je nujno potrebna gradnja nove moderne kleti. Graditi so jo začeli že v lanskem decembru. Z novo kletjo bo odpadlo težko delo v starih stiskalnicah, kvali-

terja tudi nenehna obnova nasadov, saj se bo povečala proizvodnja od 179 vagonov leta 1958, ko je bila dobra letina, na 350 vagonov v letu 1963/64. Od tega bo pridelalo posestvo 250 vagonov visokokvalitetnih vin, primernih za stekleničenje, ostala pa bodo kvalitetna namizna vina.

Leta 1958 so v posameznih krajih predelovali vino takole:

Naziv obrata	predelano	vkleteno	višek	št. kleti
Jeruzalem	45 vagonov	34 vagonov	11 vagonov	9
Kerenčil	58 vagonov	16 vagonov	42 vagonov	6
Ivanjkovci	62 vagonov	38 vagonov	24 vagonov	8
Litmerk	14 vagonov	8 vagonov	6 vagonov	3
skupaj	179 vagonov	96 vagonov	83 vagonov	26

Kot vidimo, je že pri majhnih hektarskih donosih ostalo 83 vagonov mošta nevketenega, če bi pa upoštevali še to, da uporablja posestvo za vkletenje 30 vagonov jabolčne posode, katere nikakor ne ustreza (bila je le izhod v sili), vidimo, da že za sedanjo proizvodnjo primanj-

Nad prvim nadstropjem bodo zgradili še dve etaži, najvišja za upravne prostore, v spodnji pa bodo predelovalni stroji. V predelovalnici bodo v pecljalnikih z gumijastimi cilindri in nizkim številom obratov grozdje najprej pecljali in šele nato zmastili. V modernih stiskalni-

Zelo pomembno za zboljšanje kvalitete vin je hladno vretje. V prejšnjih starih kletih, ki so bile tople, je mošt vrel zelo hitro. Pri tem vretju so šle vse buketne snovi, ki jih sestavljajo eterična olja, zlasti razni estri in etri, v zrak. To velja tudi za aromatične snovi, vendar pa v manjši meri. Pri zadnjih poskusih so ugotovili, da zgubi vino pri temperaturi 15–20°C 10 do 30% buketne snovi, pri temperaturi 20–30° pa celo do 75%. Prav te snovi pa dajejo ljutomerskemu vinu znano kvaliteto.

Hladno vretje bo v novi kleti pri temperaturi 0–12°C. S takim vretjem bodo buketne in aromatične snovi zadržali v vinu. Če med vretjem se bo sedel vinski kamen, beljakovine in deli kalezja. Preprečen bo tudi razkroj droži in poznejša motnost vina, ki jo povzročajo beljakovine. S povečanjem ogljikove kisline bodo zapoznili staranje vina. Zaradi takega vretja bo v vinu več ekstrakta in alkohola, zaradi nizke temperatu-

Omeniti moramo še to, da bodo iz grozdnih pečk pridelovali olje, iz tropin pa organska gnojila. Izračun je pokazal, da bo po dograditvi kleti dohodek na 1 ha vinograda za polovico večji, kajti v novi kleti bodo izkoristili tudi vse odpadne stranske produkte. Pri predvidenih kapacitetah vinogradov bo letno na razpolago 124.000 kg grozdnih pečk. Z lastnimi napravami bodo pečke zmleli, nato pa v destilacijskih kotlih pridobili iz njih 20.000 kg nehlapljivega olja.

Tropine bodo uporabili za proizvodnjo organskega gnojila, ki ga imenujemo integralni kompost. Z dodajanjem raznih mikroelementov, mangana in bora bodo gnojilo uporabljali za gnojenje vinogradov.

Razen tega bodo v kleti proizvedli še 4800 kg enotanina in 7 vagonov kvalitetnega žganja. Nedaleč od kleti stojijo hlevi, ki jih nameravajo preurediti v silose za jabolčne tropine, da bodo tudi te koristno uporabili. (Grozdnje tropine bodo spravljali v silose, zgrajene v sami kleti.) Letošnji pridelek 40 vagonov jabolčnih tropin so zaradi pomankanja skladišč skoraj zavrgli, ali pa prodali zelo poceni.

Pod hribom, v katerem gradijo klet, bodo v nivoju najnižjega kletnega nadstropja — to bo ležalo v višini sosednje železniške postaje — postavili skladišče polnih steklenic, kjer bo lahko naenkrat zorelo 300.000 steklenic vina. Vse objekti bodo zasuli z zemljo, pridobljeno z izkopom kleti, tako da bo tudi ta obrat pod zemljo. V posebni novi stavbi pred buteljčno kletjo bo nameščena moderna pralnica in polnilnica steklenic, ki jima bodo priključili skladišče ambalaže. Vse delo bo, kolikor je mogoče, mehanizirano.

POLJEDELSTVO IN GOZDARSTVO

To sta stranski dejavnosti posestva. Poljedelstvo je namenjeno predvsem za pridobivanje krme za govedo. Pridelujejo tudi ozimnico, vendar bolj zaradi kolobarjenja in pridobivanja stelje kot zaradi zrnja. Pomemben je še pridelek soja-koruze, ki ga skupno z deteljno-travnimi mešanici silirajo na prostem, ker nimajo za 3000 ton, kolikor je te silažne krme, primernih skladišč. Vse, kar pridelajo, porabijo doma.

Med okopavinami je važen pridelek sladkorna pesa, ker so pogoji za njeno rast ugodni, s čimer je zagotovljena tudi rentabilnost te kulture. V 1960. letu so pridelali 4 vagona sladkorne pese na hektar, kar je razmeroma malo, a za začetek kar dovolj. Ugodni pogoji, ki narekujejo gojenje te rastline, narekujejo tudi čimprejšnjo graditev predvidene tovarne sladkorja.

Tudi v poljedelstvu uvajajo sodobne agrotehnične ukrepe, posebno pri izbiri sort, v gnojenju in strojnem obdelovanju zemlje. K hitrejšemu razvoju je

pripomogla arondacija, ki je v glavnem izvršena tako, da bo gospodarstvo zaokrožena celota. Lanski hektarski donosi in lastna cena so zadovoljivi in so torej tudi v tej panogi dosegli napredek.

Z reorganizacijo gozdnega gospodarstva Dravinja v Ptuj bo dobilo posestvo nekaj novih gozdnih površin. Stare gozdove načrtno izsekavajo in krčijo, ker predvidevajo nove nasade italijanskega topola, ki na tem terenu izvrstno uspeva.

ZIVINOREJA

Kakor poljedelstvo je tudi živinoreja ena stranskih panog gospodarstva. Razvijajo jo v dveh smereh: gojijo plemenske krave mlekarice in klavno živino, zlasti baby-beef.

Krave mlekarice redijo v obratih Ivanjkovci, Središče in Ormožu. Ta živina je siemenske pasme, njena mlečnost se giblje med 2300–2800 l mleka letno na glavo, kar sicer še ne smatrajo za uspeh, čeprav so te količine mnogo večje kot v prvem povojnem času. Kolektiv se trudi, da bi mlečnost še povečal. Zanimivo je, da je lastna cena mleka precej visoka, saj znaša 40–45 din za liter.

V Ormožu so lani dogradili polodprt hlev z 200 stojišči in avtomatskim izmoliščem. Prvih sto stojišč je že zasedenih, nadaljnjih sto pa jih bodo napolnili letos.

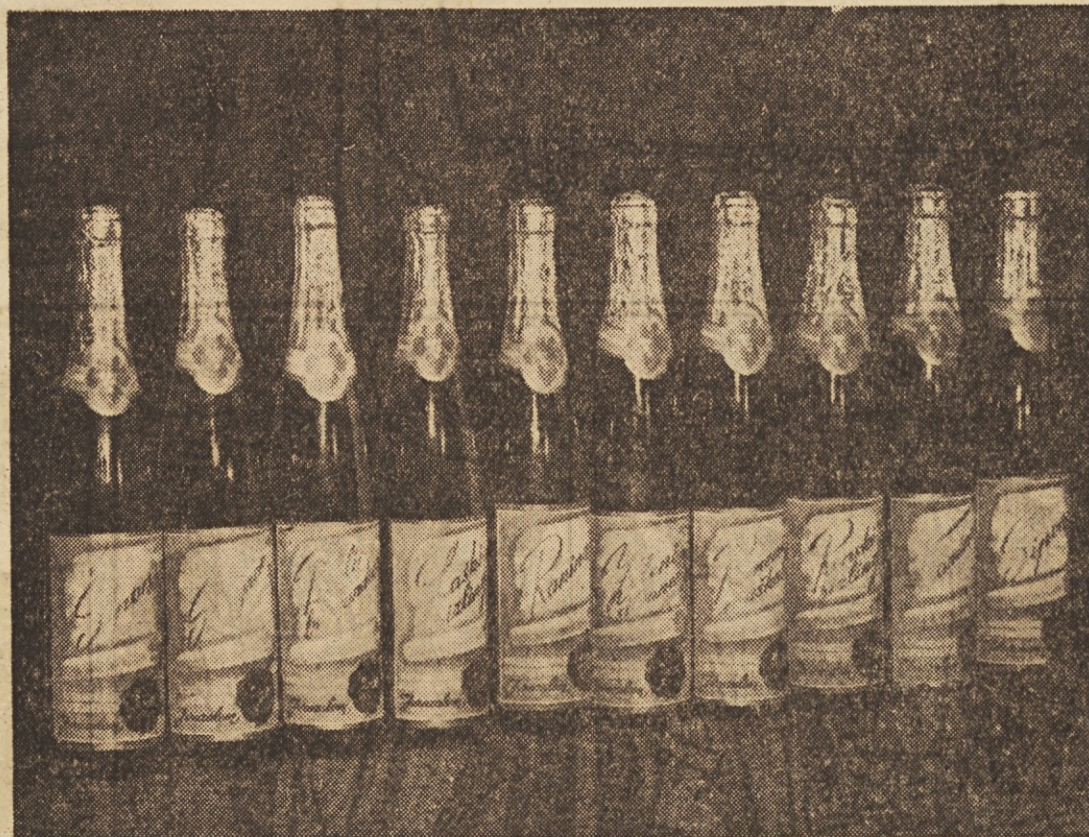
Pitajo predvsem mlado živino. To pitano govedo kupujejo večji mesni kombinati, nekaj pa je preostane za izvoz.

Vsa čreda šteje 580 glav, od tega je 270 mlekaric.

NAGRAJEVANJE PO ENOTI PROIZVODA

Že leta 1958, ko so bili današnji obrati združenega posestva že samostojne gospodarske enote, so ponekod poskusno uvajali nagrajevanje po enoti proizvoda, ki se je nekje obneslo, drugje pa ne. Lani se je pokazalo, da je ta način nagrajevanja tudi v vinogradniškem gospodarstvu možen in stimulativen. Poleg storilnosti, ki je naraščala, je rasel tudi pridelek. Najlepši dokaz za pravilnost tega načina nagrajevanja pa je bilanca, ki kaže, da so izplačila 20–60% nad rednimi tarifnimi postavkami (ki znašajo 8800–9400 din mesečno). To je še bolj dvignilo delovni polet posameznikov in kolektiva, kar najlepše dokazujejo delovni uspehi v novembru in decembru 1960, ko so bile prvič vse norme dosežene, mnoge pa tudi presežene. Odtlej ni več pripomb, da so norme previsoke.

Z dograditvijo nove kleti in dokončno obnovo vinogradniških površin se bo posestvo uvrstilo med največja in najmodernejša vinogradniška gospodarstva v Sloveniji. Z izboljšano kakovostjo svojih vin pa bo nedvomno osvojilo še marsikatero zlato medaljo in priznanje, saj jih že sedaj precej premore.



kuje 113 vagonov kletnega prostora. Te viške so sedaj prodajali odkupnim podjetjem direktno izpod stiskalnic, ta vinski mošt so odkupna podjetja vkletila v svojih kletih.

Klet, ki so jo pričeli graditi, stoji na platoju nad železniško postajo. Z ozirom na okrogel sistem gradnje je prostor, kjer jo gradijo, idealen. Klet bo imela pod zemljo pet nadstropij; v prvih dveh bodo zgrajene betonske cisterne, v ostalih treh nadstropjih pa bodo vskladiščevali vino v leseni posodi. Kapaciteta kleti bo znašala 400 vagonov.

cah bodo grozdje stisnili in izplenili največji možni odstotek.

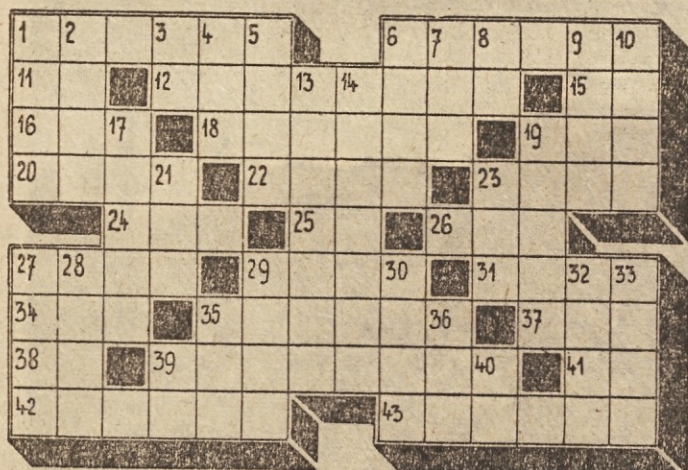
Najvažnejše pa je to, da bodo uvedli v novi kleti najmodernejše kletenje, ki bo prilagojeno tamkajšnjim sortam in na ta način zboljšali kvaliteto vin za 30–50%. Nova proizvodnja temelji na kvalitetni predelavi grozdja in hladnem vretju pri zeleni temperaturi in pri vlazi 85%, da bo osušek kar je mogoče manjši. Odveto vino bo stabilizirano pri temperaturi 5 do 6°C. Dokončno dozorevanje v steklenicah se bo vršilo pri 11°C.

re in slabše oksidacije pa se bo vino mnogo počasneje staralo. Posledica hladnega vretja bo zmanjšanje porabe žvepla. Potrebno bo, da bodo le pri predelavi grozdja in odpadli bodo očitki potrošnikov, da je vino preveč žveplano.

Kakor smo že omenili, je klet okrogla in grajena v nadstropjih. Z vakuumskimi zračnimi sesalci bodo dvignili grozdje do predelovalnice, kjer ga bodo v predelovalnih strojih stiskali. Od tod bo tekla vinski mošt v betonske cisterne in lesene sode, iz njih pa pozneje v polnilnico.



Za razvedrilo in kratek čas



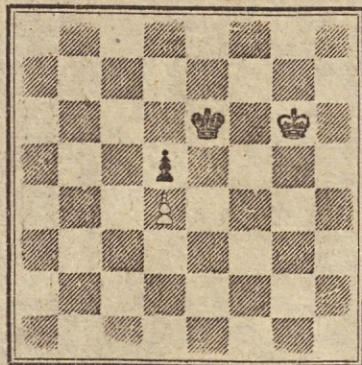
Križanka št. 4

Vodoravno: 1. barvni premaz, 6. vrsta obuvala, 11. osebni zaimek, 12. največji razbojnik med pticami, 15. staroslovansko pivo, 16. naš organ vida, 18. reklamni razglas, 19. huda žuželka, 20. uporabljanje, izkoriščanje, 22. stara ploskovna mera, 23. sestavni del svetilnega plina, 24. dejanje, 25. plujevanje, 26. splošen naziv za Hercegovca, 27. orožje južnoameriških Indijancev, 29. spoj, 31. uradni spisi, 34. grška črka, 35. tiran, 37. tuja črka, 38. izraz pri igri, 39. vojskav Napoleonove armade, 41. začetnici italijanskega matematika in fizika, ki je izmeril zračni pritisk (1608—1647), 42. mesto v Bački ob Donavi, 43. skupen naziv za sredozemske plodove, kakršne so tudi limone.

Navpično: 1. zareza pri dogah, kamor vstavljamo sodu dno, 2. vrsta ločila, 3. znižana nota, 4. poljedelsko orodje, 5. unesek, obraba, 6. poldragi kamen, 7. števniki, 8. ploskovna mera, 9. poljedelsko orodje, 10. delovni polet, zanos, 13. rumeno rastlinsko barvilo, kakršno je v korenju, 14. vrsta piščalke, 17. meja med morjem in kopno zemljo, 19. od vode obdani kosi kopne zemlje, 21. ptič severnih morij, ki dobro plava, 23. daljše obdobje, 27. nabiranje, 28. svezjen slame ali sena, 29. zmrznjena skorja na snegu, 30. zaključek glasbenega dela, 32. izdelujem blago, 33. prav tisti, 35. števniki, 36. lahek voz na peresih, 38. različna soglasnika, 40. oznaka naših radijskih aparatov, ki jih izdelujejo v Nišu.

ŠAH • ŠAH • ŠAH

Kaj vse se torej lahko zgodi v neizčrpnih kmečkih končnicah! Tudi kmeta imaš lahko več, kakor v našem zadnjem zelo preprostem primeru, pa te nasprotnik z golim kraljem — patira in iztrga remi. To si velja zapomniti, kajti take pozicije niti niso tako redke. Seveda, kralj-zasledovalec mora biti dovolj blizu, sicer je vse zaman,



REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE

Vodoravno: 1. koreniti, 7. bor-dura, 13. oder, 14. gaber, 16. arak, 17. saten, 19. pagat, 21. ave, t, 22. amonit, 24. tender, s, 27. Iber, 28. maža, n, 29. epiteto, 31. marabu, u, 34. nad, 35. liter, 37. kamen, 39. okov, 41. volan, 43. vede, 44. telefon, 45. Titanic.

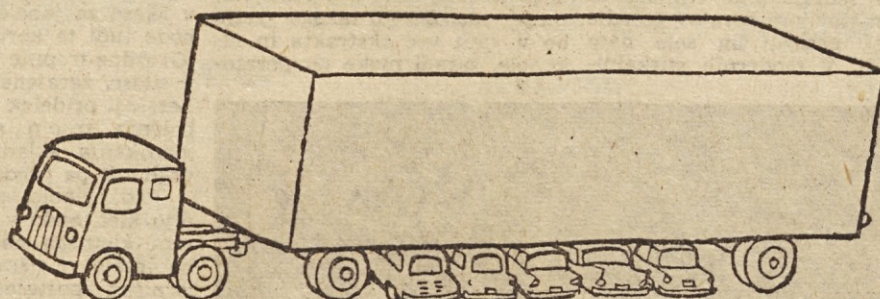
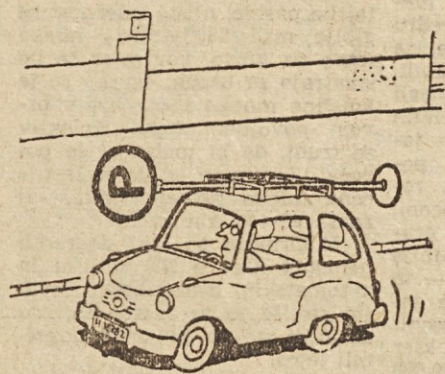
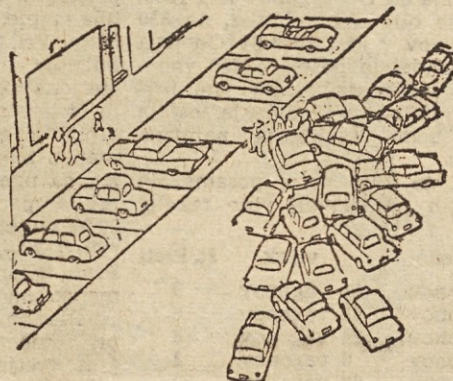
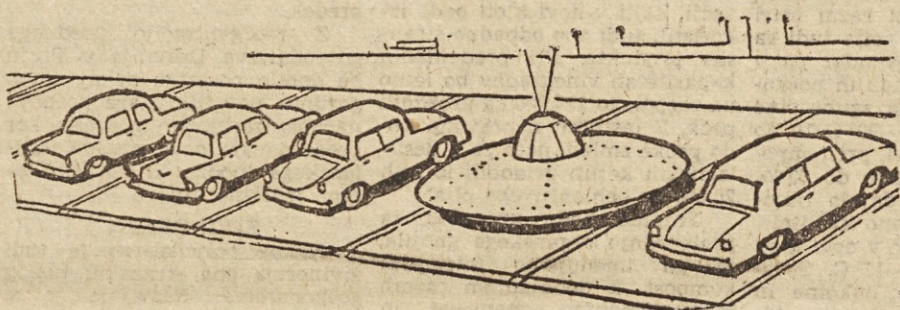
pa čeprav veš, kako bi moral ravnati, če bi bil na mestu.

Premaknimo zdaj na našem diagramu pozicijo prejšnje sobote malce bolj v sredino deske, kakor smo to pred tednom dni tudi že najavili. Spet enak material (na vsaki strani po en kmet), spet opozicija kraljev od strani. Kako pa tokrat? Ste poskušali? Poskušajmo zdaj še skupaj!

Dodelimo najprej potezo belému. Ta bo stopil s svojim kraljem kajpak na f6, da bi se po ovinku poskušal prebiti do branjenega črnega kmeta in ga zavojščiti. Črni ima kot odgovor na voljo kar štiri poteze, pa je vedno izgubljen. Za korak s kraljem na e8 je to popolnoma jasno. Beli doseže opozicijo zdaj na šesti vrsti, prikoraka do kmeta in ko ga pobere, mora črni, žal, spet iz opozicije in močnejši strani je po bodi Kd7 bodi Kb7 odprta pot za napredovanje s kmetom.

Poskusimo zdaj za črnega s Kd8. Beli igra spet Ke6 in kakorkoli igra črni, njegov zadnji kmet ponovno pade. Razlika je le v tem, da mora zdaj beli iz opozicije, toda le navidezno, ker pride po potezi s kmetom spet on do besede in zmage. Ostala dva odgovora črnega (Kc7 ali Kc8 sta zelo podobno neuspešna. Kaj pa, če je na potezi črni? Tokrat ni to prav nič važno, kajti tudi s potezo se poraza ne more ubraniti.

PARKIRANJE — BREZ BESED



»Ivan Milutinović«



Tekstilna industrija
ZEMUN

Tvornička ul. br. 14
Tel: 37-250

Predstavništva:

BEOGRAD — ul. 7. jula br. 34 — Tel. 26-843
SARAJEVO — ul. Mustafa Golubovića 6/1 — Tel. 54-07
NIS — ul. Trg Pavla Stojkovića br. 34 — Tel. 20-32

PROIZVODI:

blago za moške obleke, moške in ženske plašče kakor prvovrstno plastiko 60, 80 in 100 %.
ROSHAR širine 40, 45 in 50 cm.
Volna za ročna dela »MACA« in vse vrste VOLNENEGA, ČESANEGA IN VLEČENEGA PREDIVA ZA TRIKOTAZO IN INDUSTRIJO.

